T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
RESİM- İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMEN ADAYLARININ ATÖLYE DERSLERİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMININ SANAT ÜRETİMİ VE ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ AÇISINDAN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet CİHAN
0000-0002-9685-817X

BURSA- 2025

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
RESİM- İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMEN ADAYLARININ ATÖLYE DERSLERİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMININ SANAT ÜRETİMİ VE ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ AÇISINDAN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet CİHAN
0000-0002-9685-817X

Danışman
Prof. Gonca ERİM

BURSA- 2025

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Ahmet CİHAN

…./…/2025

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK ONAYI

"Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Atölye Derslerinde Sürdürülebilirlik Kavramının Sanat Üretimi ve Öğretmenlik Mesleği Açısından Görüşleri" adlı yüksek lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan	Danışman
Ahmet CİHAN	Prof. Gonca ERİM

Güzel Sanatlar Eğitimi

Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Rasim Erol DEMİRBATIR

JÜRİ ONAY SAYFASI

Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda 802242005 numara ile kayıtlı Ahmet CİHAN'ın hazırladığı "Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Atölye Derslerinde Sürdürülebilirlik Kavramının Sanat Üretimi ve Öğretmenlik Mesleği Açısından Görüşleri" konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 15/04/2025 Salı günü 14:00-15:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Sınav Komisyon Başkanı (Danışman)
Prof. Gonca ERİM
Bursa Uludağ Üniversitesi
WoS ResearcherID: AAD-8204-2019
Scopus Author ID: 56455242700
ORCID: 0000-0001-8847-4486

Üye
Doç. Dr. Berna COŞKUN ONAN
Bursa Uludağ Üniversitesi
WoS ResearcherID: ABI-3440-2020
Scopus Author ID: 57111995600
ORCID: 0000-0002-5218-5452

Üye
Doç. Dr. Emine TEKER
Harran Üniversitesi
WoS ResearcherID: F-8107-2019
Scopus Author ID: 57224733469
ORCID: 0000-0003-3670-4184

ÖN SÖZ

Her konuda bana yardımcı olan, bilgi, birikim ve tecrübelerini güler yüzlülüğüyle benimle paylaşan, lisans eğitimimde olduğu gibi yüksek lisans eğitimim boyunca da danışmanım olan çok kıymetli hocam Prof. Gonca ERİM'e teşekkürü bir borç bilirim. Araştırmalarım sürecinde bilgi ve tecrübelerini esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Berna COŞKUN ONAN'a teşekkür ederim. Hocalarım Doç. Dr. Rasim BAŞAK ve Prof. İsmail TETİKCİ'ye teşekkür ederim.

Her konuda maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen Adil Ömer SELÇUK ve kıymetli eşi Nazlı SELÇUK'a teşekkürü bir borç bilirim. Her zaman yanımda olan ve destekleyen değerli babam Münir CİHAN, annem Vesile CİHAN ve kardeşlerime teşekkür ederim. Tez çalışmalarım sürecinde deneyimlerini her zaman benimle paylaşan ve yardımcı olan değerli Çağla ERDEM, Sercan SELÇUK ve Tuncay YILMAZ'a teşekkür ederim.

Hayatımın her anında ve koşulunda yanımda olan, tez çalışmalarım sürecinde sabır ve desteğini eksik etmeyen sevgili eşim Seren SELÇUK CİHAN ve bana hayatımın hediyesi, varlığından güç aldığım biricik kızım Defne CİHAN'a çok teşekkür ederim.

Ahmet CİHAN

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	Ahmet CİHAN
Üniversite	Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ana Bilim Dalı	Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı	Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı
Tezin Niteliği	Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	xiv + 118
Mezuniyet Tarihi	…/ …/2025
Tez Danışmanı	Prof. Gonca ERİM

GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMEN ADAYLARININ ATÖLYE DERSLERİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMININ SANAT ÜRETİMİ VE ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ AÇISINDAN GÖRÜŞLERİ

Sürdürülebilirlik kavramı ilk olarak ekonomik ve doğal kaynakların yok edilmesine yönelik ortaya çıksa da günümüzde neredeyse her alanda karşımıza çıkan çok boyutlu bir kavram halini almıştır. Bu durumda her bireyin üzerine birtakım sorumluluklar düşmekte ve kendi alanına yönelik bilinçlenmesi önem arz etmektedir. Eğitim, bireylere sürdürülebilirliği kazandırmada çok önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda her branşta olduğu gibi görsel sanatlar dersi öğretmen adaylarının da sürdürülebilirliğe yönelik farkındalıklarını ve kişisel tutumlarını geliştirmeleri gerekmektedir. Öğretmen adaylarının bu doğrultuda sürdürülebilirliğin, atölye derslerindeki üretimlerine yansımaları ileride mesleki yaşamlarında çevreye duyarlı, sanata farklı bakış açısı geliştiren, malzemede çeşitlilik oluşturan nesilleri yetiştirmesinde büyük kazanımlar oluşturabilecektir. Bu araştırmada, görsel sanatlar öğretmen adaylarının atölye uygulamalarında sürdürülebilirlik kavramı hakkındaki farkındalıklarına ve kişisel tutumlarına yönelik görüşlerini belirlemek ve bu bağlamda ileride görsel sanatlar öğretmenliği mesleğine yönelik görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinde kullanılan kesitsel betimsel araştırma kullanılmıştır. Örneklemi, 2023- 2024 eğitim öğretim yılında Marmara bölgesinde yer alan, eğitim fakültelerinin bünyesinde "Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı" bulunan toplam üç üniversitede eğitim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak literatür araştırmaları ve uzman görüşleri sonucunda hazırlanmış, 5 bölümden oluşan anket kullanılmıştır. Ankete toplamda 73 öğretmen adayı katılım sağlamıştır. Katılımcıların görüşlerine göre elde edilen bulgularda, öğretmen adaylarının sürdürülebilirlik kavramına yönelik farkındalıklarının ve kişisel tutumlarının yüksek olduğu, atölye uygulamalarına ve çalışmalarının fikir boyutuna yönelik görüşlerinin sürdürülebilirliğe yönelik olduğu görülmüştür. Ayrıca öğretmen adaylarının sürdürülebilirliğe yönelik farkındalıklarını ve deneyimlerini, ileride mesleki yaşamlarında gelecek nesillere aktarmaya istekli oldukları bulgular aracılığıyla görülmüştür. Ortaya çıkan sonuçlar, öğretmen adaylarının görüşlerine yönelik açıklanmıştır. Öğretmen adaylarına ve araştırmacılara çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: görsel sanatlar eğitimi, sanat malzemeleri, sürdürülebilir sanat, yaratıcılık

ABSTRACT

Name and Surname	Ahmet CİHAN
University	Bursa Uludag University
Institution	Institute of Educational Sciences
Field	The Department of Fine Arts Education
Branch	Visual Arts Programme
Degree Awarded	Master Thesis
Page Number	xiv + 118
Degree Date	…/ …/2025
Supervisor	Prof. Gonca ERİM

THE VIEWS OF VISUAL ARTS TEACHER CANDIDATES ON THE CONCEPT OF SUSTAINABILITY IN STUDIO CLASSES IN TERMS OF ART PRODUCTION AND THE TEACHING PROFESSION

Although the concept of sustainability initially emerged in response to the depletion of economic and natural resources, it has now become a multidimensional concept that appears in almost every field. In this context, certain responsibilities fall on each individual, and it is crucial for them to become conscious about their respective areas. Education plays a vital role in instilling sustainability in individuals. In this regard, just as in every discipline, prospective visual arts teachers also need to develop their awareness and personal attitudes toward sustainability. Reflecting sustainability in their studio productions during their training can create significant gains in their future professional lives, enabling them to raise environmentally conscious generations, develop diverse perspectives on art, and promote material diversity. This study aims to determine the awareness and personal attitudes of prospective visual arts teachers regarding the concept of sustainability in studio practices and to reveal their perspectives on the future of the visual arts teaching profession in this context. The study employs a cross-sectional descriptive research method, which is used in quantitative research methods. The sample consists of prospective teachers studying in three universities located in the Marmara region during the 2023-2024 academic year, which have a "Department of Art Education" within their faculties of education. A questionnaire consisting of five sections, prepared based on literature reviews and expert opinions, was used as the data collection tool. A total of 73 prospective teachers participated in the survey. According to the findings obtained from the participants' responses, prospective teachers have a high level of awareness and positive personal attitudes toward sustainability, and their views on studio practices and the conceptual dimension of their work are oriented toward sustainability. Additionally, the findings indicate that prospective teachers are willing to transfer their awareness and experiences related to sustainability to future generations in their professional lives. The results are explained in line with the prospective teachers' views, and various recommendations are provided for both prospective teachers and researchers.

Keywords: visual arts education, art materials, sustainable art, creativity

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK ..... **i**
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK ONAYI ..... **ii**
JÜRİ ONAY SAYFASI ..... **iii**
ÖN SÖZ ..... **iv**
ÖZET ..... **v**
ABSTRACT ..... **vi**
İÇİNDEKİLER ..... **vii**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **x**
GÖRSELLER LİSTESİ ..... **xi**
GRAFİKLER LİSTESİ ..... **xii**
KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xiv**

1. BÖLÜM
GİRİŞ

1.1. Problem Durumu 3
1.2. Araştırma Soruları 4
1.3. Araştırmanın Amacı 4
1.4. Araştırmanın Önemi 4
1.5. Araştırmanın Varsayımları 5
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları 5
1.7. Tanımlar 6

2. BÖLÜM
KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sürdürülebilirlik Kavramı 7
2.1.1 Ekonomik Sürdürülebilirlik 9
2.1.2. Sosyal Sürdürülebilirlik 9
2.1.3. Çevresel Sürdürülebilirlik 10
2.2. Sürdürülebilirlik Kavramının Tarihsel Gelişimi 11
2.3. Sanatta Sürdürülebilirlik 17
2.3.1. Sanatta Sürdürülebilir Malzemeler 22
2.3.2. 1960 Sonrası Sanatta Sürdürülebilir Malzemenin Yansımaları 22
2.4. Eğitimde Sürdürülebilirlik 29

2.4.1. Sanat Eğitiminde Sürdürülebilirlik 32
2.4.2. Görsel Sanatlar Eğitiminde Sürdürülebilirlik 34
2.4.3. Atölye Eğitiminde Sürdürülebilirlik 35
2.5. Yaratıcılık ve Tasarım Eğitiminde Sürdürülebilirlik 36
2.5.1. Yaratıcılık Eğitiminde Sürdürülebilirlik 37
2.5.2. Tasarım Eğitiminde Sürdürülebilirlik 38
2.6. İlgili Araştırmalar 41
2.6.1. Türkiye'de Yapılan Araştırmalar 41
2.6.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar 46

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli 49
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 50
3.3. Veri Toplama Aracı 50
3.3.1. Demografik Bilgiler 51
3.3.2. Beşli Likert Tipi Anket 52
3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi 52
3.5. Geçerlik ve Güvenirlik 53
3.6. Araştırmada Etik Hususları 53

4. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. "Sürdürülebilirlik Kavramının Farkındalığını Belirlemeye Yönelik Görüşler" Bölümüne İlişkin Bulgular ve Yorumlar 54
4.2. "Sürdürülebilirlik Kavramı Hakkındaki Kişisel Tutumlarını Belirlemeye Yönelik Görüşler" Bölümüne İlişkin Bulgular ve Yorumlar 60
4.3. "Sürdürülebilir Sanat Eseri Üretimlerinin Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler" Bölümüne İlişkin Bulgular ve Yorumlar 65
4.4. "Sürdürülebilir Sanat Üretimlerinin Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşleri" Bölümüne İlişkin Bulgular ve Yorumlar 70
4.5. "Atölye Derslerinde Sürdürülebilirliğin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşleri" Bölümüne İlişkin Bulgular ve Yorumlar 77

5. BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma 89

5.1.1. “Sürdürülebilirlik Kavramının Farkındalığını Belirlemeye Yönelik Görüşler” Bölümüne ilişkin Sonuç ve Tartışma 89
5.1.2. “Sürdürülebilirlik Kavramı Hakkındaki Kişisel Tutumlarını Belirlemeye Yönelik Görüşler” Bölümüne İlişkin Sonuç ve Tartışma 90
5.1.3. “Sürdürülebilir Sanat Eseri Üretimlerinin Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler” Bölümüne İlişkin Sonuç ve Tartışma 91
5.1.4. “Sürdürülebilir Sanat Üretimlerinin Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşleri” Bölümüne İlişkin Sonuç ve Tartışma 92
5.1.5. “Atölye Derslerinde Sürdürülebilirliğin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşleri” Bölümüne İlişkin Sonuç ve Tartışma 93
5.2. Öneriler 96
KAYNAKÇA 98
EKLER 109
EK 1: Anket Formu 110
EK 2: Etik Kurul İzni 115
EK 3: Araştırma İzinleri 116
ÖZ GEÇMİŞ 118

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo *Sayfa*

1 Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Tarihsel Gelişimi 12
2 Demografik Bilgiler 51

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel *Sayfa*

1 Sürdürülebilirliğin Boyutları 8
2 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri..... 17
3 Robert Smithson, Büyük Tuz Gölü, Utah, 1970. 20
4 Joseph Beuys, “7000 Oaks” (7000 Meşe), Kassel, 1982. 20
5 Hans Haacke, Grass Grows (Çim Büyür), 1967-1969. 21
6 Eva Hesse, Genişletilmiş Genişleme, Guggenheim Müzesi, New York, 1969. 23
7 Buster Simpson, Houdson Nehri Arındırma Projesi, 1983-1991. 24
8 David Buckland, Geleceğin İndirimi, 2005-2009. 24
9 Néle Azevedo. 25
10 Subodh Gupta, Ray, Stainless Steel and Stainless Steel Utensils, 2012. 26
11 Khalil Chishtee, Out of the Frying Pan, 2016. 26
12 Andy Goldsworthy, 2018..... 27
13 Artur Bordalo, Plastik Anne ve Bebek Maymunlar, Amerika, 2021. 28
14 Deniz Sağdıç, Remade Serisi Hazır Denim Üzerinde Kot Parçaları, 2021..... 28
15 SKH’nin dördüncü hedefi 30
16 Julia Lohmann ve Stüdyosu. 40

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik *Sayfa*

1 Farkındalığı Belirlemeye Yönelik Görüşler- 1 54
2 Farkındalığı Belirlemeye Yönelik Görüşler- 2 55
3 Farkındalığı Belirlemeye Yönelik Görüşler- 3 56
4 Farkındalığı Belirlemeye Yönelik Görüşler- 4 56
5 Farkındalığı Belirlemeye Yönelik Görüşler- 5 57
6 Farkındalığı Belirlemeye Yönelik Görüşler- 6 58
7 Farkındalığı Belirlemeye Yönelik Görüşler- 7 58
8 Farkındalığı Belirlemeye Yönelik Görüşler- 8 59
9 Farkındalığı Belirlemeye Yönelik Görüşler- 9 60
10 Kişisel Tutumları Belirlemeye Yönelik Görüşler- 1 61
11 Kişisel Tutumları Belirlemeye Yönelik Görüşler- 2 61
12 Kişisel Tutumları Belirlemeye Yönelik Görüşler- 3 62
13 Kişisel Tutumları Belirlemeye Yönelik Görüşler- 4 63
14 Kişisel Tutumları Belirlemeye Yönelik Görüşler- 5 63
15 Kişisel Tutumları Belirlemeye Yönelik Görüşler- 6 64
16 Kişisel Tutumları Belirlemeye Yönelik Görüşler- 7 65
17 Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler- 1 66
18 Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler- 2 66
19 Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler- 3 67
20 Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler- 4 68
21 Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler- 5 68
22 Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler- 6 69
23 Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler- 7 70
24 Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşler- 1 71
25 Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşler- 2 71
26 Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşler- 3 72
27 Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşler- 4 73
28 Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşler- 5 73
29 Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşler- 6 74
30 Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşler- 7 75
31 Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşler- 8 75
32 Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşler- 9 76
33 Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 1 77
34 Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 2 78
35 Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 3 78
36 Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 4 79
37 Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 5 80
38 Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 6 81
39 Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 7 81
40 Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 8 82
41 Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 9 83
42 Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 10 83
43 Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 11 84
44 Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 12 85

45 Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 13 86
46 Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 14 86
47 Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 15 87

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Ana Bilim Dalı
BM	: Birleşmiş Milletler
BHK	: Binyıl Kalkınma Hedefleri
DKE	: Dünya Kaynakları Enstitüsü
SG	: Sürdürülebilir Gelişme
SKH	: Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri
UNCBD	: Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi
UNCED	: Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı
UNEP	: Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNFCCC	: Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çevre Sözleşmesi
WCED	: Dünya Ekonomik Kalkınma Komisyonu
WSSD	: Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu

1. BÖLÜM
GİRİŞ

İnsanoğlu yaşadığı dünyada doğanın, toprağın, suyun ve havanın sunduğu bütün imkanların sadece kendisine ait olduğu düşüncesiyle büyük bir yanılgı içerisine düşmektedir. Milyarlarca yıllık bir geçmişi olan dünyanın ve üzerinde yaşamış, hüküm sürmüş gelmiş geçmiş medeniyetleri de düşünmek gerekirse pek tabi insanoğlunun kısa ömründe bunca şeyin sadece kendisine ait olmadığı çıkarımında bulunması zor değildir. İnsani bir durum olarak doğada hayatta kalmak gerekir ve bu nedenle insanın birtakım ihtiyaçları vardır. Bu sebeple içinde yaşanılan zamanda insanın kendi ihtiyaçlarını karşılarken gelecek sonraki nesilleri de düşünerek hareket etmesi gerekmektedir.

Toplumlar, dünya üzerinde son birkaç yüzyıl içinde oluşturmaya başladığı tahribat son yıllarda çok ciddi boyutlara ulaşmıştır. Özellikle Endüstri Devrimiyle birlikte teknolojide çok önemli gelişmeler yaşanmış bununla birlikte insanoğlunun yaşamının neredeyse her alanında değişimlere neden olmuştur. İnsanoğlu, refah düzeyini artırmak için, gelişmekte olan teknolojiyi kullanıp içinde yaşadığı çevreyle sürekli mücadele ederek çevreyi değiştirmektedir (Alım, 2006). Endüstri Devrimi ile yaşanan kirlilik, nüfus artışı, kaynakların tükenmesi, betonlaşma ve ormansızlaşma yaşamımızda risklere sebep olacak daha pek çok değişim dünyamızı ciddi anlamda etkilemiştir (Bulut ve Çakmak, 2018). Bunun doğal bir sonucu olarak yüksek tüketimi de beraberinde getirmiştir. Yaşanan bu gelişmeler neticesinde çevresel ve ekolojik problemler iyiden iyiye hissedilmeye başlanmış ve sürdürülebilirlik kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Sürdürülebilirlik, insanların yaşam kalitesinden ödün vermeden, düşünce biçiminde değişikliğe giderek bir anlayış ortaya koymaktadır. Bu değişiklik ise tüketim odaklı bir toplum olmaktan sıyrılıp, tüm dünya toplumları ile dayanışma içinde olarak, çevresel yönetim, toplumsal sorumluluk ile ekonomik buluşlar hedeflemektir (Ozmehmet, 2008). Sürdürülebilirlik, birbirlerine bağlı bileşenlerin oluşturduğu ve küresel sorunların anlaşılmasını sağlamak bakımından önemlidir. Dünya Kaynakları Enstitüsü (DKE), “Bir milletin ekonomik hedeflerine; evrensel eğitim ve istihdam, genel sağlık, kaynaklara adil erişim ve adaletli dağılımını, istikrarlı nüfus ve sürdürülebilir bir doğal kaynak tabanı gibi sosyal ve çevresel hedeflerine ulaşamadan ulaşılamayacağını” ifade etmektedir (Gladwin ve diğerleri, 1995, s. 874). Bu ifade ile birbirini etkileyen ve tetikleyen birçok faktörün dengeli bir şekilde göz önünde bulundurulması gereklidir. Buradan yola çıkarak sürdürülebilirliği tek bir boyutta

değerlendirmek yanlış olacağı gibi genellikle çevre, sosyal ve ekonomik olarak üç bileşen üzerinde açıklanmaya çalışıldığı ifade edilebilir (Çımrın, 2014).

Sürdürülebilir gelişmenin üç bileşeninden biri olan sosyal boyutun altındaki en önemli öğe ise "Sürdürülebilir Eğitim"dir. Bu eğitim, dünyanın düzeninde ekonomik, ekolojik ve sosyal sistemin anlaşılmasına ve yaşama aktarılmasına olanak sağlayan davranışları oluşturan bir model değişikliğini ifade etmektedir (Yalçın ve Köybaşı Şemin, 2024). Çevre konusunda çocuklarda bilinç oluşturmak ve gelecek nesillerin daha yaşanılabilir bir dünyada yaşam sürmeleri için okullarda sürdürülebilir eğitim ve uygulamalar gün geçtikçe daha fazla önem kazanmaktadır. Sürdürülebilir eğitim, bireylerin; geri dönüşüm, kaynakların doğru kullanılması gibi durumlarda küçük yaşlardan başlayarak daha duyarlı bireyler haline gelmelerine ve temel davranışları kazanmalarına imkân sağlamaktadır. Bu eğitim sisteminin etkili olabilmesi için bireylerde çevrenin korunmasına yönelik tutum ve değerlerin gelişmesi gerekmektedir. Bir diğer husus, eğitimde kullanılan bütün materyallerin akılda kalıcılığı artırması, çocukta doğa sevgisini artırmakta etkili olduğu ön planda düşünülecek olursa, farkındalık kazandırmayı hedefleyen materyallerin önemi anlaşılmaktadır (Yurtkulu ve Yavlak, 2022).

Doğa, sanat için malzeme üretimi noktasında oldukça cömert davranmaktadır. Doğa, sanatın ve sanat eğitiminin konu alanı olarak değerlendirildiğinde oldukça eskiye dayanmaktadır. Sanat alanında çevresel hareketlerin çıkışı 20. Yüzyıl'da teknoloji ve bilim kapsamındaki gelişmelerle beraber varlığını gösteren modern toplumun doğayı karşısına alan kalkınma ile insan merkezli stratejilerin, ekonomik ve kültürel değerleri de etkileyerek, dünyada ekolojik sıkıntılar oluşturmasının sonucudur (Mamur, 2017a). Bu anlamda, 1970'li yıllarında öncesinde sanatçılar doğayı hep odak noktası olarak görmüşlerdir. Dolayısıyla sürdürülebilirlik kavramının sanat eğitimi için konu olması rastgele gelişen bir durum değildir. Bu bağlamda son yıllarda sürdürülebilirlik, pek çok ülkenin sanat eğitiminde değerli bir konuma geldiği görülmektedir (Mamur ve Köksal, 2016).

Görsel sanatlar öğretim programlarının bireyleri topluma ve çevreye yönelik farkındalıklarını artırabilecek bir sistemi mevcuttur. Görsel sanatlar eğitiminin bireyleri doğada yaşanan problemler üzerine düşünmeye yönelten, daha iyi bir yaşam için fikirler sunabilen kapasitesi mevcuttur (Mamur ve Köksal, 2016). Dünyanın sürdürülebilirliğine zarar veren küresel iklim değişikliği olayının toplumun zihninde yer etmesi ve bu olayın etkilerinin asgari seviyeye indirilmesi için gereken farkındalığın kazandırılmasında görsel sanatların etkisi bilimin önüne geçebilmektedir (Türe, 2014). Bu anlamda görsel sanatlar öğretmenlerinin sürdürülebilirlik açısından da donanımlı olmaları ve üniversitede öğretmen adaylıkları sürecinde farkındalıklarını ve kişisel tutumlarını artıracak bakış açıları geliştirmeleri önem

taşımaktadır. Öğretmen adaylarının atölye derslerindeki sanatsal üretimlerini sürdürülebilirlik bağlamında geliştirmeleri ve tecrübe kazanmaları, mesleki yaşamlarında öğretim programlarıyla bütünleşerek gelecek nesillere aktarmalarını sağlayacağı ve görsel sanatlar dersinin daha öğretici olacağı beklenmektedir.

1.1. Problem Durumu

Sürdürülebilirlik, insanların yaşam kalitesinden ödün vermeden, düşüncelerinde değişikliğe giderek yeni bir anlayış ortaya koymaktadır. Bu anlayışı oluşturacak değişiklik, tüketim odaklı bir toplum olmaktan sıyrılıp, tüm dünya toplumları ile dayanışma içinde, çevresel yönetim, toplumsal sorumluluk ile ekonomik buluşları hedeflemektir (Ozmehmet, 2008). Sürdürülebilirliğin boyutlarından biri olan sosyal sürdürülebilirlik, toplumun ortak hedefler bağlamında çalışma yeteneğinin geliştirilmesini gerektirmektedir (Gedik, 2020). Sürdürülebilirlik, eğitimde toplumsal katkılar sağlamaktadır. Sürdürülebilir bir gelecek adına öğrencilerin tüketim alışkanlıklarına yönelik davranış ve tutum kalıplarını yıkacak, geleceğe dönük sistemli düşünme, ortak kararlar alabilme ve uygulamada yeteneklerini geliştirecek bir sınır çizmektedir (Bulut ve Çakmak, 2018). Bilhassa son yıllarda sürdürülebilirlik, pek çok ülkede sanat eğitiminin değerli bir parçası halini aldığı gözlenmektedir (Mamur ve Köksal, 2016)

Öğretmen adaylarının sanat eğitimini, sürdürülebilir bakış açısı ve yöntemler ile mesleki yaşamlarında öğrencilerine aktarmaları sürdürülebilirliğin doğasını yansıtmaktadır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının ileride çevreye duyarlı, sanata farklı bakış açısı geliştiren, malzemede çeşitlilik oluşturan nesilleri yetiştirmesinde etkili olması beklenmektedir. Atölye derslerinde öğretmen adaylarının sürdürülebilirlik kavramına yönelik farkındalığının olması ve kişisel tutum geliştirmeleri çevresel ve ekonomik anlamda da katkı sağladığı düşünülmektedir. Yapılan literatür taramasında eğitim fakültelerinin birçok bölümünde sürdürülebilirlik kavramı esas alınarak yapılan araştırmalara rastlanmıştır. Bu bölümler içerisinde görsel sanatlar öğretmen adaylarına yönelik araştırmaların az ve farklı araştırma yöntemleri kullanılarak yapıldığı görülmüştür. Sürdürülebilirlik kavramının güncelliği, topluma katkıları ve görsel sanatlar alanı ile bağ kuran araştırmaların azlığı bu araştırmanın yapılmasında gereklilik oluşturmuştur. Bu bağlamda görsel sanatlar öğretmen adaylarının görüşlerine başvurularak, sürdürülebilir sanat eğitimine ve lisans düzeyinde sürdürülebilir eğitim programlarına katkı sunması, araştırmanın yapılma gerekçelerinden biridir.

1.2. Araştırma Soruları

Araştırmanın amacını ve gerekliliğini ortaya koymak için üç soru belirlenmiş ve bu sorulara cevap aranmıştır.

1. Görsel sanatlar öğretmen adaylarının sürdürülebilirlik kavramı hakkındaki farkındalıkları nelerdir?

2. Görsel sanatlar öğretmen adaylarının sanat üretimlerinde sürdürülebilirlik izleri nelerdir?

3. Görsel sanatlar öğretmen adaylarının atölye derslerinde sürdürülebilirliğin öğretmenlik mesleği açısından görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, görsel sanatlar öğretmen adaylarının atölye uygulamalarında sürdürülebilirlik kavramı hakkındaki farkındalıklarına ve kişisel tutumlarına yönelik görüşlerini belirlemek ve bu bağlamda ileride görsel sanatlar öğretmenliği mesleğine yönelik görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Sürdürülebilirliğin giderek daha da önem kazandığı bu dönemde, toplumsal sorumluluk gereği farklı alanlarda araştırmalar ve yenilikler yapılması gerekmektedir. Sürdürülebilirlik kavramı ekonomik, çevresel ve sosyal boyutları ile incelendiğinde çocuğun küçük yaşlardan itibaren aileden sonra okulda aldığı eğitimin önemi anlaşılmaktadır. Öğrencilerin çevresel problemlere karşı duyarlı olması, kirliliği azaltacak önlemler alması, hava kirliliğinin azaltılması, iklim değişikliği, biyoçeşitlilik, ekolojik dengenin sürdürülebilirliği gibi konularda bilgi sahibi olması için eğitim son derece etkin rol almaktadır. Öğrencilerin doğal kaynakları doğru bir şekilde kullanmaları, tüketim alışkanlıklarını düzenlemeleri, atık malzemeleri tekrar değerlendirmelerini sağlayacak bakış açıları geliştirmeleri özelde ülkenin çevre ve ekonomisine, genelde dünya geleceğine katkı sağlamak açısından çok önemlidir. Bu bakış açılarının geliştirilmesi aile ile başlayıp okulda devam eden bir eğitim süreci ile gerçekleşmektedir. Okulda edinilecek olan bu davranışsal gelişim her branştan öğretmenin sorumluluğundadır.

Görsel sanatlar dersi öğretim programı bireylerin topluma ve çevreye yönelik farkındalıklarını artırabilecek bir düzen içermektedir. Görsel sanatlar eğitiminin bireyleri doğada yaşanan problemler üzerine düşünmeye itecek, daha yaşanılabilir bir gelecek adına fikirler sunabilecek kapasitesi vardır (Mamur ve Köksal, 2016). Bu bağlamda görsel sanatlar

öğretmen adaylarının lisans eğitimi süresi boyunca sürdürülebilirlik açısından nasıl gelişme gösterdikleri branş öğretmeni olmaları bakımından önemlidir. Öğretmen adaylarının farkındalık ve kişisel tutumları normal hayatlarında ve lisans eğitimlerinde almış oldukları atölye derslerinde sanatsal üretimlerindeki sürdürülebilirlik izleri taşıması ve mesleğe atandıklarında yetiştirecekleri gelecek nesillere bunu aktarmaları önem arz etmektedir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının sürdürülebilirlik kavramına yönelik farkındalıklarını ve kişisel tutumlarını belirlemek gerekmektedir. Sürdürülebilirliğin eğitimdeki yeri ve önemi çeşitli araştırmalar ile kanıtlanmış olup, görsel sanatlar dersini verecek olan öğretmen adaylarının sanat üretimlerinde ve mesleklerinde sürdürülebilirlik kavramına yönelik farkındalıklarını ve kişisel tutumlarını tespit etmeye yönelik bu araştırma, alana ve diğer alanlara katkı sağlaması açısından önemlidir.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

- Bu araştırmada kullanılan anket formunda yer alan soruların samimi, içten ve doğru bir biçimde cevaplandırıldığı varsayılmıştır.
- Bu araştırma için hazırlanan anket formunda yer alan maddeler için alınan uzman görüşünün yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırmada ankete gönüllü katılım sağlayan 2023-2024 eğitim- öğretim yılında Marmara Bölgesinde yer alan; Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim- İş Eğitimi Ana Bilim Dalı (ABD), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim- İş Eğitimi ABD ve Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim- İş Eğitimi ABD birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfında eğitim görmekte olan öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar ile sınırlıdır.
- Araştırmada elde edilen veriler, bu araştırma için hazırlanmış olan veri toplama aracı (anket) verileri ile sınırlıdır.
- Marmara Bölgesinde yukarıda belirtilen üniversiteler dışında diğer üniversitelerin eğitim fakültelerinde Resim- İş Eğitimi ABD yer almadığından veya eğitim gören öğrenci bulunmadığından sadece bu üç üniversite ile sınırlı kalmıştır.

1.7. Tanımlar

Sürdürülebilirlik: İnsanların yaşam kalitesinden ödün vermeden, düşünce biçiminde değişikliğe giderek bir anlayış ortaya koymaktadır. Bu değişiklik ise tüketim odaklı bir toplum olmaktan sıyrılıp, tüm dünya toplumları ile dayanışma içinde olarak, çevresel yönetim, toplumsal sorumluluk ile ekonomik buluşlar hedeflemektir (Ozmehmet, 2008).

Eğitim: Bireyin, yeteneklerini kendi ihtiyaçları ve toplumun amaçları doğrultusunda geliştirmesine imkân sağlayan öğrenme işi ve bu işin nasıl yapılacağına yönelik yöntem ve uygulamaların bütünüdür (Kayıran, 1998).

Sürdürülebilir Eğitim: Bireye istendik yönde beceri, bilgi ve tutum kazandırarak toplumsallaşmayı ve iş gücü yetiştirmeyi hedefleyen eğitim, kültürleşme ve kültürlemeyi temin eden bir süreçtir (Köybaşı Şemin, 2022).

Yaratıcılık: Sadece sanat eğitimi ve sanatsal süreçlere ilişkin bir yeti olmayan, insan hayatının ve insanlığın evriminin her alanında var olan temel bir yetenektir (San, 2008).

Sanat: Duygu ve düşünceleri biçim, çizgi, renk, ses, ritim gibi araçlar ile özgün bir biçimde ifade etmesi, ruhsal ve duygusal yolla ürünlerin oluşturulduğu bir faaliyettir (Artut, 2013).

Tasarım: Bir nesnenin parçasının ya da bütününün şekil, renk, çizgi, doku, süslenmesi veya kullanılan malzemenin özelliği gibi insanın duyuları ile algıladığı çeşitli unsur ve niteliklerin oluşturduğu görünümdür (Özsoy ve Mamur, 2019).

2. BÖLÜM
KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sürdürülebilirlik Kavramı

Dünya, özellikle son yıllarda üzerinde yaşayan toplumların sebep olduğu ciddi bir tehlike ile karşı karşıyadır. Doğal kaynakların yenilenemiyor ve tükenmek üzere olması insan yaşamının devamlılığı için tehlike oluşturmaktadır. Geçmişte insanlar, ilk olarak gündelik ihtiyaçlarını karşılama arzusuyla yaşarken doğayla uyumlu bir biçimde yaşamaktaydı. Doğa insana cömertçe davranıyor ve kaynaklarını yenileyebiliyordu. Ancak insanlık zaman içerisinde içinde yaşadığı doğanın döngüsünü çözmüş ve içgüdüsel olarak doğaya karşı bir hakimiyet kurma çabasına girmiştir. Bu hakimiyet kurma çabası; doğadaki kaynakları daha fazla kullanarak üretim yapmak, yaşam konforunu artırmak isteğiyle ilişkiliydi. Ancak her şeyin daha fazlasını istemek ciddi bir tüketimi de beraberinde getirmiştir.

Özellikle sanayi devrimiyle birlikte insanlık, insan hayatının her alanında büyük gelişmeler ve atılımlar yaşamıştır. Endüstriyel alandaki teknolojik gelişmeler ile makinelerin insan gücünün yerini almasıyla üretimler çok fazla artmıştır. İnsanoğlu, refah düzeyini artırmak için, gelişmekte olan teknolojiyi kullanıp içinde yaşadığı çevreyle sürekli mücadele ederek çevreyi değiştirmektedir (Alım, 2006). Buna karşılık daha fazla enerji ve daha fazla ham madde ihtiyacı doğmuştur. Zaman ilerledikçe toplumlar, kalkınma ve isteklerine karşılık bulmak adına kontrolsüz bir biçimde sürekli üretmiştir. Bu kontrolsüz üretim doğa ve ekolojik dengeyi düşünmeksizin gelişme ile sonuçlanmıştır. Endüstri Devrimi ile yaşanan kirlilik, nüfus artışı, kaynakların tükenmesi, betonlaşma ve ormansızlaşma yaşamımızda risklere sebep olacak daha pek çok değişim dünyamızı ciddi anlamda etkilemiştir (Bulut ve Çakmak, 2018). Bütün bu istek ve düşünceleri yerine getirmeye çalışmak için doğanın dengesini bozma pahasına dünya üzerindeki kaynakları düşünmeden harcayan yine aynı toplumlar bu tehlikenin farkına varmış ve bu durumu toparlayabilmek veya telafi edebilmek adına "sürdürülebilirlik" kavramını ortaya çıkarmıştır.

Sürdürülebilirlik, kökeni itibariyle çok eskilere dayanır ve Latince de "Sustinere" ve "Sustain" olarak kullanılan bir sözcüktür (Cineviz, 2024). "Sürdürülebilirlik" kelimesi İngilizce "sustainability" kelimesine karşılık olarak kullanılmaktadır. Anlamı bakımından ise "daimî olma kapasitesi" olarak nitelendirilmektedir (Bulut ve Polat, 2019). Sürdürülebilirlik kelimesi, sözlük anlamı itibariyle bu şekilde belirtilirken, kavramın tanımı bakımından incelendiğinde birçok yazar ve araştırmacı tarafından farklı biçimde ifade edilmiştir.

Sürdürülebilirlik, insanların yaşam kalitesinden ödün vermeden, düşünce biçiminde değişikliğe giderek bir anlayış ortaya koymaktadır. Bu değişiklik ise tüketim odaklı bir toplum olmaktan sıyrılıp, tüm dünya toplumları ile dayanışma içinde olarak, çevresel yönetim, toplumsal sorumluluk ile ekonomik buluşlar hedeflemektir (Ozmehmet, 2008). Sürdürülebilirlik, süreklilik gerektiren bir süreçtir ve asla bir son ürün değildir. Bu hareketli ve devam eden süreç, sosyal toplumun ve ekolojik sistemlerin uyarlanabilir olmasını gerektirir. Bu doğrultuda ekolojik sistemlerin sınırlarını, sosyal toplumların niteliğini artırmak için sürdürülebilirliği desteklemek ve geliştirmek bu bağlamda devamlılığını sağlamak önemlidir (Sakalasooriya, 2021).

Sürdürülebilirlik, birbirlerine bağlı bileşenlerin oluşturduğu ve küresel sorunların anlaşılmasını sağlamak bakımından önemlidir. Dünya Kaynakları Enstitüsü (DKE), "Bir milletin ekonomik hedeflerine; evrensel eğitim ve istihdam, genel sağlık, kaynaklara adil erişim ve adaletli dağılımını, istikrarlı nüfus ve sürdürülebilir bir doğal kaynak tabanı gibi sosyal ve çevresel hedeflerine ulaşamadan ulaşılamayacağını" ifade etmektedir (Gladwin ve diğerleri, 1995, s. 874). Bu ifade ile birbirini etkileyen ve tetikleyen birçok faktörün dengeli bir şekilde göz önünde bulundurulması gereklidir. Bu tanımlar ışığında yola çıkarak sürdürülebilirliği tek bir boyutta değerlendirmek yanlış olacağı gibi genellikle çevre, sosyal ve ekonomik olarak üç bileşen üzerinde açıklanmaya çalışıldığı ifade edilebilir (Çımrın, 2014).

Görsel 1

Sürdürülebilirliğin Boyutları

https://www.semtrio.com/blog/surdurulebilir-kalkinma-tanimi-ve-boyutlari

2.1.1 Ekonomik Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirliğin ekonomik boyutu, sınırlı doğal kaynakların verimli kullanılması, ham madde, su ve enerji tüketiminde tasarrufun sağlanmasını gerektirir. Rüzgâr, güneş gibi yenilenebilir enerji kaynaklarına yoğunlaşıp ekonomik gelişime katkı sağlaması ve kullanılan malzemelerin maliyetinin düşürülmesi hedeflenmektedir. Ekonomik bakımdan sürdürülebilirliğin, sürekli bir şekilde hizmet ve mal üretilebilir, yönetilebilir aynı zamanda endüstriyel ve tarımsal faaliyetlere zarar vermeden bir denge içinde olması gerekmektedir (Gedik, 2020). Ekonomik boyutun, farklı iş modelleri ve yeni fırsatlar geliştirerek sürdürülebilir yatırımlar ile ekonomik getiriler sağlaması kritik öneme sahiptir.

Kılıç' a (2012) göre, sürdürülebilirlik, ekonomik politikaların doğal çevrenin üzerine kurulmuş olan egemenliğin sürdürülebilirliğinin mümkün olmadığının anlaşılması sebebiyle mecburi bir değişim ve dönüşümden kaynaklanmıştır. Kurulmuş olan ekonomik sistemlerin sağlıklı bir biçimde devamının sağlanması, çevre ve ekonomik yapının dengeli bir biçimde kurulmasına bağlıdır. İnsanlığın her ne kadar ekonomik ve teknolojik büyümeye ve gelişmeye vazgeçilmez bir şekilde ihtiyacı olsa da doğanın taşıyabileceği bir kapasitesinin olduğu unutulmamalı ve bu doğrultuda gelişim göstermelidir. Ekonomik sürdürülebilirliğin gerçekleşmesi, kaynaklar sınırlı olsa da bunların verimli kullanılması ve korunması için duyarlılığın artması bu nokta da mümkün olacaktır (Yıldız, 2017). Toplumların ekonomik büyüme çabaları, üretimleri artırma ihtiyaçları makul seviyelerde elbette ki kabul edilebilir bir durumdur. Ancak ideal sürdürülebilir bir ekonomi, kaynakların olabildiğince az miktarda kullanılması, minimum çevresel zarar ile en yüksek seviyede toplumun refahını sağlayan ekonomidir. Gerçek anlamda ekonomik sürdürülebilirliği oluşturmak için ihtiyacımız olan doğal kaynakların, yenilenebilir kaynak arzından düşük olması gerekmektedir (Gedik, 2020).

2.1.2. Sosyal Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirliğin sosyal boyutu; insan odaklı, toplumsal olarak sürdürülebilir bir sistemde bireylerin eğitim, cinsiyet eşitliği, sağlık ve adalet gibi sosyal hizmetlerin eşit dağılımını, yeterliliğini ve katılımını sağlayabilmeyi amaçlamaktadır (Tıraş, 2012). Dünya üzerinde değişik sosyal yapılardaki grupların fırsat eşitliğinin oluşturulması, ayrımcılığa maruz kalmadan her kesimin hizmetlere ulaşmasını sağlamak gerekmektedir. Cinsiyet ayrımcılığı olmadan, engellilik, yaş faktörü ve etnik köken gözetilmeksizin adil bir yaşam sürmeleri desteklenmelidir. Sosyal sürdürülebilirlik, sosyal ve kültürel bağlamda birbirlerinden farklılık gösteren grupların bir arada uyum içinde yaşam sürmelerine imkân veren ortamlar yaratırken, diğer taraftan bütün kesimlerin yaşam standardını yükselterek, sosyal uyumun bağlantılarının

kurulmasını sağlayan gelişmedir (Gedik, 2020). İnsani temel ihtiyaçların sürekliliğinin sağlanmasının yanı sıra sosyal adaletin temini ve alınacak karar mekanizmasına katılımda üst düzey bir güvencenin oluşturulması gerekmektedir. Bunu gerçekleştirmenin amacı ise sosyal sürdürülebilir kalkınma için çevresel ve ekonomik boyutu bütünleştirmektir (Alagöz, 2004). Toplumların karar alma süreçlerinde yer almaları, toplumun bağlılığını ve dayanışmasını artırmasına yardımcı olmaktadır. Toplumun görüşlerini belirtmesi, ihtiyaçlarının göz ardı edilmemesi ve fikirlerinin önemsenmesi sosyal sürdürülebilirliği desteklemektedir.

Sürdürülebilir sosyal bir sistemde eğitim, sağlık ve tüm bireyler arasında adil bir eşitlik gibi hizmetlerin toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde sunulması sağlanmalıdır (Harris, 2000). Toplumda sağlıklı bireyler yetiştirmek için barınma, beslenme ve hijyen gibi temel durumlar gözetilmelidir. Sağlık hizmetlerine erişimin sağlanması, sağlıklı bireyler yetiştirirken aynı zamanda güçlü toplumları da oluşturmaktadır. Bunun yanında toplumların bilinçlenmesini sağlamak için toplumun ve bireylerin gelişimi bakımından eğitim temel bir faktördür. Sistemsel olarak eğitimin güçlenmesi, insanları bilgili, sorumluluk sahibi ve aktif bireylere dönüştürmesi beklenmektedir. Bu durum, sosyal sürdürülebilirliğin devamlılığını ve giderek güçlenmesini sağlamaktadır.

2.1.3. Çevresel Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirliğin çevre boyutu; doğal kaynakların el verdiği ölçüde büyümenin ve tüketimin en üst seviyede sürdürülebilmesini hedefleyen ekonomik sürdürülebilirliğin aksine, çevresel boyutun, ekonominin varlık sebebi olan insan yaşamının sağlıklı bir şekilde devam etmesi adına destekleyen doğal çevrenin nitelik ve niceliğine odaklanmaktadır (Yeni, 2014). Doğal kaynakların verimli, dengeli ve sürdürülebilir biçimde kullanılması gerektiği üzerinde önemle durulması gerenken bir durum söz konusudur. Çevresel bağlamda dünyadaki doğal kaynakların temel noktasının sabit tutulması, aynı zamanda yenilenebilir kaynakların çevresel fonksiyonlarının istismar edilmemesi ve yenilenemeyen kaynakların tekrar karşılanabilecek kadar tüketilmesi gerekmektedir (Özcan, 2019).

Toplumların yaşanan iklim değişikliğine karşı mücadele etmesi ve aynı zamanda bu duruma karşı uyumlu bir bakış açısı sergilenmesi çevresel boyutun bir gereğidir. Dünya tarihi boyunca belli dönem aralıklarında iklim değişiklikleri söz konusu olmuştur. Ancak günümüzde endüstriyel üretimlerin çok ciddi anlamda artması ve buna bağlı olarak enerji üretimine olan ihtiyacın da artması iklim değişikliğine neden olmuştur. Bunun sonucu olarak da ciddi boyutlarda fosil yakıtların kullanımları sera gazı salınımını artırmıştır. Üretimlerin artmasıyla birlikte atık miktarı da artmış ve bu atıkların yönetiminde sorunlar yaşanmıştır. Yeni' ye (2014)

göre doğal çevre, dünya üzerinde yaşamın devamını sağlamak için barınma, gıda vb. hayati ihtiyaçları karşılanmasının yanında yaşamın devam edebilmesi için iklim ve atmosfer koşullarını da sağlamaktadır. Dünya üzerinde sadece bir canlı türünün yaşaması mümkün olmadığı gibi bütün canlı türleri etkileşim içinde oldukları ekosistemin birer parçalarıdır.

Çevresel boyut kapsamında dünya üzerindeki ekosistemlerin mevcut kapasitesinin belli bir sınırı olduğu bilinmektedir. Buna bağlı olarak aşırı bilinçsiz tüketim, yaşanan nüfus artışı ve doğadaki kaynakların tükenmesi gibi durumların bir araya gelmesi çevreyi ciddi anlamda tehlikeye sokmaktadır. İnsanların neden olduğu bilinçsiz yaklaşımlar ile sera gazının artması, biyolojik çeşitlilikte yaşanan azalmalar, ormanların yok olması doğal çevre üzerinde ciddi problemlere sebebiyet vermektedir. Doğal çevrenin tehlikeye girmesi demek başlıca yaşam kaynağımız olan su, hava, besinlerimiz gibi birçok temel kaynağımızın tehlikeye girmesi demektir (Bansal, 2005)

Sürdürülebilirliğin çevresel boyutunun sağlanması için, ekosistemin dengede kalması ve buna bağlı olarak biyoçeşitliliğin korunması kritik öneme sahiptir. Yenilenebilir enerjinin kullanılması çevreyi destekleyici etken olmasının yanında yenilenemeyen kaynakların kullanılması da en aza indirilmesi gerekmektedir. Geri dönüştürülebilir üretimlerin veya hizmetlerin uygulanması, çevresel boyutta sürdürülebilirliğin sağlanmasını destekler (Morelli, 2011). Doğal kaynakların gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlamak için çevresel sorunları minimize etmek ve doğayla uyum içinde bir yaşam sürmek ekosistemlerin dengesi için hayati önem taşımaktadır.

2.2. Sürdürülebilirlik Kavramının Tarihsel Gelişimi

Sürdürülebilirlik, düşünce olarak kendini belirgin bir biçimde ilk 19. yüzyıl başlarında ormancılık alanında sürekliliği göz önünde bulundurmak maksadıyla ortaya çıkmıştır. Bu düşünce ile Almanya sınırlarında bulunan Baden bölgesinde ormanların korunması için çıkarılmış yasalar ile hem odun ihtiyacını karşılanmasının devamlılığını sağlamak hem de ormanların yok edilmesini engellemek amaçlanmıştır. Bir diğer taraftan 1950'li yıllarda balıkçılık sektöründe de en yüksek verimliliğin devamını sağlayacak biçimde plan ve düzenlemelerin yapılmasının gerekli olduğu belirtilmiştir (Bozlağan, 2010).

İnsanlık, çevresel durumların ve doğanın sunduğu imkanların sürekliliğinin önemli olduğunun farkına varmıştır. Doğanın imkanları üzerinde geçimlerini sağlayabilmek adına düzenlemeler ve yasalar çıkartarak devamlılık sağlarken, sanayi devrimiyle birlikte insan yaşamında çok ciddi bir atılım gerçekleştirmiştir. Bu atılımla birlikte neredeyse yaşamının her alanında değişim ve gelişmeler yaşanmıştır.

Sürdürülebilir kalkınma, dünya üzerinde yaşayan toplumların ekonomik gelişimlerini çevresel ve sosyal düzen bakımından dengeli bir biçimde uzun vadede sürdürebilmesi için temel bir kavramdır. Bu anlayışın ortaya çıkışı, özellikle 20. Yüzyılın ikinci yarısında çevre sorunlarının artması ve bu sorunların toplumsal ve ekonomik yapılar üzerindeki etkilerinin daha fazla fark edilmesiyle bir şekil halini almıştır. Kayahan ve Çevik'e (2021) göre doğadan ayrı düşünülemeyen insan, öteki canlı varlıkların aksine doğayı değiştirmekte, bir bakıma doğanın dengesini bozmaktadır. Bu sorunun fark edilip problemi gidermeye yönelik farkındalık 20. yüzyılın ortalarında oluşmuştur. Endüstriyel gelişmeler, kentleşme, nüfus artışı ve sürekli artan tüketimin bir neticesi olarak çevreye karşı bir duyarlılığın oluşması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Arıkan'a (2021) göre bu dönemde düzensiz kentleşmenin yanında artan su, toprak ve hava kirliliği, kimyasal atıklar, doğal kaynakların bilinçsiz bir biçimde kullanılması ve kapitalist düzenin küresel anlamda ortaya çıkardığı tüketim çılgınlığı bütün dünyanın ekosistemini tehlikeye atan çevresel sorunları beraberinde getirmiştir. Bu gelişmeler sonucunda artan çevre sorunlarına yönelik "Ekoloji Bilimi" daha fazla önem kazanmıştır. Ekolojik sorunların giderilmesine yönelik farkındalığın oluşması ise, 1960'lı yıllarda sanayi devrimi ile oluşan çevresel tahribatın büyüklüğü sonucu gerçekleşmiştir.

Tablo 1

Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Tarihsel Gelişimi

Yıllar	Yaşanan Gelişmeler
1962	Sessiz Bahar
1968	Roma Kulübü
1972	Stockholm Konferansı
1976	Habitat I
1987	Brundtland (Ortak Geleceğimiz) Raporu
1992	Rio Zirvesi
1996	Habitat II
1997	Kyoto Protokolü
2000	Bin Yıl Zirvesi (Millennium Summit)
2002	Johannesburg Zirvesi

Yıllar	Yaşanan Gelişmeler
2015	Paris İklim Anlaşması

Rachel Carson, 1962 yılında "Sessiz Bahar" adlı bir kitap yayınlamıştır. Bu kitapta gelişmekte olan teknolojinin görünmeyen tarafını anlatıp toplumların yaşanan gelişmelerin devam etmesi halinde dünyamızı gelecekte nasıl bir tehlike ile karşılaşacağı konusunda bilgilendirmiştir (Özcan, 2019). Carson, bu eserinde yalnızca çevreyi ve doğal yaşamı tehdit eden tahribatı değil, aynı zamanda insanların sağlığını tehdit eden ölümcül hastalıkları da incelemiştir. Böylece Sessiz Bahar eseri modern çevre hareketinin başlangıcı sayılmıştır (Özdağ, 2011).

1968 yılına gelindiğinde Roma kulübü kurulmuştur. Bu kulüp, Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'ne (MIT) yaptırmış olduğu araştırmayı 1972 yılında "Limits to Growth" Türkçe (Büyüme Sınırları) adıyla kitap haline getirip yayımlamıştır. Yapılan bu çalışmada, ekonomik gelişmeler ile çevre arasında ayrılmaz, güçlü bir ilişkinin varlığına dikkati çekmiş ve gözlerin tekrardan çevresel sorunlara dönmesini sağlamıştır. Bu çalışma aynı zamanda ham madde, üretim, nüfus, beslenme ve çevre kirliliği olmak üzere beş değişkenin arasındaki ilişkiye vurgu yaparak, var olan düzenin devamı halinde insanlığın yok olmasına dahi gidecek bir dizi sorunu ifade ederek karamsar bir tablo çizmiştir (Bozlağan, 2010). Aynı yıl 1972'nin haziran ayında, 113 ülkenin katılımıyla İsveç'in Stockholm şehrinde BM tarafından "Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı" gerçekleşmiştir. Açık bir biçimde dile getirilmemiş olsa da "Sürdürülebilir Kalkınma" kavramı uluslararası bağlamda ilk defa burada ifade edilmiştir. Bu konferansın sonunda "Birleşmiş Milletler Çevre Programı" (UNEP) kurulmuştur. 5 Haziran BM Çevre Günü olarak kabul edilmiş ve bir bildirge yayınlanmıştır. Bu bildirge ile Sürdürülebilir Kalkınma kavramının temel dayanaklarını ortaya koymuştur (Tıraş, 2012).

Stockholm'da yapılan konferanstan sonra 1976 yılına gelindiğinde Kanada'da, insan yerleşimi ve çevre bağlantılarını konu alan "Habitat I" konferansı gerçekleşmiştir. Bu konferans, özellikle gelişmekte olan ülkelerin karşı karşıya oldukları kentleşme ve konut sorunlarının çözümüne yöneliktir. Burada uluslararası iş birliğinin gerekli olduğunu savunan ilk çevre konferansı olarak kayıtlara geçmiştir (Kaya ve Ek, 2021).

1980 yılında "World Conservation Union" (Dünya Koruma Birliği) tarafından "Sürdürülebilir Kalınmaya Doğru" adlı bir kısmın belirtildiği yeni strateji planı yayınlanarak sürdürülebilirlik için koruma ve geliştirme kavramlarının bir arada ele alınması gerekliliği vurgulanmıştır. 1982 yılında "World Resources Institute" (Dünya Kaynakları Enstitüsü)

kurulmuştur. Artan küresel çevre sorunlarına karşı, BM tarafından 1983 yılında "Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu" kurularak, kalkınma ve çevre kavramları bir arada değerlendirilmiştir. 1983 yılında ise Norveç Başbakanı Gro Harlem Brundtland başkanlığında "Dünya Çevre ve Geliştirme Komisyonu" (WCED) kurulmuştur (Kaya ve Ek, 2021). Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED) tarafından hazırlanmış "Ortak Geleceğimiz" (Brundtland Raporu) adlı raporu 19 Kasım 1983 tarihinde görüşülmüş ve 4 Ağustos 1987 tarihinde kabul edilmiştir. Kurulmuş olan komisyonun başında Norveç Başbakanı Gro Harlem Brundtland olduğundan bu raporda "Brundtland Raporu" olarak da adlandırılmaktadır (Bilgili, 2017). Bu sayede Sürdürülebilir Kalkınma kavramı tanımı resmi bir biçimde ilk defa Brundtland Raporu'nda yer almıştır. Bu raporda sürdürülebilir kalkınmanın tanımı "Bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılama yeteneğinden ödün vermeden karşılanması" olarak ifade edilmiştir (World Commission on Environment and Development [WCED], 1987). Bu tanım ile üç unsur ön plana çıkmaktadır. Bunlar ihtiyaçların yalnızca ekonomik ihtiyaçlarla sınırlandırılmaması, kuşaklar arasında adaletin gözetilmesi gerektiği ve gerek ülke içinde gerekse ülkeler arasında adaletin sağlanmasıdır. Bu raporda ayrıca, dünya üzerinde yoksulluğun giderilmesi, doğal kaynaklardan sağlanan faydaların eşit bir şekilde dağıtılması, nüfus kontrolünün sağlanması ve teknolojik gelişmelerde çevreyle uyumun sağlanması sürdürülebilir kalkınma ile doğrudan olarak ilişkilidir (Tıraş, 2012).

Bu döneme kadar birçok toplantı ve konferanslar düzenlenmiş ve kararlar alınmıştır. Tarihler 3-4 Haziran 1992'yi gösterdiğinde Brezilya'nın Rio de janerio kentinde, BM Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED) tarafından, 178 ülkeden 1400 sivil toplum örgütü, 10.000 temsilci ile 114 devlet başkanından oluşan Rio Dünya Zirvesi Konferansı gerçekleşmiştir (Gedik, 2020). Bu konferansın sürdürülebilir kalkınma bağlamında etki alanı daha çok genişletilmiştir. Rio Konferansı'nın önemli bir diğer sonucu ise ekonomi, çevre ve toplumsal alanlarda hükümet ve ilgili kuruluşların etkinliklerini yönlendiren "Gündem 21" adı altında bir eylem planı kabul edilmiştir. Bu plan ile sürdürülebilir kalkınmanın problemlerinin giderilmesine yönelik uzun vadeli ve stratejik planların hazırlanıp uygulanması noktasında çok katılımlı bir süreçtir (Seydioğulları, 2013). Konferansın sonunda iki önemli uluslararası sözleşme olan (Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi – UNCBD ve Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi – UNFCCC) ortaya çıkmıştır (İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği SKD Türkiye ve ESCARUS, 2016).

Rio konferansında alınmış kararlar ve genişletilmiş programlar aynı zamanda 1996 yılında gerçekleşen "Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı" Habitat II'nin

temellerini oluşturmuştur. Habitat I konferansında gündeme gelen barınma imkanlarının sağlanması konusunda yıllar geçmesine rağmen bir çözüme kavuşamamıştır. Bu sebeplerden dolay Habitat II 1996 yılında İstanbul'da toplanmıştır. Burada "İstanbul İnsan Yerleşimleri Bildirgesi" ve "Habitat Gündemi" olarak iki önemli belge oluşturulmuştur. Kabul edilen bu bildirgede insanlara yeteri kadar konutun sağlanması, şehirlerdeki bozulmanın önlenmesi, kentte ve kırsalda yaşayan toplumların kalkınmasının sağlanması, toplumların temel ihtiyaçlarına öncelik verilmesi ve insanların yerel yönetimlerde alınacak kararlarda söz sahibi olmalarını artıracak kararlar alınmıştır (Bozlağan, 2004).

1997 yılına gelindiğinde Kyoto Protokolü gerçekleşmiştir. Bu konferansın yapılmasının amacı, 1992 yılında gerçekleşen Rio Konferansında alınmış olan kararların ne ölçüde uygulanıp uygulanmadığı üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Bu konferans aynı zamanda üçüncü taraflar toplantısı olarak da adlandırılmaktadır (Ebussuutoğlu, 2024). Protokolü imzalayan ülkeler, bu doğrultuda endüstrisi gelişmiş ülkelerin sera gazı salınımlarını düşürmeleri noktasında uluslararası seviyede ilk defa bir anlaşmada uzlaşmışlardır (Bulut ve Polat, 2019). Buna göre, sera gazı ve karbondioksit etkisine neden olan beş gazı azaltmalarına ya da bunu yapamamaları durumunda salınım ticareti yoluyla haklarını artıracakları konusunda anlaşmaya varmışlardır. Bu protokol, karbon miktarını 1990 yılındaki seviyelerine indirmeleri gerektiğini ifade etmektedir. Ancak bu protokol 2005 senesinde yürürlüğe girmiştir (Türkmen, 2009).

2000 yılında Birleşmiş Milletler, Amerika'nın New York kentinde bir araya gelerek "Bin Yıl Zirvesi" (Millennium Summit) adıyla konferans düzenleyerek "Binyıl Kalkınma Hedefleri- BKH" (Millennium Development Goals) adıyla kalkınma hedeflerini açıklamıştır (SKD Türkiye, 2016). Ancak daha sonra bu kalkınma hedefleri daha fazla genişletilerek 2015 yılında "Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH)" adı altında tekrar yayınlanmıştır. Bu konferansta yer alan katılımcılar 2015 yılına kadar sürdürülebilirliğin bileşenleri üzerine anlamlı bir ilerleme üzerine fikir birliği sergilemişlerdir. Bu zirveyi önemli kılan sebeplerden bir tanesi de daha önceki uluslararası birleşimlerde böylesi bir fikir birliğinin söz konusu olmamasıdır. Hedeflerin gerçekleşmesi noktasında bütün kararlılıklarıyla acil bir şekilde dünya üzerindeki yoksulluğun ortadan kaldırılması gerekliliği oy birliğiyle kabul edilmiş ve küresel kalkınma gündeminin öncelikli maddesi olmuştur (Eşkinat, 2016)

2002 yılında Güney Afrika'nın en büyük şehirlerinden biri olan Johannesburg'ta "Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi" (WSSD) gerçekleşmiştir. Johannesburg Zirvesi'nin toplanma amacı, özellikle 1992 yılında gerçekleşen Rio Konferansının geçen on yıllık sürecinin değerlendirmesini yapmaktır. Bu zirveyi değerli kılan sebeplerden bir tanesi sürdürülebilir kalkınma ibaresinin ilk defa bir birleşimde geçmesidir. Diğer bir taraftan zirveye katılım

oldukça yüksektir. Devlet temsilcilerinin yanı sıra bilim insanları, sivil toplum örgütleri şirketler ve yerel temsilciler gibi birçok kesimden katılım gerçekleşmiştir (Odabaşı, 2016). Bu kadar farklı kesimden katılımın olmasının hedefi, devlet düzeyindeki katılımlarda istenen sonucun alınamaması ve sürdürülebilir bileşenlerinden olan toplumun karar alma, strateji geliştirme gibi aşamalarında rol almasını sağlamaktır. Bu amaçlar doğrultusunda, Johannesburg Zirvesinde fakirliğin ortadan kaldırılması, ekolojik çeşitlilik kaybının düşürülmesi, enerji çeşitliliği ve kaynaklarının küresel paylaşımında artışın sağlanması, hesap verilebilirliğin artması, devletler nezdinde ortak ölçütlerin uygulanması ile sürdürülebilir kalkınma stratejilerinin ivedilikle oluşturularak 2005 yılına kadar başlatılması kararlaştırılmıştır (Ozmehmet, 2008).

Tarihler 20- 22 Haziran 2012'yi gösterdiğinde, Rio de janerio şehrinde "Rio+20 Konferansı" yani diğer bir ifade ile "Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı" gerçekleşmiştir. Bu konferans BM liderliğinde gerçekleşen son toplantı özelliği taşımaktadır. Konferansın ardından "İstediğimiz Gelecek" adıyla sonuç bildirgesi yayınlanmış olup buna göre önceki konferanslarda alınan kararlara bağlı kalınacağına ve sürdürülebilir kalkınma bileşenleri olan çevre, sosyal ve ekonomi boyutlarının bütünlüğünün sağlanması gerektiği ifade edilmiştir. Bunları gerçekleştirmek için toplumun bütün paydaşlarının aktif rol üstlenmesi gerektiği belirtilmiştir (Tıraş, 2012).

2015 yılı sürdürülebilir kalkınma açısından son derece önemli bir yıl olmuştur. Öncelikle, yukarıda da ifade edildiği gibi 2000 yılında kabul edilen "Binyıl Kalkınma Hedefleri" (BKH) performansının on beş yıllık süre içindeki değerlendirmesi yapılmış ve bundan sonraki on beş yılın yani 2030 yılına kadar devam edecek yol haritasının kalkınma çerçevesini belirleyecek bir dizi toplantı, bilimsel araştırmalar ve çok sayıda kişisel görüş veya raporlar yayınlanmıştır. Burada iki önemli toplantı ön plana çıkmaktadır. Birincisi, eylül ayında yapılan "Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi"dir. İkinci toplantı ise aralık ayında Paris'te gerçekleşen "İklim Değişikliği Konferansı"dır. (Eşkinat, 2016). Bu doğrultuda 2000 yılında BM tarafından kabul edilen BKH'nin eğitim ve sağlığa erişim, çevresel sürdürülebilirlik, cinsiyet eşitliği ve yoksullukla mücadele gibi hedefleri geçerliliğini yitirmiştir (İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği SKD Türkiye, 2024).

2015 yılının eylül ayında Birleşmiş Milletler tarafından "Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi" gerçekleşmiştir. Zirvede, BKH ile başlatılmış ve sürdürülebilir kalkınma bağlamında yayınlanan sekiz maddeden oluşan hedefler ile tecrübeler edinilmiştir. Kazanılan bu tecrübeler ile küresel sorunlarımıza daha kapsamlı çözümler sunacak sürdürülebilir kalkınmaya yönelik hedeflerin belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Daha sonra içinde Türkiye'nin de yer aldığı

193 üye devletin imzasıyla "2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH 2030)" kabul edilmiştir. Bu hedefler, 17 temel amaç ile 169 hedeften oluşmaktadır (Peşkircioğlu, 2016).

Bütün dünyanın kabul ettiği bu hedefler, sürdürülebilirliğin aslında tüm insanlığın yaşamında yer alması hatta hayatının merkezinde olmasının gerektiğini ifade etmektedir. Küresel kalkınma için çevresel, ekonomik ve toplumsal tüm bileşenlerinin birbirinden bağımsız düşünülmeden bir bütünlük içerisinde değerlendirilmesi ve dünyanın daha yaşanılır bir yer olması için bütün insanların ortak bir sorunu olduğu gerçeğidir.

Görsel 2

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

https://www.kureselamaclar.org

2.3. Sanatta Sürdürülebilirlik

Sanatın geçmişi, insanın topluluklar halinde yaşamaya başlamasıyla ilk dönemlere kadar uzanmaktadır. İnsan ise ilk dönemlerden beri sürekli savaştığı doğayı karşısına almıştır. Bu mücadelede doğa, gücünü sürdürebilmek ve varlığını gösterebilmek adına bir başarı göstermiştir. Sanatta bu mücadele içerisinde yerini almayı başarmıştır. Doğa, sanatın ilham kaynağını oluşturmuş ve tarih boyunca sanatçı için yaklaşım biçimini oluşturan imgenin kaynağı haline gelmiştir (Arıkan, 2021). Sanat, duygu ve düşünceleri biçim, çizgi, renk, ses, ritim gibi araçlar ile özgün bir biçimde ifade etmesi, ruhsal ve duygusal yolla ürünlerin oluşturulduğu bir faaliyettir (Artut, 2013).

Sanat yeni gelen kuşağı bir önceki gelen kuşağa bağlayan, bu nedenle insanlığın sürekliliğini sağlamasına yardımcı olan önemi bir disiplindir. Bu görevini yerine getirirken, yeni gelmiş kuşağı birçok perspektiften eğiterek, bilgilendirerek ve donatarak yapmaktadır.

Sanat, kuşaklar arasında değişimi ve gelişimi sağlarken, aynı zamanda eski bakış açılarını yeni fikir ve düşünceler ile karşılaştırmasını yaparak özgün açıklamalar ortaya koymaktadır (Özsoy, 2015). Sürdürülebilir sanat, insanın toplum ile arasına bir köprü kuran yapıcı ve yapılandırıcı bağıyla iş birliği içerisinde küresel sorumluluğun yalın bir yansımasıdır. İnsanları ortak bir payda da toplayıp duyulara ve duygulara hitap ederek birbirine bağlayan bir güce sahiptir (Aslan, 2022).

Sanayi Devrimi ile birlikte insan doğadan uzaklaşmaya başlamış, yönünü tüketime ve teknolojiye çevirmiştir. Bu durum öncelikle doğada fiziksel görüntüsünde bozulmalara neden olmuş, daha sonra insan hayatının birçok alanının görünüşünü etkilemiş ve nihayetinde psikolojik bağlamda insan hayatında etkiler oluşturmuştur. Sanat ve bilim, ortaya çıkmış bu durumları olumsuz sonuçlar olarak değerlendirmiştir. Sanatçılar, doğadan kopmuş olan insanların olumsuzluğunu vurgulamak ve dikkat çekmek adına eserlerini üretirken karşıt duruşlarını göstermişlerdir (Akdemir ve Korkmaz, 2021). Küreselleşen dünyanın sonucu olarak doğa, sanayileşme ve kültür endüstrisine hizmet etme ihtiyacıyla tahrip edilmiştir. Bu durumun toplumları etkilediği gibi, sanatı ve sanatçıyı da etkileyerek bir sorun teşkil etmiştir (Arıkan, 2021).

1960'lı yıllara gelindiğinde bir şekil halini almaya başlayan çağdaş sanat kavramı ile birlikte gelenekselliğin yıkılmaya başladığı görülmüştür. Bu dönemde yapılan eserlerde doğal malzemeler, hazır objeler ve teknolojik eşyalar gibi önceden kullanılmamış değişik malzemeler de sanat üretimlerinde kullanılmaya başlanmıştır. Artan nüfus sorunları ve endüstrileşme ile çevresel problemlerin günlük hayatın akışında bile dikkatleri üzerine çekmiş ve Çevresel Sanat, Arazi Sanatı, Sürdürülebilir Sanat ve Ekolojik Sanat gibi akımlar ortaya çıkmaya başlamıştır (Kaya, 2022). Özellikle 1960'lı yıllardan sonra art arda gelişen bu sanat akımları ifade imkanlarının zenginleşmesine neden olmuştur. Sanatçılar doğadaki biçimlerin benzerlerini yansıtmak yerine, canlı doğanın hareketlerini anlamlandırıp çözümlemeye çalışarak yorumlarını daha özgün bir şekilde ortaya koymuşlardır (Pazarlıoğlu Bingöl, 2023). Bundan sonra sanat, içinde yaşadığımız dünyayı daha güzel bir yer haline getirme amacını üstlenmekteydi. Sanatçıların özellikle sosyal sorunlara daha fazla yönelmeleri eserlerine de yansımıştır. Doğa, eserlerde yoğun bir şekilde ele alınmaya başlandı ve çevresel problemler sanatta farklı alanların oluşmasına yol açmıştır. İnsanın doğa ile uyumunu yakalayacak yeni yolların arayışı başlamış ve yeryüzünde sınırsız bir malzeme, ucu bucağı olmayan sergi mekanları olacak biçimde sanatçılar tarafından dikkate alınmıştır (Oğuz, 2015).

Sanatçılar ve bilim insanları arasındaki ortak yönlerden biri belki de en önemlisi hayal gücüdür. Bilim, sanatı anlaşılır bir hale getirmekte ve sanatı akla yakınlaştırmaktadır. Bu

sebeple doğada yer alan yapısal biçim veya örüntülere yüklenen anlamların bilim ve sanat bağlamında bir paralellik olduğu gerçektir. Fakat, sanat estetik duyguya ve doyuma sağlarken, bilim ise yarar sağlamaya çalışmaktadır. Sanat, gerçeği tasvir ederek sergilemekte; olayları estetik bir şekilde anlatarak doğaya ait sırları izleyiciye sunmaktadır. Bu sebeple dünyada yaşanan ısınmanın ve iklim değişikliğinin bütün canlı hayatını ilgilendirdiği gerçeğini bilimin toplumsal farkındalığı oluşturma noktasında yeterince etkili olduğu söylenemez. Ancak sanatın yaşanan olayları ve durumları kendine has biçimde toplumu bilinçlendirmeyi ve bilgilendirmeyi tetikleyeceği söylenebilir. Günümüzde çevresel ve ekolojik sanatsal uygulamaların ortaya çıkmasının ana hatlarını, dünyada yaşanan çevresel ve ekolojik sorunların giderilmesi düşüncesi oluşturmaktadır. Sanatçıların yaşanan bu sorunların neticesinde ürettikleri sanat eserleri ile hem zihinsel hem de duygusal anlamda toplumda istendik yönde beklenen duyarlılığı oluşturabilmektedir (Türe, 2014).

Sanatçılar, toplumsal hayatta sürekli büyüme odaklı olan ekonominin ve tüketim odaklı anlayışın, insana ve çevreye vermiş olduğu zararlara kayıtsız kalmayarak disiplinler arası yaklaşım ile çevresel sorunları eserlerinde yansıtmışlardır. Çevresel sorunlar, toplum ve hayat odaklı olduğundan, sanatçıların ekoloji temelli sanat eserlerine sosyal bir işlev de katmıştır (Mamur, 2017a). Ekolojik anlamda, biyoçeşitlilik işleyişinden ilham alan sanatçılar, sanayileşmenin sonucunda oluşan atıkların toprağı kirletmemesi ve ekolojik bağlamda kendi yeterliliğini sağlayan şehirlerin de estetik olmasını istemişlerdir. Sanatçılar, çevresel sorunlara yönelik toplumun daha fazla bilinçlenmesini ve çalışmalarında teknolojik imkanların yanında doğanın döngüsü içinde sunmuş olduğu doğal malzemeleri de kullanmışlardır. Sanatçıların, insan ve doğa arasındaki uyumun oluşması fikriyle çevresel problemlere eğilim göstermiş olsa da amaç sadece bu değildir. Ayrıca sanatın dört duvar arasında kalamayacağı ve hapsedilemeyeceği düşüncesi de savunulmuştur (Karataş, 2020).

Sürdürülebilir sanat, modernist bir doğaya sahip, kendini adapte edebilen, çağdaş sanatın perspektifinde değişen topluma vurgu yapmaktadır. Sanat, hayatın her alanında yer aldığı gibi üretim ve tüketim noktasında toplumsal bilincin oluşması için bir misyon üstlenmektedir. Politik düşünceler üst seviyede oluşurken, sürdürülebilirlik düşüncesi bireysel sanatçıların sanat üretimlerini ve günlük yaşamlarını etkilemektedir. Sürdürülebilir sanat, maddi kazanç anlamında yüksek bir getirisi olmasa da küresel dünyanın şuan ki durumuna bir tavır takınmayı, olası çözümler sunmayı ve sanatçıların bu konularda duyarlılık oluşturması hedeflenmektedir (Aslan, 2022).

Görsel 3

Robert Smithson, Büyük Tuz Gölü, Utah, 1970.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Robert_Smithson

Robert Smithson' un "Spiral Jetty" adlı eseri başyapıt denilebilecek bir çalışmadır. Sanatçı bu eserini gerçekleştirirken doğayı adeta bir tuval gibi kullanmış, doğal malzemeleri sanatsal malzeme aracına çevirmiştir. Eserinde kullandığı malzemeleri amacı dışında kullanarak işlevine takılma teorisinden tamamen sıyrılmıştır. Sanatçı bu malzemeleri kullanarak doğaya bir gönderme amacı taşımaktadır. Bu doğrultuda materyalleri doğadan seçip ve yelpazesini geniş tutarak doğaya saygı duyduğunu ifade etmektedir. Robert Smithson, 1960 sonrasında sanat galerilerinin ötesinde dinamik bir yapıda olduğunu ve sürekli gelişim odaklı olması gerektiğini ifade etmiştir (Salman, 2023).

Görsel 4

Joseph Beuys, "7000 Oaks" (7000 Meşe), Kassel, 1982.

https://allartisquiteuseful.wordpress.com/wp-content/uploads/2012/10/joseph1.jpg

Joseph Beuys, yaşanan çevre sorunlarına yönelik mücadelesini ifade etmek amacıyla Kassel'de "Documenta 7" için "7000 Oaks" (7000 Meşe) projesini ortaya koymuştur. Beuys, hayata geçirmiş olduğu bu proje ile zaman içinde büyüyen ve gelişen sanatı ifade etmiştir. Sanatçı, meşeyi seçerek insanda ekolojik bilincin artarak gelişeceği düşüncesindedir. Sanatçı için ağaç dikmenin amacı; hayatın, toplumların ve aynı zamanda ekolojik sistemin bir dönüşüm içinde olduğuna vurgu yapmaktır. Joseph Beuys gerçekleştirmiş olduğu projesinde ilk ağacı 1982'de dikmiştir. Dikilen son ağaç ise sanatçının ölümünün ardından, oğlu 1987'de dikmiştir. Beuys, görüşleri, faaliyetleri ve toplumun iyileşmesi adına girişimlerde bulunan politik sanatçı kimliğinin yanında aydın görüşleriyle sanat dünyasında en çok etki uyandıran karakterlerden biridir. Sanatçı, 7000 Oaks projesiyle bu farkını tekrar ortaya koymuştur (Saygı, 2016).

Görsel 5

Hans Haacke, Grass Grows (Çim Büyür), 1967-1969.

https://flash---art.com/article/hans-haacke-new-museum-new-york/

Hans Haacke, ekolojik sanatın gelişmesinde büyük katkıları olan sanatçılardan biridir. Sanatçı, izleyicilere doğayı hatırlatma ve insanların doğada nasıl bir konumda olduklarını düşündürmeyi hedeflemektedir. Eserde sanatçının oluşturduğu toprak yığını ile herhangi bir kimyasal veya zirai ilaca başvurmadan çim yetiştirmiştir. Sanatçının bu çalışmadaki hedef noktası, hiçbir kimyasal veya yapay madde kullanmadan doğanın kendi malzemeleri ile bir kapalı mekânda bunu sergileyebilmesidir (Tan, 2022). Sanatçı bu eserinde bir bakıma sanat aracılığıyla doğayı tekrar insanın izlenimine sunmaktadır.

2.3.1. Sanatta Sürdürülebilir Malzemeler

Sürdürülebilir sanat, estetik açıdan sanatçıyı ve izleyiciyi etkileyen aynı zamanda stratejik bir sorumluluk gerektiren yaklaşım benimsemektedir. Bu açıdan kullanılan yöntemler ile üretilen sanat eserlerinin ve tasarımların doğaya zarar vermemesini gerektirmektedir. Bu anlayışla sanatçılar anlamlı ve ilham verici eserler üretirken, toplumun düşüncesinde farkındalık oluşturup ve toplumda kalıcılığı sağlamaktadır.

20. yüzyılın ortalarından itibaren Andy Goldsworthy, Eva Hesse, Robert Morris, Robert Smithson, Michael Heizer, Nancy Holt gibi pek çok sanatçı yönlerini endüstrinin gelişimi ile oluşan sorunlara ve çevresel iklim problemlerine çevirmişlerdir. Bu sanatçılar eserlerini üretirken doğayı ön planda tutarak bir uyum içinde olmuşlardır. Eserlerinde çamur, buz, ağaç dalları, taş, yaprak, kozalak gibi doğada var olan malzemeler ile endüstriyel üretimler sonucunda oluşan atıkları kullanmışlardır. Bu sanatçılar alışılmışın dışında bir bakış açısı ve bilinçle doğa- insan- teknoloji ilişkisini tekrardan gözden geçirerek sorgulama yoluna gitmişlerdir (Bilir, 2014).

Ekolojik sanata yönelik eser üretimleri gerçekleştirilirken malzeme kullanımları geleneksel sanatta kullanılan malzemelerin ötesinde çok farklı özelliklere sahiptir. Sanatçıların daha çok geri dönüşüme uygun, doğal ve sıradan malzemeler kullandıkları görülmektedir. Fakat sanatçılar ekolojik sanatın yanında kültürel restorasyona da ilgi duydukları için birçok materyaller kullanarak, bunlar; fotoğraf, metinler ve bilimsel raporlar gibi, hasar görmüş ve bozulmaya yüz tutmuş mekanlara insanların dikkatini çekebilmek ve aynı zamanda bu mekanları tekrar kazandırabilmek için kullanmışlardır (Mamur, 2017a).

2.3.2. 1960 Sonrası Sanatta Sürdürülebilir Malzemenin Yansımaları

1960'lı yıllardan önce doğa, sanatçıların ürettiği eserlerde bir obje olarak değerlendirilmekteydi. Bu eserlerde güzel sahneler çalışmalara yansıtılır, genellikle tuval üzerine geleneksel uygulamalar ile oluşturularak pasif ve doğanın ruhundan uzak çalışmalardır. Ancak 1960'lı yıllar ve sonrasında konu olarak ele alınan doğa, yoğun bir biçimde işlenmektedir. Bununla beraber çevre sorunları, doğal kaynakların tükenme riski, artan atık problemleri gibi durumlarda yeni sanatsal yaklaşımların oluşmasına zemin hazırlamıştır. Sanatçıların, sanat çalışmalarında doğaya karşı yaklaşımları toplumda çevreye yönelik bir bilinç oluşturmaya başlamıştır. Gerçekleşen bu değişimler neticesinde sanat çalışmalarının taşıdığı anlam, yöntemler, mekân ve araçlarda da değişimi beraberinde getirmiştir. Sanatçılar, ilk olarak kapalı mekanları terk edip doğayı gözlemleyerek, ona saygı duymayı ve toplumda farkındalık oluşturmayı amaçlamıştır (Aydın ve Zümrüt, 2013).

Bu bölümde 1960 yılından başlanarak daha çok günümüz sanatçılarının eserleri incelenerek sürdürülebilir sanata yönelik farklı alanlarda ve yöntemlerde çalışmalar üreten sanatçı ve eserlerine yer verilmiştir. Seçilmiş olan eserlerin farklı malzeme ve uygulamalara yönelik örnekler oluşturmasına dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda sürdürülebilir sanatın çeşitliliğine de vurgu yapılmak istenmiştir.

Görsel 6

Eva Hesse, Genişletilmiş Genişleme, Guggenheim Müzesi, New York, 1969.

https://www.guggenheim.org/artwork/1648

Eva Hesse, 1936 yılında Almanya'nın Hamburg şehrinde doğmuştur. 1960'lı yıllarda sanatın önemli simgelerinden biri haline gelmiş, yapmış olduğu çalışmalar ile sanatta büyük etki oluşturmuştur. Sanatçı, çalışmalarında kadınların yaşadığı sorunlara dikkati çekmiştir. Çalışmalarında kullandığı lateks malzeme ile katmanlar oluşturarak, düzensiz kenarlar ve formlar oluşturmayı hedeflemiştir. Hesse'nin kullanmış olduğu lateks kauçuk, bakır, keçe, tel, kâğıt hamuru, talaş ve tutkal gibi malzemeler ile geçici ürünler ortaya koymuştur (Korkut Demir, 2023).

Görsel 7

Buster Simpson, Houdson Nehri Arındırma Projesi, 1983-1991.

https://www.artandpoliticsnow.com/2013/08/buster-simpson-surveyor/

Buster Simpson, yaşanan iklim ve çevresel problemlere karşı farklı bir biçimde yaklaşan bir sanatçıdır. Simpson, "Houdson Nehri Arındırma Projesi" adıyla bir performans düzenlemiştir. Bu performansta suda eriyebilen, kireç taşından yapılmış tabletleri nehre atmıştır. Bu çalışmasında asıl hedefi asit yağmurları neticesinde çevrede oluşabilecek sorunlara dikkati çekmek istemesidir. Houdson Nehrinde asit miktarının artması tehlikeli bir boyuta ulaşmış ve nehirde doğal yaşam azalmaya başlamıştır. Simpson'da Talsit tabletlerini andıran anti asit tabletleri nehrin ortasına atarak burada iyileştirme çalışmalarının yapılması gerektiğini vurgulamıştır (Oğuz, 2015).

Görsel *8*

David Buckland, Geleceğin İndirimi, 2005-2009.

https://www.bucklandart.com/art/ice-texts/discount-future/

David Buckland, ortaya koymuş olduğu eserleriyle dünya çapında etki yaratmıştır. 2001 yılında toplumda iklim değişikliği, küresel ısınma gibi sorunlara bir farkındalık oluşturmak için bilim adamları, eğitimcileri ve sanatçıları bir araya getirerek "Cape Farewell" projesini oluşturmuştur. Bir araya getirmiş olduğu donanımlı insanlar ile yaratıcılığı kullanarak iklim problemlerinin acil çözümüne yönelik yaratıcı bir dil geliştirmişlerdir. Buckland, 2005'te Norveç'in Kuzeyine doğru yapmış olduğu deniz seferinde, -30 derecede mürettebatı ile birlikte bulunduğu geminin güvertesine çıkarak bir hafta geçirmiştir. Bu süre zarfında "Ice text" yani "Buz Metni" adını vermiş olduğu projesini hayata geçirmiştir. Bu kapsamda çökmekte olan bir buzulun üzerine birçok metin yansıtmıştır (Çakıroğlu, 2022). Sanatçı, yapmış olduğu bu proje ile küresel ısınma sonucu erimekte olan buzullara çarpıcı bir vurgu yapmıştır.

Görsel 9

Néle Azevedo.

https://www.artupon.com/blog/nele-azevedo/

Brezilyalı sanatçı Néle Azevedo, dünyada yaşanan kürsel ısınma neticesinde çevresel sorunlara ve iklim değişikliklerine dikkat çekmek için çalışmalar üreten diğer bir sanatçıdır. Sanatçı, Almanya, Fransa, Amerika, Danimarka, Mali gibi dünyanın dört bir yanında sergilemek üzere 20 cm boyunda buzdan heykeller yapmıştır. Sanatçı, çalışmasını oluşturduktan kısa bir süre sonra izleyicilerin gözü önünde eriyip suya dönüşmektedir. Sanatçının küresel ısınmaya, buzulların erimesine ve insan merkezli sorunların yaşanmasına vurgu yapmaktadır. Azevedo'nun çalışmalarında buzu malzeme olarak kullanması dikkati çekmek istediği konuları çarpıcı bir biçimde gözler önüne sermektedir. Dünya üzerinde yaşanan sorunlar karşısında insanlığın aciz bir durumda olabileceğinin etkili bir ifadesidir (Arıkan, 2021).

Görsel 10

Subodh Gupta, Ray, Stainless Steel and Stainless Steel Utensils, 2012.

https://naturemorte.com/artists/subodhgupta/

Subodh Gupta, 1964 yılnda Hindistan'ın Bihar kentinde doğmuştur. Dünyaca ünlü sanatçı geri dönüşüm malzemeler ile heykel çalışmaları yapmaktadır. Yapmış olduğu eserleri uluslararası müze, bienaller, sanat fuarları ve galerilerde sergilenmiştir. Sanatın farklı disiplinlerinde eserler ortaya koyan Gupta, heykellerinde malzeme olarak gündelik yaşamda kullanılan nesneler ve daha çok mutfakta kullanılan araç gereçler eserlerinin ana malzemesi konumundadır. Sanatçı, eserlerinde Hindistan'a özgü gelenekselliği ile sefalet ve zenginliği, politika, dinsel varlık ve zıtlıkları sorgulamayı amaçlamaktadır (S. Ateş, 2023).

Görsel 11

Khalil Chishtee, Out of the Frying Pan, 2016.

https://tr.pinterest.com/pin/plastic-bag-sculptures-khalil-chishtee-10--289919294763429059/

Khalil Chishtee, Pakistan'da doğmuş, kültür, hayat, sevgi gibi kavramları araştıran ve sorgulayan, aynı zamanda eserlerinde yer veren bir sanatçıdır. Ekolojik ve çevre kirliliğinin geldiği boyuta dikkati çekmek amacıyla eserlerinde malzeme olarak çevre kirliliğinde önemli bir yer edinen tek kullanımlık plastik poşetleri kullanmaktadır. Bu malzeme ile hem çevresel sorunları ele alırken hem de insana ait duyguları ilişkilendirmektedir (Ebussuutoğlu, 2024).

Görsel 12

Andy Goldsworthy, 2018.

https://tillyengland.wordpress.com/2018/05/13/andy-goldsworthy-and-mosaic-work/

Andy Goldsworthy, 1956 yılında İngiltere'de doğmuştur. Sanatçı çalışmalarında doğayı ve doğada var olan taş, yaprak, ağaç dalı, buz gibi malzemeler kullanarak doğa ile iş birliği içerisinde vurgulamaktadır. Eserlerini, üretim esnasında ve sonucunda doğaya zarar vermeden gerçekleştirmektedir. Goldsworty, doğada kendi konumunu bulmaya çalışan ve bunu yaparken de doğayla bütünleşip, doğanın içindeki kendi sürecini göz önünde bulundurmaktadır. Sanatçının amacı, çalışmalarındaki estetik kaygı ile doğaya karşı düşündürmek, farkındalık oluşturmak ve hissettirmektir (Aydın ve Zümrüt, 2013).

Görsel 13

Artur Bordalo, Plastik Anne ve Bebek Maymunlar, Amerika, 2021.

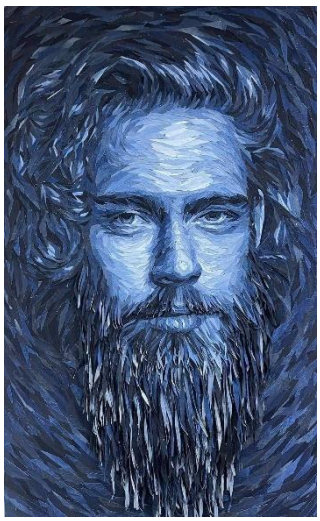

https://www.latamarte.com/pt/artists/4g5Z/

Artur Bordalo, Portekiz asıllı olan sanatçı atık malzemeler ve çöpleri kullanarak yapmış olduğu büyük üç boyutlu eserlerini kamusal alanlarda sergileyerek kent ve sürdürülebilir hayata katkı sağlamaktadır. Sanatçı yaptığı büyük boyutlardaki çalışmalarıyla geri dönüşümün felsefesine farklı bir pencere açmış, atık malzemelerle dikkat çekici ve renkli eserlerine estetik kazandırarak çevreye yönelik mesajlar vermektedir. Bordalo, çalışmalarında yoğunlukla hayvan figürlerini aşırı büyük boyutlarda çalışması, aşırı tüketim ve kapitalizme yönelik bir gönderme düşüncesi yatmaktadır (Dilmaç ve Gülüm, 2017).

Görsel 14

Deniz Sağdıç, Remade Serisi Hazır Denim Üzerinde Kot Parçaları, 2021.

https://im.haberturk.com/2021/03/26/3018381_25dd5db6d62dd08dfe2e9c4cc477d9a2.jpg

Deniz Sağdıç, 1982 yılında Mersin'de doğmuştur. Denim kumaşları, din, ırk, dil far etmeden toplumda her kesim tarafından kullanılan bir ürün olması, tüketen insanları ortak bir paydada temsil etmesi bakımından önemlidir. Sağdıç, kot parçalarından farklı tonları kullanarak oluşturduğu portrelerde bir derinlik ve boyut etkisi katarak izleyiciyi etkilemektedir (Akdemir ve Korkmaz, 2021). Sanatçı yapmış olduğu eserlerinde çok zengin bir malzeme çeşitliliği mevcuttur. Portre çalışmalarını üretirken düğme, fermuar, denim kumaş, ilaç, kablo, kapak, poşet gibi birçok malzemeyi kullanmaktadır. Sanatçı kullanmış olduğu bu malzemeler ile kontrolsüz tüketim, artan nüfus, hızla gelişen endüstri gibi durumların neticesinde doğa ve ekolojik denge de oluşan tahribata karşı toplumda çevre bilincini oluşturmayı hedeflemektedir (Korkut Demir, 2023).

2.4. Eğitimde Sürdürülebilirlik

Eğitim, sürekli değişim içinde olup gelişen ve içinde bulunduğu zamanın şartlarını karşılayan bir süreci ifade eder. Hiç şüphesiz eğitim bir toplumun çağdaş uygarlığa erişmesini sağlayan ve yaşanan yeniliklere ayak uydurmasının en önemli araçlarından biridir. Bireyin yaratıcılığının ve yeteneklerinin ortaya çıkarılması aynı zamanda geliştirilmesinde, kendini ifade etmesinde eğitimin rolü tartışılmaz bir gerçektir (Özsoy, 2015). Bu bağlamda eğitim, bireyin yeteneklerini kendi ihtiyaçları ve toplumun amaçları doğrultusunda geliştirmesine imkân sağlayan öğrenme işi ve bu işin nasıl yapılacağına yönelik yöntem ve uygulamaların bütünüdür (Kayıran, 1998). Günümüzde bilgiyi merkeze almış toplumlarda, bireylerin öğrendiği bilgileri kullanması, yeni bilgilere, fikirlere ayak uydurması gerektiği gibi diğer bireyler ile iş birliği içinde değişen durumlara uyum sağlamak zorundadır. Bu duruma yönelik bilinci ancak eğitim yoluyla insanlara kazandırılabileceği bir gerçektir. Eğitim, milletlerde küresel hassasiyet oluşturmasında ve bilgili, çağdaş bir topluma evrilmesini sağlayacak anahtardır (Öztürk, 2017).

2015 yılında kabul edilmiş olan "2030 SKH"nin 17 temel hedeflerinden dördüncü hedef olan "nitelikli eğitim" içinde yer alan yedinci alt amacında sürdürülebilir yaşam ve eğitim için açıklamalar yapılmıştır.

Görsel 15

SKH'nin dördüncü hedefi

https://www.kureselamaclar.org

Bu açıklamada 2030 yılına kadar, öğrencilerin gerekli bilgi ve becerileri kazanmasını sağlamanın yanı sıra, eğitim yoluyla sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek ve sürdürülebilir yaşam tarzları, insan hakları, cinsiyet eşitliği, barış ve şiddet olmadan bir kültürün teşvik edilmesi, küresel vatandaşlık, kültürel çeşitlilik ve kültürün sürdürülebilir kalkınmaya katkısı sağlanması şeklindedir [UN, 2015]. Toplumlarda sürdürülebilir bir yaşam fikrinin oluşması ve tercih edilip desteklenmesi, bireylerde nitelikli sürdürülebilir bir eğitim anlayışının gerçekleşmesiyle hedefine ulaşması sağlanabilmektedir (Yıldırım, 2020).

21. yüzyılın başından günümüze kadar dünya ülkelerinin tümü, "Nasıl bir dünya istiyoruz?" sorusuyla yola çıkmışlardır. Bu doğrultuda mevcut kuşağın ve dahi sonraki kuşakların geleceğini garanti altına alabilecek, "Sürdürülebilir Gelişme" (SG) gösterebilecek toplumlar oluşturmak amacıyla faaliyet göstermeye başlamışlardır. Bu bakımdan SG, 21. yüzyılın ana kavramlarından biri haline gelmiştir. İlk dönemlerde SG, ekonomi alanında sıkça yer alırken, ilerleyen zamanda çevre, sosyoloji, yönetim bilimi ve kentleşme gibi alanlarda da önemi anlaşılmış ve irdelenmiştir. Günümüzde ise eğitim bilimlerinde de önem kazanmaya başlamıştır. Eğitim alanında SG'nin rolü, araştırmacılar, bilim insanları, politikacılar ve diğer uygulayıcı birimler tarafından dile getirilen bir tema halinde karşımıza çıkmaktadır (Öztürk, 2017). Günümüzün eğitim modeli; yaratıcı, hayal kurabilen, sorgulayan, yenilikçi, sorunun çözümüne odaklanan, entelektüel yapıya sahip, dijital dünyaya hâkim ve özgür bireyler yetiştirmektir. Bu bağlamda bireyler geleceğin dünya düzenine uyum sağlayabilecek ve sürdürülebilir bir eğitim anlayışı içinde gelişimini sağlayacaktır. Sürdürülebilir eğitim, küresel

dünyada ekonomik, ekolojik ve sosyal yapının anlaşılmasına imkân veren ve bu yapının hayata geçirilmesi için davranışlar geliştiren bir modeli ifade etmektedir (Yalçın, 2022).

Sürdürülebilir eğitim, bireylerin erken yaşta geri dönüşüm konusunda, kaynakların bilinçli kullanılması ve doğanın korunmasında düşünceli bireylere dönüşmelerini ve bunu davranış haline getirmelerini sağlamaktadır. Bu bağlamda insanın sosyal çevreyle ilgili tutum, değer ve davranışlarının olumlu yönde kalıcı değişiklikleri kazandırması amaçlanır (Yurtkulu ve Yavlak, 2022). Sürdürülebilir eğitim, değişen dünyada sürdürülebilir kalkınma boyutlarının anlaşılmasına yardımcı olurken, bu boyutların yaşama aktarılmasını sağlayacak davranışları ortaya koyan, çağın gereklerini ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir model değişikliğini ifade etmektedir. Ancak sürdürülebilir eğitimin verilebilmesi için öğrenme ortamlarının da bu duruma uygun olması ihtiyacını doğurmaktadır. Eğitim ortamlarının oluşması için toplumsal ilişkilerin mahiyeti ve toplumda düzeni belirleyen sosyal, ekonomik ve kültürel faktörlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Yalçın ve Köybaşı Şemin, 2024).

Sürdürülebilir eğitim, mevcut müfredata basit bir biçimde eklenmemeli, bunun yerine kültürümüzde, eğitimsel düşüncelerimizde ve uygulamalarda bir değişiklik yapılmasına imkân verilmelidir. Buradan bakıldığında sürdürülebilirlik, bir müfredata bir konu olarak eklenmemesi aynı zamanda pedagojiye, müfredata, örgütsel değişime ve özellikle politikaya farklı bakış açısı sunmaktadır. Sürdürülemezlik kalıplarının hızlı bir biçimde değiştirilmesi gerekmektedir ki mevcut ve gelecekten beklentilerimizi karşılayabilsin. Sürdürülebilir eğitim, yüksek öğrenimde ve toplumda sürdürülebilirliğe yönelik sistematik bir bakış açısının oluşturduğu bütünleştirici ve daha bütünsel bir duruma doğru dönüşümü sağlamaktadır (Sterling, 2004). Öğretim sürecinin bütünlüğünün sağlanması için ilgili eğitim müfredatının başlangıç noktasını belirleyen asıl yaklaşımı ve buna paralel olarak benimsenmiş stratejiler ve ilkeler hedefi belirlemektedir. Bu bağlamda, çevre eğitimi hedefleri, duyuşsal ve davranışsal değişikliklerin oluşması, benimsenmiş yaklaşımlara bağlı olarak hayata geçirilmesi imkân bulmaktadır (Özdemir, 2007).

Sürdürülebilir eğitim, hayatın devamlılığını sağlamak için lazım olan imkanları ve sürekliliğini gerçekleştirmesidir. Sürdürülebilir eğitimde deneyimlemek çok önemli bir yer tutmaktadır. Birey edindiği deneyimlerle problemler üzerinde düşünerek süreci aktif bir biçimde geçirmektedir. Bu bağlamda problem çözme becerisini geliştirmesine yardımcı olmaktadır. Bireyin doğrudan eylemselliğinin olması için deneyimsel olarak kazanımlarının olması vurgulanmaktadır. Eğer insan, eğitim sırasında herhangi bir deneyim yaşamıyorsa sadece bilgi aktarımı olarak kalmaktadır (Okur Berberoğlu ve Uygun, 2016).

Eğitimde sürdürülebilirliği destekleyen bir diğer önemli unsur ise sürdürülebilir eğitim yapılarıdır. Bu tür yapıların sağlanması ve dış ve iç mekân tasarımlarının bu anlayışa göre oluşturulması daha sağlıklı, güvenli ve konforlu ortamlar oluşturabilecektir. Sürdürülebilir eğitim yapıları inşa edilirken iç ortamındaki hava kalitesi, işitsel konfor kalitesi, ısı ve nem kalitesi, görsel kalitesi gibi unsurların göz önünde bulundurulması öğretmenlerin öğretme ve öğrencilerin öğrenme potansiyelini olumlu yönde etkilemektedir (Yanılmaz ve Tavşan, 2021). Eğitim binaları inşa etmek için arsa seçimi ve mekân tasarımları yapılırken atıkların toplanıp ayrıştırılması ve depolanabilmesi için uygun alanlarında yer alması gerekmektedir. Öğrencilere çevre bilincinin kazandırılmasına yönelik okul bahçelerinde botanik alanlarının oluşturulması önem arz etmektedir. Bu bağlamda, eğitimin kalitesini artıracağı gibi çevre bilincinin oluşmasında da katkı sağlamaktadır (Yalçın, 2022).

2.4.1. Sanat Eğitiminde Sürdürülebilirlik

Sanat eğitimi heykel, resim, grafik sanatlar, tekstil, fotografi, seramik ve moda tasarımı gibi ve buna benzer birçok alanı kapsamaktadır. Bu alanların bütünü ile ilgili okul öncesinden başlayarak yüksek öğrenim düzeyine kadar her seviyedeki sanat eğitimi ve öğretimi ile ilgili kuramsal bağlamda uygulamalı çalışmalara "Sanat Eğitimi" diyebilmekteyiz (Buyurgan ve Buyurgan, 2020).

Sanat eğitimi bütün bireylere yönelik kazanmasını istediğimiz bilgi, tutum ve becerilerde sanatın etkisi şüphesiz bir gerçektir. Düşünen, sorgulayan, araştıran, yaratıcı, estetik bakış açısına sahip bireyler yetiştirmek için sanat eğitimi çok büyük katkılar sağlamaktadır. Ancak bireyleri yaratıcı, özgür, üretken ve araştırmacı bir kişiliğe dönüştürebilmek için sanat eğitimi programlarını bilinçli bir biçimde hazırlanması ile mümkündür (Mamur, 2010). Günümüzde nitelikli bir biçimde sanat eğitimi, belirli insani ve toplumsal değerleri taşıyan, çağımızın değişen ve gelişen güncel durumlarına göre kendini yenileyen bir öğretim programıyla mümkün olmaktadır. Bu programlar, her eğitim kademesindeki bireylere uygun ve alanının uzmanları tarafından hazırlanmalı ve bireyi çok yönlü bir biçimde geliştirmeyi hedeflemelidir (Buyurgan ve Buyurgan, 2020).

UNESCO, uluslararası alanda kültür ve eğitim politikaları geliştiren öncü bir kurumdur. Uluslararası seviyede sanat eğitiminin önemine ve gerekliliğine vurgu yapmak için araştırmaların yapılması, UNESCO'nun 1946 ve 1947 yıllarında gerçekleştirdiği konferanslar ile ilk kararlar alınmıştır (İKSV, 2014). BM, sürdürülebilir kalkınmayı eğitim ile ilişkilendirilmesini talep etmiş ve "Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim" vizyonunun her eğitim programına yerleşmesi için 2005-2014 yılları arasında "Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim

On Yılı" olarak ilan ederek, UNESCO'nun uluslararası sanat eğitimi derneklerini (InSEA, IDEA, ISME, WDA) birleştirerek kurduğu Dünya Sanatlar Eğitimi Birliği "Sürdürülebilir Kalkınma İçin Sanat Eğitimi" teması bağlamında biyolojik, sosyal ve kültürel çeşitliliğe duyarlılığı artırma, toplumsal adalet, ekolojik ve çevresel farkındalığı geliştirme konusunda sanat eğitimi programlarını yapılandırması gerekliliğine işaret etmeye başlamıştır (Mamur, 2017b). UNESCO ve paydaşları 2006 yılında Lizbon'da "Dünya Sanat Eğitimi Konferansı"nı gerçekleştirmiştir. Bu konferansta bütün toplumlar için sanat eğitiminin bir ihtiyaç olduğu özellikle ifade edilmiş ve dört tema üzerinde tartışılmıştır. Bunlar sanat eğitiminin; etkisi, geliştirilmesi için stratejiler, öğretmenlerinin eğitilmesi ve kültürel çeşitlilik öğretimi ile SG için sanat eğitimi savunuculuğudur (UNESCO, Art Education, Aims; UNESCO, Art Education, First World Conference on Art Education, aktaran İKSV, 2014).

Bireylerin doğrudan madde ile ilişkisinin kesilmeye başladığı günümüzün teknoloji çağında, maddeye biçim kazandıran plastik sanatlar eğitimine en çok bu dönemlerde ihtiyaç vardır. Gelişmiş bir kişiliğin kazandırılmasının mesleki bilgi öğreniminin yanında toplumsal sorumluluk bilinci ve yaratıcı, estetik yönü yüksek kişiliklerin yetişmesinde sanat eğitiminin katkısı şüphesiz çok fazladır. Maalesef ki öğrenmenin sadece mesleki bilgi kazandırılması olarak düşünüldüğünden günümüzde sadece teknoloji kullanımına bağımlı olmuş insan tipler yaratılmıştır. Bu sebeple tek bir yönlü eğitim anlayışını benimsemek yerine sanat eğitimi ile zengin hale getirilmiş çok yönlü eğitim çok daha sağlıklıdır. Bu bağlamda görme odaklı estetik eğitimin kazandırılması bireylerin duygusal ve düşünsel açıdan gelişimlerine çok daha fazla katkısı olmaktadır. Görsel algı eğitimi sadece sanat eğitimine ait bir durum değildir. Yaşamsal bütünlük bakımından, teknoloji, bilim, doğa ve eğitim alanları kapsamaktadır (Bilir, 2014). Sürdürülebilir bir dünyanın oluşturulmak istendiği bir çağda, sürdürülebilir sanat eğitimi ile hedeflenen öz güvenli, özgür düşünceye sahip, kararlarında bağımsız ve yaratıcılığı yüksek bireylerin hayatın her alanında var olmalıdır.

Sanat eğitimi yoluyla insan zihninin sınırlarını zorlayarak, düşünmede yeni yollar bulmak ve bireyleri cesaretlendirmek maksadıyla derste kullanılacak araç ve gereçleri çeşitlendirerek çevresel sanat uygulamaları yapılabilir. Sanatsal yolla kazandırılması istenen çağdaş sanata dair bilgiler ve estetik deneyimler uygulamalarda çevresel çeşitliliğin sağlanmasıyla oluşturulabilmektedir. Bu tarz uygulamalar ile bireyin sanat eğitimindeki temel problemleri tanımasında ve çevreye karşı duyarlılığını geliştirmesinde önem arz etmektedir (Bilir, 2014). Sürdürülebilir sanat eğitimi için sanatsal faaliyetlerde çevresel çeşitliliğin oluşmasında sınırlarının genişletilmesi gerekmektedir. Bu sınırların genişletilmesi düşüncesi, aslında sanatın sınırlarını neredeyse kaldıran postmodern yaklaşımlarla benzerlik

göstermektedir. Postmodern sanat, önceki anlayışların aksine geleneksel malzemelerin dışına çıkan ve sanatçıları müzeler, galeriler gibi kapalı mekanlardan kurtarmıştır. Bunun yanında sanatı diğer disiplinler ile iş birliği içine sokmaktadır. Sürdürülebilir sanat eğitiminin sağlanmasının başlıca yollarından biri de müfredatta, kullanılan malzemelerde doğadan yararlanan veya endüstriyel atık malzemeleri kullanan, eser üretimlerinde süreci baz alan, günlük yaşamı konu alan, izleyicinin aktif hale geldiği performanslar üreten çağdaş sanatçıların eserleri de yer almalıdır (Coşkun Onan, 2017).

2.4.2. Görsel Sanatlar Eğitiminde Sürdürülebilirlik

Dünya üzerinde her kültürün içinde görsel sanatların önemli bir yeri olduğu gibi bizim kültürümüzün içinde de önemli bir yere sahiptir. Görsel sanatlar hayatımızda enerjisini artırdığı gibi duygularımızı açığa çıkararak kişiliğimizin gelişmesine yardımcı olur. Bazen hoşumuza gitmese de kendimizi ve içinde yaşadığımız toplumun yansımasını oluşturur. Görsel sanatlar insanların özgürlüğü, benzersizliği, kişilik sahibi olmayı ve yaratıcılığını geliştirme ile ilgilenmektedir. Görsel sanatlar günlük hayatımızın bir parçası ve diğer disiplinler kadar önemli bir konuma sahiptir. İnsanlar gündelik yaşamlarında farkında olmadan yaptıkları her uğraşta ve verdikleri her kararda estetik düşünceler içerisinde seçimler yaparlar. Buda bize aslında görsel sanatların ne kadar değerli olduğunu göstermektedir (Özsoy, 2015).

Sanat ve teknolojinin yanında, sanat ile bilimi bir araya getiren önemli disiplinler mevcuttur. Bunlardan bir tanesi de hiç şüphesiz “görsel sanatlar eğitimi” dir. Görsel sanatlar eğitimi, okul öncesi eğitimden başlayarak üniversite seviyesine kadar uygulanagelen örgün eğitim içerisinde yer almaktadır. Bunun dışında vakit ayırarak ve bir hobi düşüncesi olarak yaygın eğitim biçimi ile müzelerde, devlet ve özel sanat galerilerinde veya ömür boyu sürebilecek özelliğiyle hem geçmiş zamanların hem de içinde bulunduğumuz bilgi, teknoloji ve iletişim çağımızın en kıymetli eğitim bölümlerinden biridir (Özsoy, 2015).

İklim değişikliği ve küresel ısınma gibi ekolojik konulu üretilen kültürel ve sanatsal eserlerin politik, bilimsel ve ekonomik bağlamda yapılan görüşme ve tartışmalara göre daha fazla etki gösterdiği inancı ağır basmaktadır. Son zamanlarda bilim ve sanat arasındaki etkileşimden faydalanılarak gerçekleştirilen toplantı ve konferanslarda, küresel iklim krizlerine yönelik toplumda duyarlılığın nasıl artırılabileceğinin görüşüldüğü platformlar oluşturulmaktadır. Dolayısıyla insan üzerinde görsel sanatların, bilimsel ifadelerin çok ötesinde etkiler bulunabilmektedir (Türe, 2014). Genel olarak görsel ve estetik algılamalar açısından yapılandırılmış olan sanatsal faaliyetlerin iletmek istediği mesajı bireylere sezdirmede ve duyurmada daha fazla etkili olabilmektedir. Bu bağlamda görsel sanatlar eğitiminin çevresel

konulara yönelik bir bakış açısı yaratmak, bireylerin çevre üzerine düşüncelerini harekete geçirmek ve eyleme dönüştürme noktasında etkisi tartışılmazdır. Bu sebeple bireylerin görsel sanatlar eğitiminde ekolojik konularda küresel ve yerel boyutta farkındalığı arttırarak düşünme, problem çözme ve fikirleri ifade etme şeklinde yaratıcılıkları artabilmektedir (Mamur, 2017a).

Çevresel problemlerin önemini vurgulamak adına öğrencilere görsel sanatlar eğitimiyle yaptırılan çalışmalarda kaydedilen ilerlemelere yoğunlaşarak farkındalıkların kazandırılması ve olumlu tutum geliştirmeleri hedeflenmektedir. Bireylere çevrenin korunması, çevresel güzelliklere sahip çıkmanın yanında gerekli olan bilgi, beceri ve değerleri kazanma imkânı sunulmaktadır. Bireylerde sürdürülebilirlik kültürünün oluşmasında ve onları motive etmede birlikte hareket ederek katılım sağlamalarında sürdürülebilir görsel sanatlar eğitiminin gerekliliği düşünülmektedir (Erikan ve Yayan, 2022).

2.4.3. Atölye Eğitiminde Sürdürülebilirlik

1960'lı yıllarda başlayıp günümüze kadar geçen sürede çevresel sorunlara sanatçıların dikkati çekip yoğunlaşmasıyla sanatta geleneksel anlayışının yerine çok farklı teknik ve malzemeler kullanılmaya başlanmıştır. Dünya üzerinde yaşanan küresel iklim krizleri, giderek artan tüketim ile atık sorunları yaşanmış ve çevre kirliliği üst seviyeye çıkmıştır. Bu ve buna benzer sorunlar sanatçı üretimlerine de yansımıştır. Teknolojik gelişmelerin hızla artması da yeni ifade biçimlerini ortaya çıkarmıştır. Teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilmeleri için modern çağın eğitimcileri atölye çalışmalarındaki bakış açılarına daha geniş bir perspektifle ele almaya çalışmışlardır (Öztütüncü, 2016).

Sanatsal ve tasarım üretimlerinin mutfağı olarak kabul edilen atölyelerinde bu bağlamda değişmesi ve dönüşmesi kaçınılmaz olmuştur. Sanat ve tasarımların gerçekleştiği bu alanlar uygulama ağırlıklı olduğundan atölye eğitimlerinde değişim yaşanmış farklı disiplin ve anlayışlarına açık hale gelmiştir.

Sürdürülebilir bir sanat anlayışını öğrencilere kazandırabilmenin en önemli koşulları sürdürülebilir bir atölye eğitimi ve sürdürülebilir atölye ortamından geçmektedir. Bu atölyelerde kullanılan malzemelerin farklı biçimlere dönüştürülebilmesi ve geri kazanılması için gerekli teknolojik imkanların burada sunulması gerekmektedir. Atölye eğitiminin müfredatı ve atölye eğitimlerini uygulayan eğitimcilerin sürdürülebilir bir bakış açısı ile öğrencileri geliştirmeleri, sürdürülebilir atölye eğitimi kapsamında bir bütünlük içerisinde oluşması önem arz etmektedir. Öğrencilerin çalışmalarını yaparken farklı uygulama teknikleri ile doğanın sunmuş olduğu malzemeleri burada işleyebilecek ve yaratıcılığını ortaya çıkaracak atölye

disiplininin sağlanması mesleki yaşamlarında deneyimlerini öğrencilerine aktarmaları, gelecek nesillerin de bu bakış açısıyla gelişmesine yardımcı olacaktır.

Türe'nin (2014) Plastik sanatlar eğitiminde çevresel sanat uygulamalarını incelediği çalışmasında, sanat alanı dışından gelen lisans düzeyindeki öğrenciler ile atölyede hazırlık süreçlerini tamamlamışlardır. Öğrencilerin yapmış oldukları çalışmalarda, verilen sürede aldıkları sanatsal bilgileri ve edindikleri deneyimleri başarılı bir biçimde sanat uygulamalarına yansıttıkları görülmüştür. Sürdürülebilir bir bakış açısıyla verilen atölye eğitiminde yeterli ortam ve bilgiler verildiğinde öğrencilerin plastik sanatlar eğitimini aldıktan sonra olgunlaşan estetik sezgileriyle entelektüel birikimlerini dışa vurmuşlardır. Sürdürülebilir eğitimin oluşturmak istediği dayanışma, yardımlaşma, sorumluluğu paylaşıp iş bölümü yapma yollarını öğrencilerde açığa çıkarmıştır. Sonsuz zenginlikler sunan doğanın olanaklarını çevresel sanat uygulamalarıyla kendilerini özgür bir biçimde ifade etmişlerdir.

Şengül'e göre deneysel atölye çalışmalarında "...disiplinler arası anlatım yöntemleri ve farklı malzeme kullanımını kapsamaktadır ve sanat eğitimi alan bireylere çağdaş ve kavramsal sanat yapıtlarına karşı farklı ve eleştirel bir bakış açısı kazandırmaktır." şeklinde amaçları olması gerekmektedir. Şengül çalışmasında "Bir atölye disiplini her türlü malzemeye açık oluşu ve biçimlendirmelere sınır getirmeyişi ile bireye yaratım sürecinde; geleneksel yöntemlere göre daha fazla kolaylık sağlar" ve "birey ayrıca bienaller ve trienaller gibi birçok güncel sanat etkinliklerinin dilini kavrayabilir ve kendine ait yeni bir anlatım dili meydana getirebilir." sonuçlarına vurgu yapmaktadır. Bu anlamda sanatsal uygulamalar ile kavramsal sanat, yerleştirme sanatı, performans sanatı ve ekolojik sanat gibi alanlara açık bir şekilde öğrencilerin sanatsal çalışmaları ile sınırsız düşünmelerinin yanında düşünce odaklı çalışma üretmelerine imkân sağlanabilmektedir (Şengül, 2012; aktaran Coşkun Onan, 2017, s. 306).

2.5. Yaratıcılık ve Tasarım Eğitiminde Sürdürülebilirlik

Yaratıcılık ve tasarım, insan hayatının her alanında, insanlık tarihinin her dönüm noktasında sürekli gelişimine ve ilerlemesine katkı sağlayan olgulardır. İnsan kendi yaşamının konforu ve ürettiği her üründen en yüksek verimi alabilmek için gerekli olan bu iki olguya sürekli ihtiyaç duymaktadır. Yaratıcık ve tasarım sanatta olduğu kadar ekonomi, bilim ve teknoloji gibi her alanda ortaya ürün çıkarabilmemize olanak sağlamaktadır.

Yaratıcılık, insanda doğuştan olduğu gibi sonradan da kazanılabilmektedir. Aynı zamanda var olan yaratıcılık ve tasarım yeteneği sonradan körelebilmektedir. Burada eğitimin önemi tekrar ortaya çıkmaktadır. Uygun eğitim ortamı ve müfredat ile insanların yetenekleri ortaya çıkarılabileceği gibi var olan yetenekleri de geliştirilebilmektedir (Ata, 2023).

Robinson'a göre (aktaran Yaman ve Esen, 2021) "yaratıcılık özel insanlara özgü, onlarla sınırlı bir nitelik değildir ve öğretilebilir." Buradan hareketle yaratıcılık ve yaratıcı düşünmenin arasındaki ilişkiyi eğitimin temel kavramları olan gelişme ve gelişimle ilişkilendirilebilir (Yaman ve Esen, 2021).

Eğitimin içinde bulunduğu dönem ve çağın ihtiyaçlarını karşılayabilecek güncelliğe sahip olması gerekmektedir. Günümüzde her şeyin sürekli ilerlediği teknoloji çağında, sürdürülebilirlik kavramının her alanda ihtiyacının hissedildiği dönemde yaratıcılık ve tasarım eğitiminde de sürdürülebilirlik son derece önem arz etmektedir. Bu sebeple sürdürülebilir bir dünya oluşturmak ve gelecek nesillere katkı sağlamak için yaratıcılık eğitimi ve tasarım eğitiminde sürdürülebilirliğe her zaman ihtiyaç duyulmaktadır.

2.5.1. Yaratıcılık Eğitiminde Sürdürülebilirlik

Yaratıcılık kavramı, insanoğlunun tarihi kadar eski olmasına rağmen 15. ve 19. yüzyılları arasında neredeyse sadece güzel sanatlara yönelik bir olgu olarak kabul edilmiş, genellikle 'deha' veya olağanüstü bir güç olarak mistik bir alanda değerlendirilmiştir. Yaratıcılık kavramı, batı dillerinde "creativity" sözcüğü olarak ifade edilirken, latincede "creare" kelimesinden gelmektedir. Yaratıcılık üzerine birçok düşünür ve araştırmacı tanımlama yapmaya çalışmıştır. Bunlardan Getzels, yaratıcılığı "ister bilimde ister başka bir alanda olsun yaratıcılık sezgi ve akılcı imgelemin ve çözümleme yetisinin, hayal kurma ve denetleme ile düşünmenin ıraksak ve yakınsak yönlerinin birliğine dayanır" şeklinde ifade etmiştir. Sanatsal yaratıcılık üzerinde yoğunlaşan Read ise yaratıcılığı, "önceden biçimi ve hiçbir yüzü olmayan bir şeyin varlık kazanması ve var olan malzemenin yeni biçimde kullanımı" olarak tanımlamıştır. Sonuç olarak yaratıcılık, Sadece sanat eğitimi ve sanatsal süreçlere ilişkin bir yeti olmayan, insan hayatının ve insanlığın evriminin her alanında var olan temel bir yetenektir (San, 2008).

Günümüz teknoloji çağında sadece sanatta yaratıcılıktan bahsetmek çok sınırlı kalmaktadır. Artık yaratıcılık kavramından sanatta olduğu kadar bilimde, teknolojide, tasarımda ve doğada yani kısaca insanın olduğu her yerde ve her alanda yaratıcılıktan bahsetmek gerekmektedir. Giderek artan teknolojik gelişmeler ile sosyal ilişkilerde yaşanan karmaşıklık değişim gereksinimini doğal hale getirmiştir. Küreselleşen dünyanın etkisi birey ve toplumda ihtiyaçların yenilenmesine sebep olmaktadır. Yaratıcılık, yaşanan değişim ve gelişimde ihtiyaçları karşılamakta, oluşan değişimler ise genel anlamda yaratıcılığın önem kazanmasını sağlamaktadır (Nartgün ve Demirer, 2015).

Günümüzde yaratıcılığın giderek öneminin anlaşılması, yapısının daha geniş kapsamda araştırılmasına ve aynı zamanda yaratıcılığın öğretilebilirliği üzerinde çalışılmaktadır. Yaratıcılık eğitiminin önemli bir faktörü, bütün bireylerin potansiyel yaratıcı özellikleri olduğu düşünülmektedir. İnsan bir takım yaratıcılığa sahip biçimde doğar ve gelişir ancak çevresiyle bağlantılı olarak desteklenmediği takdirde yaratıcılığı kaybolmaktadır. Bireylerin yaratıcılıklarının hem ortaya çıkarılması hem de geliştirilmesine imkân verilmesi noktasında eğitim kurumları en iyi destekleyicidir. Yaratıcılığın gelişmesine yönelik bazı durumlarında bir arada olması gerekir. Bunlar; bireysel yetenekler, öğretmen, eğitim müfredatı, teknoloji ve bunların yanında kullanılan araç ve gereçlerdir (Ata, 2023).

UNESCO, 1996'da "Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı" ile "Öğrenme: Eğitimin İçerisindeki Hazine" raporunu hazırlamıştır. Bununla, 21. yüzyılın okul sistemlerinde güçlendirme yapmak üzere yeniliklerin gerekli olduğuna ve bilhassa gelişmekte olan ülkelerin ilköğretim kademelerinde sanat yoluyla yaratıcılığın teşvik edileceği bir eğitime vurgu yapmaktadır. Paris'te 1999 yılında gerçekleştirilmiş UNESCO Genel Konferansı'nda, eğitimin paydaşları olan bütün kurum ve kuruluşlara barış kültürünün inşası maksadıyla "Okullarda Sanat Eğitimi ve Yaratıcılığın Desteklenmesi için Uluslararası Çağrı" yayımlamıştır. Bununla birlikte çocuk ve gençlerin öğrenim sürecinde sanat eğitiminin gerekliliğine yönelik farkındalığın artırılması bağlamında bir dizi çalışma ve programlar gerçekleştirilmiştir (UNESCO Learnin: The Treasure Within, 1996; UNESCO General Conference Paris Resolutions, 1999, aktaran İKSV, 2014).

Sürdürülebilirliğin gerekliliği her alanda iyiden iyiye hissedildiği teknoloji çağımızda sürdürülebilir yaratıcılık eğitimi yoluyla bireylerde farklı düşünebilen, çevre dostu üretim, doğal malzemeler kullanarak farklı bakış açısı geliştirilmesi önemlidir. Sürdürülebilir yaratıcılıkta temel nokta yeni ve karmaşık sorunlara rağmen özgün, kaliteli çözüm seçenekleri sunmaktır. Günümüzde sürdürülebilirliğin çevresel, sosyal ve ekonomik boyutlarının bütün alanlarında yaratıcı fikir odaklı düşünerek sorunların giderilmesine ve gelecek kuşaklara daha iyi bir dünyanın bırakılması için büyük önem taşımaktadır. Sürdürülebilir yaratıcı fikirler ile bireyin elindeki imkanları en asgari şekilde kullanarak geleceğe ve doğaya yönelik en azami verimliliği sağlamak temel amaçlardan biri olması düşünülebilir.

2.5.2. Tasarım Eğitiminde Sürdürülebilirlik

20. yüzyılın ikici yarısından başlayarak sonlarına doğru toplumlarda yeni tüketim tutumları, teknolojide yaşanan gelişmeler ve çevreye karşı bilincin artmasıyla tasarımlar noktasında değişimler gerçekleşmiştir. Bu tasarımların, tasarlama aşamasında oluşan atık ve

artık malzemelerin tekrardan kullanılma düşüncesiyle çevreyi olumsuz etkileyen durumlara dikkat ederek sürdürülebilir tasarım farkındalığı oluşmuştur (Koşar ve diğerleri, 2021). Dünya üzerinde yaşanan sanayi devrimi ve gerçekleşen teknolojik gelişmeler neticesinde küresel iklim krizleri, çevresel sorunların artması gibi pek çok sorunun 1960'lı yıllarda fark edilmesiyle sürdürülebilirliğin önemi de anlaşılmıştır. Endüstride hızlı bir biçimde üretimlerin artmasıyla beraber oluşturulan tasarımlarında güncelliğini koruması zor hale gelmiştir.

İnsan düşüncesinin zenginliğini ifade eden tasarım kavramı sürdürülebilir bir biçimde oluşan uygulamaların etkinliklerine dikkat çekmek gerekmektedir. İnsanın ve objelerin arasında oluşan temel iletişim biçimi olarak ifade edilen tasarım, küresel dünyada olmazsa olmaz bir durum haline gelmiştir. Tasarlama faaliyetinin genelinde yönetim işleyişini kapsayan tasarım kavramı, aynı zamanda hayati işlevler kazandırma hedefinde aktif bir yapıdır. Tasarım becerileri bakımından kültürel ögelerin hem zihinsel hem de fiziksel çevre bağlamında hedeflerle zenginleştirilmiş bir hayat ve sürdürülebilir kalkınma için faydalı bir araç haline gelmiştir (Nas, 2022).

Hangi hedefler için olursa olsun tasarımın etkili kullanılması, sürdürülebilir tasarımın sağlanabilmesi bakımından ülkenin değişik kurumları yüksek bilinçle hareket etmesi gerekmektedir. Bu sebeple ülke ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak tasarım eğitimi yüksek bir seviyeye getirilmeli ve buna bağlı olarak tasarım aracılığıyla gelişmeyi hedefleyen ülkeler bağlamında önemli rol oynamaktadır. Yüksek öğrenim kurumları, yeni bilgi ve becerilerle tasarımcıları donanımlı hale getirecek, yeteneklerini geliştirip ve profesyonel hale getirmek için eğitim programlarını sunması ülke açısından gerekli ve önemlidir. Sanayisi gelişmiş ekonomilerde, tasarımların değişik hedefler için kullanılması ve tasarım eğitiminin gelişmesi ülkelerin hedeflerine ulaşmasında temel noktadır. Bu bağlamda gelişmekte olan ülkelerin tasarım eğitimine gereken önemi vermesi, o ülkenin kaderini değiştirebilecek hayati önem taşımaktadır (Selamet, 2012). Tasarım eğitimini değerli kılan durumlardan biri olan uygulamalı eğitim/tasarım atölye derslerinde uygulamaların ağırlıklı olmakla birlikte işlenen dersin durumu ve içeriğine bağlı olarak sözel anlatıma da yer verilebilir (Kartopu ve Duran, 2023).

Dünyanın tüm ülkelerinde tasarım, sanat ve medya okullarını bir araya toplamak maksadıyla 'CUMULUS' 2008 yılının mart ayında Japonya'nın Kyoto kentinde düzenlenen konferansta "Kyoto Tasarım Bildirgesi" imzalanmıştır. Cumulus'a üye olan okulların sürdürülebilir, merkezine insanı alan yaratıcı toplumlar oluşturmanın küresel sorumluluğu ile bu yolda üzerlerine düşen görevi kabul ettiklerini taahhüt etmişlerdir. 2008 yılının kasım ayına gelindiğinde Fransa'nın Saint-Etienne kentinde düzenlenen "Desing and Research" adlı konferansta, birliğin "sustainability" çalıştayı gerçekleşti. Dünya üzerindeki ülkelerde tasarım

okulu temsilcilerinin katılımıyla gerçekleşen çalıştay, sürdürülebilir tasarım ve eğitim durumunun özeti niteliğindedir. Küresel dünyanın ortak olduğu çevresel ve sosyal sorunlarımızın, sürdürülebilir bir yaşam adına tasarımcı, tasarım ve buna bağlı olarak tasarım eğitimi önemli rol oynamaktadır. Öğrencilere tasarım eğitiminde, tasarımcı olarak yeterlilikleri ve sorumlulukları olduğu bilinci belirtilmelidir. Buna bağlı olarak malzeme konusunda ekolojik, enerji konusunda çevre dostu, geri dönüşüm ve yeniden kullanma olgusu öğretilmelidir (Selamet, 2012).

Günümüzde pek çok sanatçı yaratıcılık ve sürdürülebilir tasarım bağlamında çevresel sorunları, hava kirliliği ve doğanın tahrip edilmesi gibi birçok küresel soruna dikkati çekmek ve sürdürülebilirliğe yönelik farkındalık oluşturmak için çok farklı malzemeler kullanma yoluna gitmişlerdir. Aşırı üretim ve tüketim ile oluşan atık/artık kabul edilecek malzemeler veya doğada var olan yaratıcı yorumlama ile dikkat çekici tasarımlar ortaya çıkarmışlardır.

Görsel 16

Julia Lohmann ve Stüdyosu.

https://www.aalto.fi/en/contemporary-design/professor-julia-lohmann

Çağdaş sanatçılardan Julia Lohmann, deniz yosununu eserlerinde kullanan bir sanatçıdır. Lohmann, sürdürülebilir bağlamda değerlendirdiği deniz yosununu hem yetiştirilebilir olması hem de organik olması dolayısıyla tükenebilecek malzemelerin yerine kullanılabilecek olduğunu ve sürdürülebilirliğe katkı sunduğu görüşündedir. Julia Lohmann, sanatçı kimliğinin yanında birçok üniversitede görev yapan bir akademisyendir. Bu açıdan bakıldığında sanatçı, eğitim yoluyla sürdürülebilirliğe dair düşünce ve fikirlerini öğrencilerine aktarabilmektedir. Sanatçı deniz yosununu bilinçli bir biçimde kullanarak dünyanın içinde

bulunduğu çevresel sorunlara karşı insanların bilincini artırmayı ve sorunların giderilmesine yönelik mücadele edilmesi gerektiğini vurguladığı söylenebilir (Kayahan ve Çevik, 2021)

2.6. İlgili Araştırmalar

Sürdürülebilirlik kavramı günümüzde yaygın bir biçimde kullanılmakta ve pek çok araştırmanın konusu olarak irdelenmektedir. Ancak yapılan literatür taramasında sürdürülebilirlik kavramı eğitim bağlamında değerlendirilip, Türkiye'de ve Yurtdışında yapılan araştırmalara detaylı bir biçimde yer verilmiştir.

2.6.1. Türkiye'de Yapılan Araştırmalar

Tosun (2024) "Özgün Baskı Atölye Eğitiminde Sürdürülebilir Odaklı Yaratıcılığın Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması" başlıklı yüksek lisans tezinde, sürdürülebilir yaratıcılık temelli etkinlikleri özgün baskı atölye derslerinde hem uygulanabilirliğini hem de etkilerini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda sağlık açısında sorun teşkil eden maddeler yerine çevreyi ve insan sağlığını destekleyen, tezin amacına uygun bir biçimde fırsatlar oluşturulacağı düşünülmüştür. Bu araştırma "Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim- İş ABD" öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada eylem araştırması deseni kullanılmış olup, iki alt amacı bulunmaktadır. Birinci alt amacın çalışma grubunu alanında on yıl ve daha fazla görev yapan 3 öğretim elemanı ve dördüncü sınıf düzeyinde 4 öğrenci oluşturmuştur. Öğrenci seçiminde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. İkinci alt amacın çalışma grubunu ise üçüncü sınıf düzeyinde 12 öğrenci oluşturmuştur. Bu öğrencilerin belirlenmesi için tipik durum örneklemi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacı yapmış olduğu bu çalışma ile birinci alt probleme yönelik sonuçlarında öğrencilerin özgün baskı atölye dersinde farklı teknikleri deneyimle fırsatı bulduklarından daha yaratıcı teknikler geliştirdikleri gözlenmiştir. Geleneksel malzeme kullanımı yerine farklı malzemeler ile üretim yapmak öğrencileri yaratıcılığa ve farklı düşünme biçimleri geliştirmeye yöneldikleri gözlenmiştir. Öğretim elemanlarının özgün baskı atölye derslerinde israfı önleme, çevre dostu malzeme kullanımı atık malzeme kullanılması gibi sürdürülebilir uygulamaları önemsedikleri gözlenmiştir. Aynı zamanda öğrencilere yönelik sanatsal üretimlerde atık malzemeleri nasıl değerlendireceklerini öğretirken, sürdürülebilir atölye eğitimine teşvik etmişlerdir. Öğrencilere yönelik bulgular incelendiğinde atölye sürecinde zengin bir deneyim yaşadıklarını ve bu durumun keyifli bir süreç olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmanın ikinci alt probleme yönelik sonuçlarında ise öğrencilerin "sürdürülebilir yaratıcılık odaklı özgün baskı atölye" sürecinde edinilen deneyimler ile araştırmaya yönelik isteğin arttığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda sürdürülebilirlik noktasında

farkındalığın arttığı ve sürdürülebilirlik konularına daha fazla eğilim göstererek öğrenme sürecini zenginleştirdiğini vurgulamışlardır. Öğretmen adayları, sürdürülebilirlik konulu sanat üretimleri yapmalarının kendilerinde özel bir hissiyat uyandırdığını ve doğa dostu sanat çalışmaları yapmaları keyifli ve anlamlı olduğunu ifade etmişlerdir.

Korkut Demir (2023) "Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Sürdürülebilirlik Kavramını Kazandırmaya Yönelik Görüşleri" başlıklı yüksek lisans tezinde, sürdürülebilirlik kavramını görsel sanatlar dersinde yer alan kazanımlar yoluyla edindirmede görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşlerine başvurmuştur. Bu araştırmasında, veri toplama aracı olarak anketi kullanarak, Türkiye genelinde yer alan özel ve resmi okulların ilköğretim ikinci kademesinde görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerine uygulamıştır. Araştırmacı, ankette yer alan maddeleri detaylı bir biçimde ele alarak katılımcıların vermiş olduğu yanıtlara göre çıkarımda bulunmuştur. Yapmış olduğu bu araştırma ile sürdürülebilirlik kavramını edindirmeye yönelik görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koyarak literatüre katkı sağlamıştır. Bu bağlamda alanında uzman kişilere, araştırmacılara, müze eğitimcilerine ve yerel yönetimlere, öğretmenlere ve idarecilere önerilerde bulunmuştur.

H. Ateş (2018) "Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sürdürülebilir Tüketim Davranışlarının ve Bilgi Düzeyinin Araştırılması" adlı araştırmasında, fen bilgisi ve sosyal bilgiler bölümlerinde eğitim gören öğretmen adaylarının sürdürülebilirlik bağlamında, tüketim davranışlarını ve bilgi düzeylerini ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırmacının elde ettiği sonuçlarda her iki bölümde de eğitim gören öğretmen adaylarının yeterli seviyede sürdürülebilir davranışlar sergiledikleri ve sürdürülebilirlik kavramına yönelik bilgi sahibi olduğu sonucuna varmıştır. Araştırmasında fen bilgisi bölümü öğretmen adaylarının istatistiksel sonuçlara bakarak her anlamda daha iyi seviyede olduğu bulgular elde etmiştir.

Okumuş Kuz (2024) "İlköğretim 6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Atık Malzeme Uygulamasıyla Çevre Bilincinin Kazandırılması" adlı yüksek lisans tezinde, çevre bilincini atık malzeme uygulamasıyla öğrencilere kazandırmayı amaçlamıştır. Bu araştırmayı ortaokul 6. sınıf düzeyinde 21 öğrenci ile yürütmüş ve dört hafta sürmüştür. Araştırmacı, veri toplama aracı olarak gözlem, kamera kayıtları, yarı yapılandırılmış görüşme ve günlükler kullanmıştır. Okumuş Kuz, araştırmasında elde ettiği bulgularda, görsel sanatlar dersinde öğrencilerin atık malzemeleri kullanarak geri dönüşüme yönelik bilgi sahibi oldukları, atık malzemelerin sanatsal üretimlerde ifade aracı olarak değerlendirebileceklerini ve yaratıcılıklarının geliştiği sonucuna varmıştır.

Erikan (2020) tarafından yürütülen "Sanat Eğitiminde Görsel Kültür Kuramı ve Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi Bağlamında Bir Eylem Araştırması" adlı yüksek lisans

tezinde, amacını görsel sanatlar dersinde görsel kültür temelli etkinliklerin etkilerini ve uygulanabilirliğini değerlendirmek olarak ifade etmiştir. Bu araştırmasını gerçekleştirebilmek adına çalışma grubunu, 2019- 2020 eğitim öğretim yılında Denizli ilinde bulunan "Zaferiye Abalıoğlu Bilim ve Sanat Merkezi" de 9-12 yaş aralığında, 13 ilkokul öğrencisi ile oluşturmuştur. Bu çalışmasında atık malzeme kullanımı, video seslendirme, görseller üzerine düşünme, yorumlama gibi teknik kullanımlar ve farklı beceriler söz konusu olduğu için bu yaş grubunu tercih etmiştir. Bu araştırmada elde edilen veriler; etkinlik çalışma yaprakları, ön ve öz değerlendirme formları, araştırma günlüğü, öğrencilerin sanatsal faaliyetleri ve odak grup görüşmeleri ile gerçekleşmiştir. Erikan'ın bu araştırmasında, öğrencilerin yapmış olduğu çalışmalarda karşılaşmış oldukları imgelerin şifrelerini ve eleştirel bir bakış açısıyla anlamlarını sürdürülebilir kalkınma eğitimine yönelik görsel kültür çalışmalarına aktardıkları görülmüştür. Bu araştırma ile görsel kültür imgelerinden faydalanılarak sürdürülebilir kalkınma eğitimi bağlamında eleştirel pedagojinin değeri fark edilmiştir.

Löküncü Yavuz (2024) "Görsel Sanatlar Eğitiminde Öğretmen Adaylarına Çevre Bilinci ve Sürdürülebilirlik Temelli Öğretim Uygulamaları ve Öğrenme Deneyimleri" adlı çalışmasında, resim-iş öğretmenliği bölümünde eğitim görmekte olan öğretmen adaylarının çevre bilincine yönelik ve sürdürülebilirlik temelli öğretim uygulamaları bağlamında tecrübe kazandırarak farkındalık oluşturmayı amaçlamıştır. Bu araştırmada nitel araştırmalarda kullanılan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmaya toplamda 11 öğretmen adayı katılım sağlamıştır. Bu araştırmada veriler video kayıtları, gözlem, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve sanatsal çalışmalar ile elde edilmiştir. Löküncü Yavuz araştırmasında, öğretmen adaylarının edindiği deneyimler ile çevre bilincinin geliştirilmesi ve çevreye yönelik dikkat olunması gerektiği, yapılan çalışmaların sonucunda öğretmen adaylarının olum bakış açıları geliştirdikleri sonucuna varmıştır.

Var (2023) "Güzel Sanatlar Liselerinde Okutulan Grafik Tasarım Dersinde Sürdürülebilirlik" başlıklı tez çalışmasında, sürdürülebilirliği tasarım, sanat, döngüsel tasarım ve tasarım eğitimi yönlerinden araştırmasını yaparak, tasarım alanlarını sürdürülebilirlik kapsamında değerlendirerek öğrencilerde bu bilinci önemine değinmeyi amaçlamıştır. Araştırmacı tezinde, nitel ve nicel yöntemler kullanarak karma bir araştırmaya yönelmiştir. Literatür taraması ve doküman inceleme yoluyla bilgiler toplamış ve bu bilgiler aracılığıyla inceleme tablosu oluşturmuştur. Bu doğrultuda grafik tasarım dersinin 11. sınıf kitabında yer alan tasarım alanlarını incelemiştir. Araştırmasında sürdürülebilirliğin belirgin bir biçimde ders kitaplarında yer almadığı görülmüştür. Sürdürülebilirlik kavramının grafik tasarım ders kitaplarında yeteri kadar alan ayrılması gerektiğini ve bunun gerçekleşmesi durumunda

sürdürülebilir eğitime olumlu katkıları olacağı ifade edilmiştir. Ders kitabında sürdürülebilirliğe net bir biçimde yer verilmemesine rağmen öğrencilerin bilinçli yetişmesi sonucunda malzeme kullanımları, teknolojiyi yakından takip etmeleri, yaratıcı düşünme becerilerinin olması ve doğaya karşı farkındalık kazanmış olmaları sürdürülebilirlik ile ortak noktaları olduğu görülmüştür.

Alişan Erdem (2023) yapmış olduğu, "Teknoloji ve Tasarım Dersinde Sürdürülebilirlik Uygulama Örnekleri" başlıklı tezinde, teknoloji tasarım dersinin öğretmen kılavuz kitabında yer alan uygulamaların sürdürülebilirlik bağlamında analiz çalışmasını yapmayı hedeflemiştir. Buna yönelik araştırmacı, kılavuz kitapta yer alan bölümleri sürdürülebilirliğin kriterleri noktasında ele alarak, sürdürülebilir teknoloji ve sürdürülebilir tasarımın değerini ortaya koyarak öğrencilerde farkındalık oluşturmayı amaçlamıştır. Alişan Erdem, verilerin toplanması için karma yöntem kullanmıştır. Çalışmada, 2018-2019 eğitim ve öğretim döneminde teknoloji ve tasarım dersi öğretmen kılavuz kitabında bulun 17 örnek uygulama ile öğretim programının; öğrenme alanları, özel amaçları, bölümleri, kazanımları ve üniteleri evren ve örneklemini oluşturmuştur. Yapılan araştırma sonucunda, 2018-2019 yılında güncellenmiş olan kılavuz kitapta yer alan örnek uygulamalar sürdürülebilirlik kavramının önemine değinilmiştir. Sürdürülebilirliğin toplum, çevre ve ekonomi bileşenleri ile örnek uygulamaların kazanımları noktasında desteklediği sonucuna varılmıştır. Teknoloji ve tasarım dersinde oluşturulan ürünlerin, sürdürülebilirliğin bileşenlerine sahip çıkacağı ve yansıtacağı biçimde planlandığı gözlenmiştir.

Çağdaş Ören (2019) "Görsel Sanatlar Eğitiminde Sürdürülebilirlik Bağlamında Ecoprint Çalışmalarının Değerlendirilmesi (Pamukkale Üniversitesi Örnekleminde)" başlıklı yüksek lisans tezinde, yeni uygulanmaya başlanan ecoprint çalışmalarını sürdürülebilir sanat eğitimi bağlamında lisans düzeyinde öğrenciler ile uygulayarak sorgulamayı amaçlamıştır. Araştırmada nitel araştırma deseni olan durum çalışması kullanılarak görüşme, gözlem ve doküman incelemesi, literatür taraması gibi yöntemler ile verilerin toplanıp birbirlerini desteklemesi hedeflenmiştir. Araştırmayı Pamukkale Üniversitesi Resim-İş Eğitimi ABD'de eğitim görmekte olan özgün baskı dersi almış 3. ve 4. sınıf öğrencileri arasından sekiz gönüllü öğrenci ile gerçekleştirmiştir. Toplanmış olan veriler betimsel analiz ile sonuca varılmıştır. Araştırmada yeni uygulanan ecoprint uygulamasının öğrencilerde merak ve istek uyandırdığı, kullanımı sonucunda ise uygulanabilirliği yüksek bir teknik olduğu gözlenmiştir. Daha önceden deneyimi olmayan öğrencilerin deneyimledikten sonra ecoprint'in sanat alanında farklı disiplinlerde de kullanılabileceği görüşüne varmışlardır. Yapılan uygulamalar neticesinde kullanılan bazı bitkilerin istenen sonucu vermediği, bazılarının ise zehirli olmasından dolayı

koruyucu eldiven kullanılması gerektiği görülmüştür. Araştırmada, 18 yaş altındaki kişilerin bir eğitmen kontrolünde çalışmanın yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Yalçın (2022) "Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Eğitim Programına İlişkin Öğrenci Algıları" başlıklı tezinde, 9. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir eğitim bağlamında algılarını ortaya çıkararak gerek duyulan programın hazırlanması ve buna bağlı olarak etkililiğini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada nitel ve nicel boyutlar bulunduğundan karma yöntem modeli uygulanmıştır. Araştırma dört aşamadan oluşmakta, araştırmanın evren ve örneklemini Sivas merkezde yer alan 3 farklı lisede eğitim görmekte olan toplamda 171 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın birinci aşamasında öğrencilerde sürdürülebilir eğitime yönelik algılarının seviyesini ortaya çıkarmak adına nicel veriler toplanıp analizi gerçekleştirilmiştir. İkinci aşamasında uygulanacak programdan önce sürdürülebilirlik kavramı ve sürdürülebilir eğitime yönelik hazır bulunuşluklarının değerlendirilmesi açısında nitel veriler toplanıp analizi gerçekleştirilmiştir. Üçüncü aşamada ise ikinci aşamada elde edilen nitel veriler ile birinci aşamada elde edilen nicel veriler karşılaştırılarak ilişkilendirme analizi gerçekleştirilmiştir. Son olarak dördüncü aşamada, üçüncü uygulanan program sonrasında içerikleri ile ilgili olarak öğrenci görüşleri nitel veri yöntemiyle alınıp analizleri gerçekleştirilmiştir. Yalçın'ın gerçekleştirmiş olduğu tezi sonucunda uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik önerilerde bulunmuştur.

Sağdıç Sarıkaya (2024) "Çağdaş Sanatta Yeni Bir Yönelim: Sürdürülebilir Sanatın Sanat Eğitimindeki Yeri" adlı yüksek lisans tezinde, sürdürülebilir sanatın çağdaş sanattaki önemini belirlemeyi ve çevresel sorunlara karşı duyarlı gelecek nesillerin oluşmasındaki önemini disiplinler arası sanat kapsamında öğreti ve kavramlara yol gösterici olmayı amaçlamıştır. Araştırmacı, nitel araştırma yöntemi olan durum çalışması desenini kullanmıştır. Çalışma grubunu sanatçı, akademisyen, koleksiyoner, mimar ve müsteşar oluşturmakta ve bu katılımcıların görüşlerine yer vermektedir. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Sürdürülebilir sanat kavramının çözümlemesini yapmak adına katılımcılar ile yüz yüze, telefonla ve e-posta şeklinde görüşmeler sağlanmıştır. Araştırmacı, elde etmiş olduğu verileri değerlendirerek betimsel analiz yöntemi ile 4 başlık altında toplamıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda katılımcıların, sürdürülebilir sanatın birçok endüstriyel alanda faaliyet gösterdiğini, toplumda farkındalık oluşturarak yapılan sanat etkinliklerine katılımı desteklediğini ifade etmişlerdir. Sürdürülebilirlik kavramını, sanat eğitimi ile bütünleştirilmesi ve oluşturulan eğitim programlarında sorumluluk alınması gerektiği belirtilmiştir.

Taşbaş Pangız (2024) “Görsel Sanatlar Eğitiminde Sürdürülebilir Yaşam İçin Tasarım Odaklı Düşünme Yaklaşımı: Bir Durum Çalışması” başlıklı tez araştırmasında, görsel sanatlar eğitimine yönelik tasarım odaklı düşünmenin ortaokul düzeyi öğrencilerde sürdürülebilir hayat becerilerinin geliştirilmesine katkılarını araştırmayı hedeflemiştir. Bu bağlamda görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşlerini ortaya çıkararak, bu verilere ışığında ders planı önerisi oluşturmayı kapsamaktadır. Bu araştırmanın deseni durum çalışması olarak yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu iki farklı grup oluşturmaktadır. Birinci grupta farklı kademelerde eğitim veren 5 eğitimci oluşturmaktadır. İkinci grupta ise 2023-2024 eğitim öğretim yılında ortaokul 7. sınıf düzeyi toplamda 18 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri; gözlem, görüşme ve doküman analizi ile toplanmıştır. Araştırmacı çalışmasının sonunda, öğrencilerin günlük hayatta tasarım odaklı düşünmeleri sorunlara yönelik yaratıcı çözümler bulabileceklerini, çevreye duyarlı ve empati kurma becerilerinde etkili, olduğu ifade edilmiştir. Bu yaklaşım ile farklı düşünceler ve bilgiler bir araya geldiğinde, yeni çözümlerin ortaya çıkmasına imkân sağladığı belirtilmiştir. Tasarım odaklı düşünme, sadece sanat alanında değil diğer birçok alanda da kullanılmasının önemine vurgu yapılmıştır. Araştırmada öğrencilerin vermiş oldukları cevaplara yönelik gerçek dünya sorunları ve problem çözme becerilerini tasarım kavramı ile ilişkilendirdikleri görülmüştür. Taşbaş Pangız, araştırmasının sonunda uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik önerilerde bulunmuştur.

2.6.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Stefanko (2023) “Sustainable Design Education An Investigation Into How Sustainability Can Be Integrated Into the Scaffolding of Post- Secondary Design Education Programs” adlı yüksek lisans tezinde, Amerika’nın orta batısında bulunan kamu ve bazı kuruluşlar tarafından uygunluğu onaylanmış orta öğretim sonrası tasarım eğitim programlarının ortak iskelesini inceleyerek, bu eğitim programlarına önerilerde bulunmayı amaçlamıştır. Araştırmacı yapmış olduğu çalışmada Amerika ve onun dışında diğer ülkelerde, farklı alanlarda tasarım eğitimi verilen üniversitelerde eğitim programının uygulanabileceğini ifade etmiştir. Tasarım eğitiminde kullanılan malzemelerin önemli bir yeri olduğunu ve bu sebeple yeniden kullanılabilir malzemeler ile yapılan tasarımların atık miktarını önemli ölçüde azaltacağını vurgulamaktadır. Tasarım eğitiminin, disiplinler arası bir yaklaşım ile sürdürülebilirliğe yönelik katkılarının dikkate değer bir biçimde olduğu belirtilmiştir. Eğitim programlarında değişiklik yapılıp yapılmayacağına yönelik programların iskeletine bakılarak, öğrenciler ve eğitimciler geleceğe yönelik güncel program oluşturulabilmesi için bunun tartışılabileceğini vurgulamaktadır.

Young (2024) “Sustainable Design: Postcards for Learning Delivered” adlı yüksek lisans tezinde, lisans düzeyi endüstriyel tasarım öğrencilerinin sürdürülebilir tasarım bağlamında farkındalıklarını belirleyip, sürdürülebilirlik ilkeleri için geliştirilen eğitim araçlarının eğitmenler açısından faydalı olup olmadığını belirmeyi hedeflemiştir. Araştırmasında eğitimcilere, sürdürülebilirliği öğretme yaklaşımlarını belirlemeye yönelik açık uçlu sorulardan oluşan anket uygulayarak veriler elde edilmiş ve analizi yapılmıştır. Young, araştırması için tasarım eğitimine yardımcı olacağını düşündüğü öğrencilere yönelik araçlar tasarlamış ve bunun için eğitimcilerden görüş almıştır. Hazırlanan araçlar öğrenciler tarafından kullanılmadan önce sürdürülebilir tasarıma yönelik ön test uygulanmış ve daha sonra araçlar öğrenciler tarafından kullanılmıştır. Öğrenciler bu deneyimi kazandıktan sonra son test uygulanmış ve veriler elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda uygulanması kolay eğitim araçlarının sürdürülebilir tasarım eğitiminin verilmesini kolaylaştıracağı ve sürdürülebilirlik hedeflerine daha kolay ulaşılabileceği sonucuna varılmıştır. Uygulama sonrasında uygulanan son testte öğrencilerin sürdürülebilir tasarımı kavramada daha akıcı oldukları belirlenmiş ve ön teste göre belirgin bir fark oluştuğu sonucuna varılmıştır.

Russell (2010) “A Case Study of sustainable Educators: “What needs do teachers, with a desire to be sustainable educators, have that would allow them to assume this role?” adlı tez çalışmasında, sürdürülebilir eğitim ve tasarım eğitiminde öğrencilerin geliştirilmesine yönelik, öğretmenlerin hazır olmaları için hangi kaynaklara ihtiyaç duyduğunu belirlemek ve daha geniş bir nüfusa nasıl uygulanabileceğini amaçlamıştır. Bu araştırmanın hedef kitlesini, Amerika’nın Bend-La Pine okul bölgesinde eğitim veren ve sürdürülebilir eğitim anlayışına sahip oldukları düşünülen veya sürdürülebilir eğitim düşüncesiyle çalışmaya istekli öğretmenler oluşturmaktadır. Çalışmada öğretmenlerin bilgi, tutum ve inançlarını belirlemek için anket uygulanmıştır. Daha sonra araştırmaya katılan öğretmenler bir atölye ortamına alınarak “toplum temelli eylem araştırması deseni” uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarında sürdürülebilir eğitim anlayışına sahip eğitimciler olmak adına ihtiyaç duydukları kaynakları belirlemede yardımcı olduğu belirtilmiştir. Elde edilen verilerde sürdürülebilir eğitime yönelik ekolojik bakış açısıyla mesleki gelişimlerinde karar alma yöntemlerine ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır.

Johnston (2017) “Education for a Sustainable Future: A Multi- Stakeholder Action Research Study for One International School to Contribute to Global Sustainable Education” adlı doktora tezinin amacı, K-12 eğitiminde değişiklik yapılması gereken eski bir eğitim sistemini tekrardan tasarlayıp sürdürülebilir eğitim bağlamında katkı sağlamaktır. Bu araştırma, eğitim sisteminde mevcut olan ile mümkün olan arasındaki boşluğu kapatmak, yeniden tasarım

ile beraber ilerlemenin önündeki asıl engellerin belirlenmesini amaçlamıştır. Bu çalışmada eylem araştırması deseni kullanılmış olup, üç aşamadan oluşmuştur. Çalışma grubunda veliler, öğretmenler, öğrenciler ve yönetim kurulu üyeleri yer almıştır. Çalışma grubunun belirlenmesi için ön anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, okulların daha sürdürülebilir bir gelecek noktasında eğitim programlarının geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ankete katılımın yüksek olması sürdürülebilir eğitim anlayışının topluluk açısından büyük bir istek uyandırdığı belirtilmiştir.

3. BÖLÜM
YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma, insanın yaşamını anlamlandırmaya çalıştığı, hayatında merak ettiği durumları gidermek için sorduğu sorular karşısında cevap bulmaya çalışırken izlemiş olduğu yol ile ilgili bir kavramdır. Araştırmanın temelinde öğrenme, arama, bilinmeyenleri bilmeye çalışmak, karanlığı aydınlatmak ve bir aydınlanma sürecidir (Tutar ve Erdem, 2022). Yapılacak araştırma için sistematik bir biçimde yaklaşım gerektirmektedir. Araştırma yaklaşımları, ortaya konulan varsayımı detaylandırmak, araştırma yöntemine ve veri toplama tekniğine karar vermek, verileri toplamak, analiz etmek ve sonuçlara göre yorumlayarak raporlaştırmayı gerektirmektedir. Araştırmada yaklaşım seçimi, araştırmanın problemine, araştırmanın hedef kitlesine ve araştırmacının deneyimine göre oluşmaktadır (Creswell, 2017).

Bu araştırmada, nicel araştırma yönteminden faydalanılmıştır. Nicel araştırma, pozitivist düşünceyi temel alan, tümden gelimci yaklaşım ile olgunun veya bir olayın parçalarına ayırarak ve her parçasından toplanan bilgilerin bütününe genellenebileceği varsayımına dayanmaktadır. İnsandan, zamandan ve kültürden bağımsız nesnel gerçekliği olan bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmada, nicel araştırmalarda kullanılan kesitsel betimsel araştırma deseni kullanılmıştır. Ocak'a (2019) göre betimsel araştırmalar, araştırmacı tarafından ele alınan bir olayı tanımlamak veya örneklemle ilgili tam ve gerçek bir tanımlama yapmak üzere kullanılan araştırma türüdür. Buna göre araştırmacı, örneklem grubundan toplanan betimsel veriyi bütün gerçekliğiyle ortaya koyar. Betimsel araştırmalarda, hali hazırda bir durum olduğu için var olan durum araştırmanın temel kaynağıdır. Genel olarak herhangi bir durumda betimsel bilgiler elde etmek için betimsel istatistikleri hesaplayarak bireylerde var olan olay ile ilgili görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılmaktadır. Nicel araştırmalarda, kesitsel betimsel araştırma deseni yaygın olan bir durumun genel olarak özetlenmesini sağlar. Yaygın kullanılma biçimi, belli bir zamanda bireylere sorular sormaktır. Araştırmaların zamanın bir kesitinde yapılıyor olması nedeniyle bu çalışmalara kesitsel araştırma denilmektedir.

Bu araştırmada, görsel sanatlar öğretmen adaylarının atölye uygulamalarında sürdürülebilirlik kavramı hakkındaki farkındalıklarına ve kişisel tutumlarına yönelik görüşlerini belirlemek ve bu bağlamda ileride görsel sanatlar öğretmenliği mesleğine yönelik görüşlerini ortaya koymak amaçlanmış olup, betimsel tarama modeli temelinde veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Bu amaca yönelik hazırlanmış olan anket, 2023-2024 eğitim

öğretim yılında eğitim görmekte olan lisans düzeyi birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf görsel sanatlar öğretmen adaylarına uygulanmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Verilerin toplanması araştırmalar için önemli bir süreci ifade etmektedir. Bu süreç içinde araştırma için gerekli elemanların tamamına bazen ulaşmak mümkün olmadığından nitelik ve nicelik olarak ana evrenin temsili için belirlenmiş bir kısımdan veri toplanması uygun olabilmektedir. Ulaşılmak istenen evrene ait grubun büyüklüğü, kontrol ve zaman, farklı yerlerde bulunması araştırmayı zorlaştırabilmektedir (Korkut Demir, 2023). Evren, yapılan araştırmanın sonuçlarından toplanan verilerin genellenmek istenilen bütününü ifade etmektedir. Örneklem ise belirli ölçüt ve kurallara göre seçilen daha sonra çalışma evrenini temsil ettiği varsayılan küçük gruba örneklem denir (Ekiz, 2020). Basit seçkisiz örnekleme, mümkün olan her örneğin seçilme şansının aynı olduğu bir seçme işlemini ifade etmektedir. Evrenin ortak özelliklere sahip ve tek düze olduğu durumlarda kullanılmaktadır (Ocak, 2019).

Bu araştırmanın örneklemini, "basit seçkisiz örnekleme" yöntemiyle Marmara Bölgesinde yer alan eğitim fakültelerinin bünyesinde "Resim- İş Eğitimi ABD" bulunan üç üniversitede eğitim görmekte olan görsel sanatlar öğretmen adayları oluşturmaktadır. Bu örneklem ile araştırmaya toplamda 73 gönüllü öğrenci katılmış olup, değerlendirilmeye uygun toplamda 73 veri elde edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Nicel veri toplama araçları; ölçek, anket, envanter ve testlerden oluşmaktadır. Anketler, nicel araştırmalarda kullanılan tarama yönetiminde sıklıkla faydalanılan bir veri toplama aracıdır (Ekiz, 2020). Anket; inançlar, tutumlar, değerler, ilgiler gibi konuları içeren, belirli sorular aracılığı ile kısa sürede sınırlı sayıda kişiden ve bir düzen içerisinde toplanan verileri evrene genellemeyi amaçlar (Ocak, 2019). Anketler, kapalı veya açık uçlu görüşme soruları ve anket formlarında oluşabilmektedir. Araştırma yapılacak grubu tanımaya yönelik (cinsiyet, yaş, sınıf vb.) demografik sorular aracılığıyla örneklem ile ilgili veriler toplanabilir (Sönmez ve Alacapınar, 2019).

Bu araştırmada, veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmış olup, amacının açıklandığı ve etik yükümlülükler hakkında bilgilerin verildiği birinci kısımdır. İkinci kısımda katılımcıların cinsiyet, yaş, lisans düzeyinde kaçıncı sınıf olduğu ve ana sanat atölyelerinin ne olduğu hakkında demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Üçüncü kısımda beşli likert tipi anket soruları yer almaktadır. Hazırlanan veri toplama aracının görünüş

ve kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla tez danışmanı ve alanında uzman iki öğretim elemanının görüşleri alınmıştır. Araştırma için kullanılan veri toplama aracının etik kurul izni alınmıştır.

3.3.1. Demografik Bilgiler

Demografik bilgiler bölümü araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş olup, toplamda 4 soru yer almaktadır. Bunlar; katılımcının cinsiyeti, yaşı, lisans düzeyi kaçıncı sınıf olduğu ve sanat atölyesinin hangisi olduğuna yönelik soruların yer aldığı bölümdür. Bu araştırmada toplanan demografik bilgilere göre; araştırmaya katılan öğrencilerin %83,6'sı (f=61) kadın, %16,4'ü (f=12) erkektir. Katılımcıların yaş aralığı incelendiğinde en yüksek katılım sağlayan %50,7 (f=37) ile 18-20 yaş aralığıdır. Ankete en çok katılım sağlayan %30,1 (f=22) ile lisans düzeyi 2. sınıf öğrencileri olduğu görülmüştür. Ankete katılan öğrencilerin sanat atölyesi incelendiğinde en yüksek %38,4 (f=28) ile resim ana sanat atölyesi öğrencileri olmuştur.

Tablo 2

Demografik Bilgiler

Değişken	Grup	%	f
Cinsiyet	Kadın	%83,6	61
	Erkek	%16,4	12
	Toplam	**%100**	**73**
Yaş	18-20	%50,7	37
	21-23	%23,3	17
	24 Yaş ve Üstü	%26	19
	Toplam	**%100**	**73**
Lisans Düzeyi	1. Sınıf	%28,8	21
	2. Sınıf	%30,1	22
	3. Sınıf	%21,9	16
	4. Sınıf	%19,2	14
	Toplam	**%100**	**73**
Sanat Atölye	Temel Tasarım	%37	27
	Resim	%38,4	28
	Heykel	%1,4	1

Grafik	%15,1	15
Fotoğraf	%4,1	3
Seramik	%1,4	1
Tekstil	%2,7	2
Özgün Baskı	%0,0	0
Toplam	**%100**	**73**

3.3.2. Beşli Likert Tipi Anket

Likert tipi sorularda araştırılmak istenen konuya yönelik görüş veya tutum içeren bir ifade ve buna yönelik katılım seviyesini belirten seçenekler içerir. Likert tipi sorularda katılım seviyesini belirlemek hedefiyle iki uç arasında birden fazla seçenek sunulmaktadır (Turan ve diğerleri, 2015). Anketler, belirlenmiş bir konu üzerinde görüşleri ortaya koymak, tutumları ölçme ve davranış sıklığını belirlemek için kullanılmaktadır. (Büyüköztürk, 2005). Ankette yer alan bölümler ve maddeler, araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanmıştır. Hazırlanan likert tipi ankette, "Sürdürülebilirlik kavramının farkındalığını belirlemeye yönelik görüşler" bölümünde 9 madde, "Sürdürülebilirlik kavramı hakkındaki kişisel tutumlarını belirlemeye yönelik görüşler" bölümünde 7 madde, "Sürdürülebilir sanat eseri üretimlerinin fikir boyutunu belirlemeye yönelik görüşler" bölümünde 7 madde, "Sürdürülebilir sanat üretimlerinin atölye uygulamalarına yönelik görüşleri" bölümünde 9 madde, "Atölye derslerinde sürdürülebilirliğin öğretmenlik mesleğine yönelik görüşleri" bölümde 15 madde olmak üzere toplam 47 madde yer almaktadır. Anket maddelerini değerlendirmek için, "kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum" seçenekleri bulunmaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada, anket veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Kullanılan anket, internet ortamında "docs.google.com/forms" programı ile hazırlanmıştır. Veri toplama aracı katılım sağlayan öğrencilere sosyal medya aracılığıyla, arkadaşlarının iletmesi aracılığıyla ve internet üzerinden 2023- 2024 eğitim öğretim yılında Marmara Bölgesinde yer alan eğitim fakültelerinin bünyesinde "Resim- İş Eğitimi ABD" bulunan üç üniversiteye duyuru yolu ile gönderilmiştir.

Nicel araştırmalarda, toplanan verilerin analizi kısmında sayısal değerler kullanılarak araştırma sorusu ve hipotezler hakkında, toplanmış olan verilere bağlı olarak analiz programları yardımıyla grafik ve tablolardan faydalanarak istatistiksel işlemler gerçekleştirilebilir (Güler ve

diğerleri, 2015). Nicel araştırma verilerinin analizinde, araştırmacının çalışma sonucuna etki etme imkânı yoktur. Araştırmacının sonuçlar üzerinde yorumu olmaksızın rakamsal veriler doğrultusunda ortaya konulur (Oğuz ve diğerleri, 2019). Ankette yer alan maddelerden toplanan veriler analiz edilirken, her madde ayrı ayrı ele alınmıştır. Sadece katılımcıların görüşleri doğrultusunda çıkarımlar yapılmıştır. Toplanan verileri tanımlayan analizler yüzde oranları, grafikler ve şemalar ile gösterilerek maddeler, sayısal açıklamalar ile sunulmuştur. Sonuç bölümünde, analizi yapılan maddelerin sayısal sonuçları araştırmanın hedefleri belirtilerek yorumlanmıştır.

3.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın amacı, belirlenmiş olan konu hakkında veri toplama aracı ile sonuçları ortaya koymak ve çıkan sonuçlara göre değerlendirme yaparak karara varmaktır. Elde edilmiş bilgilerin sağlamlığı, geçerlik ve güvenirliğe bağlıdır (Sönmez ve Alacapınar, 2013). Geçerlik ve güvenirlik, yapılan bir araştırmanın değerlendirilmesi bakımından önemlidir. Geçerlilik, elde edilen verilerin tarafsızlığının ve ölçülen durumların sonuçlarının doğruluğunu ifade etmektedir (Tutar ve Erdem, 2022). Kullanılmış olan veri toplama aracında katılımcıların gönüllü olmalarının esas alınması, öğrencilerin farklı il ve üniversitelerde eğitim görmeleri, farklı yaş gruplarında olmaları toplanan verilerin güvenirliğini artırmaktadır. Anket maddeleri arasında çapraz sorulara yer verilmiş olup, bu bağlamda madde geçerliği ve güvenirliğini artırmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan anket, görünüş ve içerik geçerliliği bağlamında tez danışmanı ve alanında uzman iki öğretim elemanının görüşlerine sunulmuştur. Alınan görüşler neticesinde ankette yer alan bölüm ve maddeler değerlendirilip gerekli düzeltmeler yapılarak anket son halini almıştır.

3.6. Araştırmada Etik Hususları

- Bu araştırmaya katılan öğrenciler; araştırmanın amacı, konusu, kim tarafından hazırlandığı ve veri toplama aracı hakkında bilgilendirilmiştir.
- Araştırma için verilen bilgilerin amacı dışında kullanılmayacağı katılımcılara belirtilmiştir.
- Araştırma için kullanılan ankette katılımcıların kişisel bilgileri yer almamaktadır.
- Araştırmada kullanılan veri toplama aracı için *Etik Kurul İzni* alınmıştır.

4. BÖLÜM
BULGULAR VE YORUM

Bu bölümünde, görsel sanatlar öğretmen adaylarının atölye uygulamalarında sürdürülebilirlik kavramı hakkındaki farkındalıklarına ve kişisel tutumlarına yönelik görüşlerini belirlemek ve bu bağlamda ileride görsel sanatlar öğretmenliği mesleğine yönelik görüşlerini ortaya koymanın amaçlandığı araştırmaya yönelik hazırlanmış olan ankete toplamda 73 öğretmen adayı yanıt vermiştir. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu cevaplar doğrultusunda toplanan veriler açıklanmıştır.

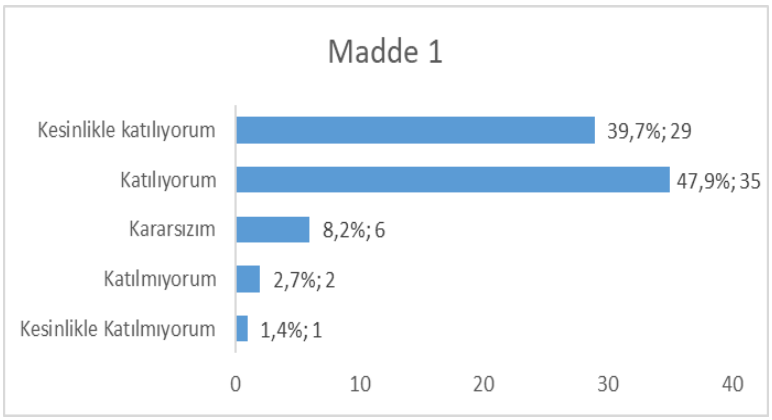
Anket formu toplamda 5 bölüm ve 47 maddeden oluşmaktadır. Anket formunda yer alan alt başlıklar ve her bir madde tek tek yüzdelik dağılım (%) ve frekans (f) biçiminde grafikler halinde ayrıntılı olarak yazılmıştır.

4.1. "Sürdürülebilirlik Kavramının Farkındalığını Belirlemeye Yönelik Görüşler" Bölümüne İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Anketin birince bölümü olan "sürdürülebilirlik kavramının farkındalığını belirlemeye yönelik görüşler" toplamda 9 maddeden oluşmaktadır. Öğretmen adaylarının bu maddelere vermiş olduğu cevaplar ayrı ayrı grafikler halinde aşağıda açıklanmıştır.

Grafik 1

Farkındalığı Belirlemeye Yönelik Görüşler- 1

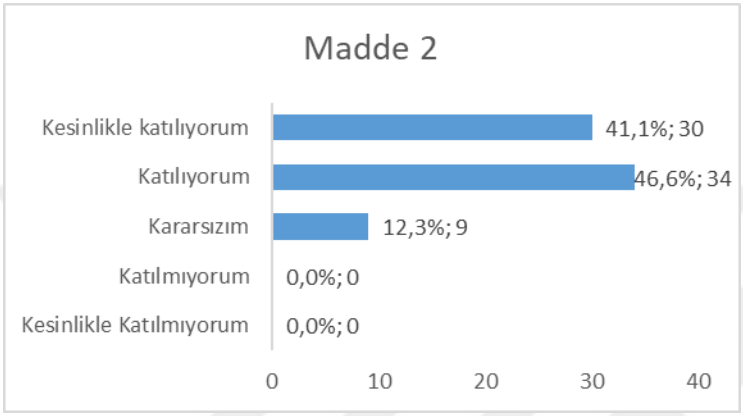
Sürdürülebilirlik kavramının tanım olarak ne ifade ettiğini biliyorum.

Araştırmada kullanılan anketin birinci bölüm 1. maddesinde yer alan *Sürdürülebilirlik kavramının tanım olarak ne ifade ettiğini biliyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %39,7'sinin (f=29) kesinlikle katılıyorum seçeneğini, %47,9'unun (f=35) katılıyorum seçeneğini, %8,2'inin (f=6) kararsızım seçeneğini, %2,7'sinin (f=2) katılmıyorum

seçeneğini ve %1,4'ünün (f=1) kesinlikle katılmıyorum seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçenekleri yüksek bir değere sahiptir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının çoğunluğunun sürdürülebilirlik kavramının tanımını bildikleri görülmektedir.

Grafik 2

Farkındalığı Belirlemeye Yönelik Görüşler- 2

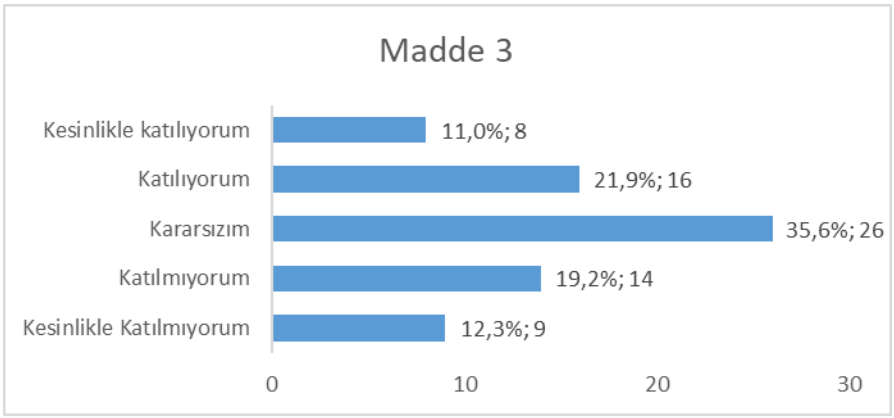

Sürdürülebilirlik kavramının çok farklı alanları içinde barındırdığını düşünüyorum.

Araştırmada kullanılan anketin birinci bölüm 2. maddesinde yer alan *Sürdürülebilirlik kavramının çok farklı alanları içinde barındırdığını düşünüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %41,1'inin (f=30) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %46,6'sının (f=34) *katılıyorum* seçeneğini, %12,3'ünün (f=9) *kararsızım* seçeneğini işaretlemiş olup, *katılmıyorum* seçeneği ve *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini hiçbir öğretmen adayının işaretlemediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçenekleri yüksek bir değere sahiptir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının çoğunluğunun sürdürülebilirlik kavramının birçok alanı kapsadığını bildikleri düşünülmektedir.

Grafik 3

Farkındalığı Belirlemeye Yönelik Görüşler- 3

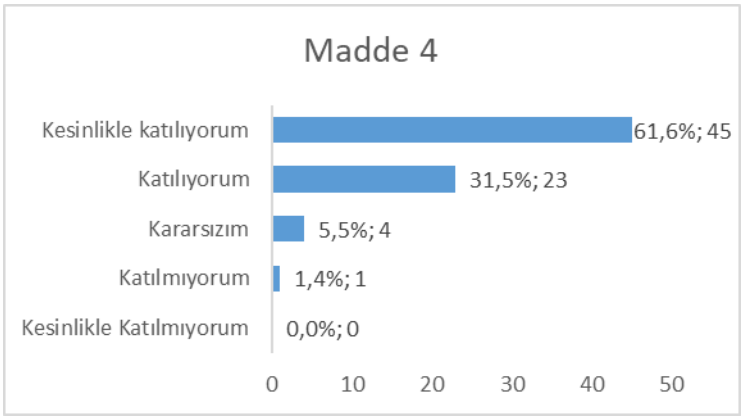

Sürdürülebilirlik ile ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip değilim.

Araştırmada kullanılan anketin birinci bölüm 3. maddesinde yer alan *Sürdürülebilirlik ile ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip değilim* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %11,0'inin (f=8) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %21,9'unun (f=16) *katılıyorum* seçeneğini, %35,6'sının (f=26) *kararsızım* seçeneğini, %19,2'sinin (f=14) *katılmıyorum* seçeneğini ve %12,3'ünün (f=9) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en yüksek değer *kararsızım* seçeneğine aittir. Bu sonuçlar öğretmen adaylarının sürdürülebilirlik kavramı hakkında birtakım bilgiler bildikleri ancak yeterli seviyede olup olmadığından emin olmadıkları düşünülmektedir.

Grafik 4

Farkındalığı Belirlemeye Yönelik Görüşler- 4

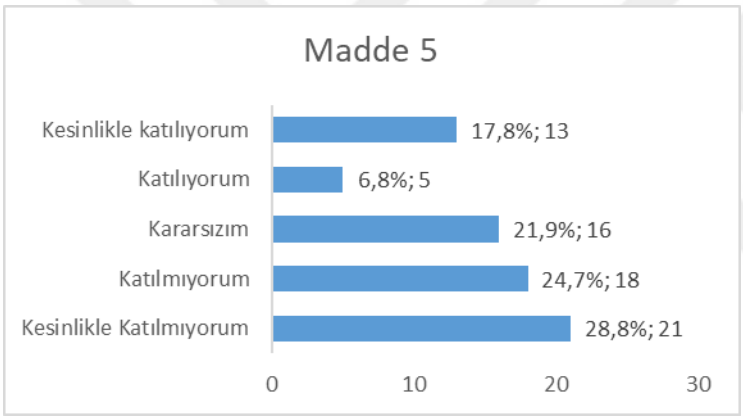

Sürdürülebilirliğin insan ve toplum açısından faydalı olduğunu düşünüyorum.

Araştırmada kullanılan anketin birinci bölüm 4. maddesinde yer alan *Sürdürülebilirliğin insan ve toplum açısından faydalı olduğunu düşünüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %61,6'sının (f=45) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %31,5'inin (f=23) *katılıyorum* seçeneğini, %5,5'inin (f=4) *kararsızım* seçeneğini, %1,4'ünün (f=1) *katılmıyorum* seçeneğini işaretlemiş olup, *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini hiçbir öğretmen adayının işaretlemediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçenekleri yüksek bir değere sahiptir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının çoğunluğu sürdürülebilirliğin insan ve toplum açısından faydalı olduğunu bildikleri düşünülmektedir.

Grafik 5

Farkındalığı Belirlemeye Yönelik Görüşler- 5

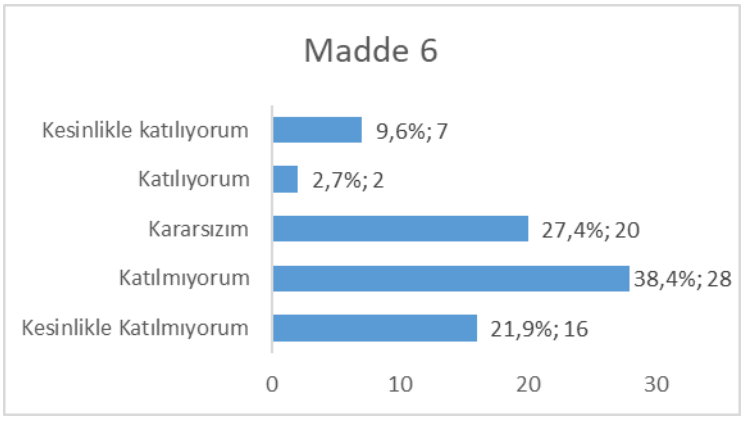

Sürdürülebilir sanatın gerekli olduğuna inanmıyorum.

Araştırmada kullanılan anketin birinci bölüm 5. maddesinde yer alan *Sürdürülebilir sanatın gerekli olduğuna inanmıyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %17,8'inin (f=13) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %6,8'inin (f=5) *katılıyorum* seçeneğini, %21,9'unun (f=16) kararsızım seçeneğini, %24,7'sinin (f=18) katılmıyorum seçeneğini ve %28,8'inin (f=21) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *katılmıyorum* ve *kesinlikle katılmıyorum* seçenekleri yüksek bir değere sahiptir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının çoğunluğu sürdürülebilir sanatın gerekli olduğunu düşünmektedir.

Grafik 6

Farkındalığı Belirlemeye Yönelik Görüşler- 6

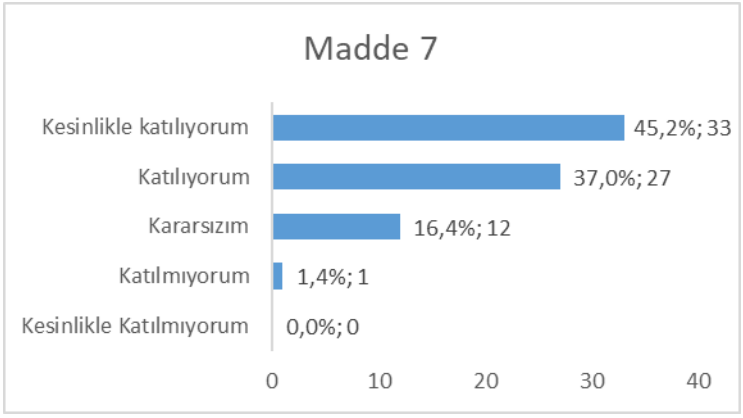

İnsan haklarına saygı, eşitlik, sağlık gibi konular sürdürülebilirlik kavramı içerisinde değerlendirilmez.

Araştırmada kullanılan anketin birinci bölüm 6. maddesinde yer alan *İnsan haklarına saygı, eşitlik, sağlık gibi konular sürdürülebilirlik kavramı içerisinde değerlendirilmez* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %9,6'sının (f=7) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %2,7'sinin (f=2) *katılıyorum* seçeneğini, %27,4'ünün (f=20) *kararsızım* seçeneğini, %38,4'ünün (f=28) *katılmıyorum* seçeneğini ve %21,9'unun (f=16) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *katılmıyorum* ve *kesinlikle katılmıyorum* seçenekleri yüksek bir değere sahiptir. Bu sonuçlar ile öğretmen adaylarının çoğunluğu insan haklarına saygı, eşitlik, sağlık gibi konuları sürdürülebilirlik kavramı içerisinde değerlendirmektedir.

Grafik 7

Farkındalığı Belirlemeye Yönelik Görüşler- 7

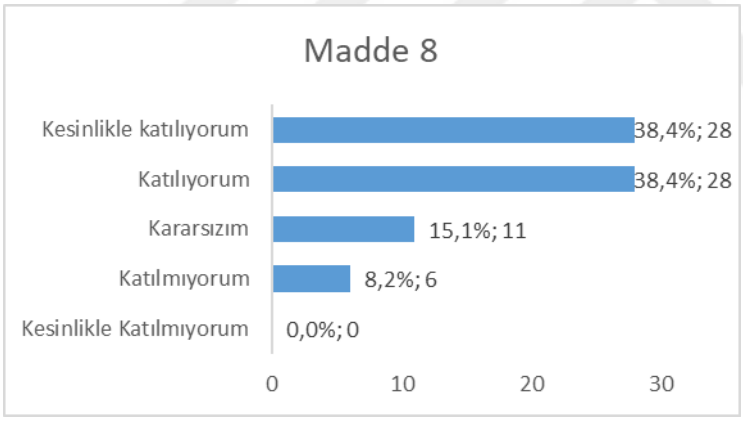

Sürdürülebilir sanatın iklim değişikliği, biyoçeşitlilik ve su kaynakları gibi çevresel sorunların çözümüne katkı sağladığını düşünüyorum.

Araştırmada kullanılan anketin birinci bölüm 7. maddesinde yer alan *Sürdürülebilir sanatın iklim değişikliği, biyoçeşitlilik ve su kaynakları gibi çevresel sorunların çözümüne katkı sağladığını düşünüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %45,2'sinin (f=33) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %37,0'sinin (f=27) *katılıyorum* seçeneğini, %16,4'ünün (f=12) *kararsızım* seçeneğini, %1,4'ünün (f=1) *katılmıyorum* seçeneğini işaretlemiş olup, *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini hiçbir öğrencinin işaretlemediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçenekleri yüksek bir değere sahiptir. Bu sonuçlar ile öğretmen adaylarının çoğunluğu sürdürülebilir sanatın çevresel sorunların çözümüne yönelik katkı sağlayacağını düşünmektedir.

Grafik 8

Farkındalığı Belirlemeye Yönelik Görüşler- 8

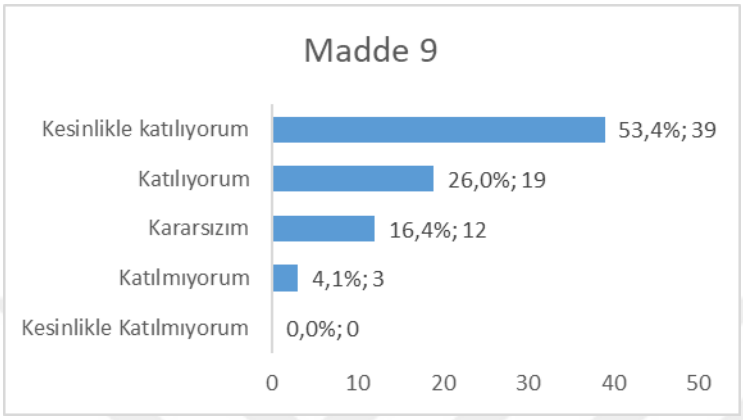
Geçmişte yapılmış olan sanat eserlerinin günümüzde halen varlığını devam ettirmesi sürdürülebilirliği yansıttığını düşünüyorum.

Araştırmada kullanılan anketin birinci bölüm 8. maddesinde yer alan *Geçmişte yapılmış olan sanat eserlerinin günümüzde halen varlığını devam ettirmesi sürdürülebilirliği yansıttığını düşünüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %38,4'ünün (f=28) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %38,4'ünün (f=28) *katılıyorum* seçeneğini, %15,1'inin (f=11) *kararsızım* seçeneğini, %8,2'sinin (f=6) *katılmıyorum* seçeneğini işaretlemiş olup, *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini hiçbir öğretmen adayının işaretlemediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçenekleri yüksek bir değere sahiptir. Bu sonuçlara bakılarak öğretmen adaylarının

çoğunluğu geçmişte yapılmış sanat eserlerinin varlığını devam ettirmesi sürdürülebilirliği yansıttığını düşünmektedir.

Grafik 9

Farkındalığı Belirlemeye Yönelik Görüşler- 9

Sürdürülebilirliğin kültürümüzün yaşatılması noktasında büyük öneme sahip olduğunu düşünüyorum.

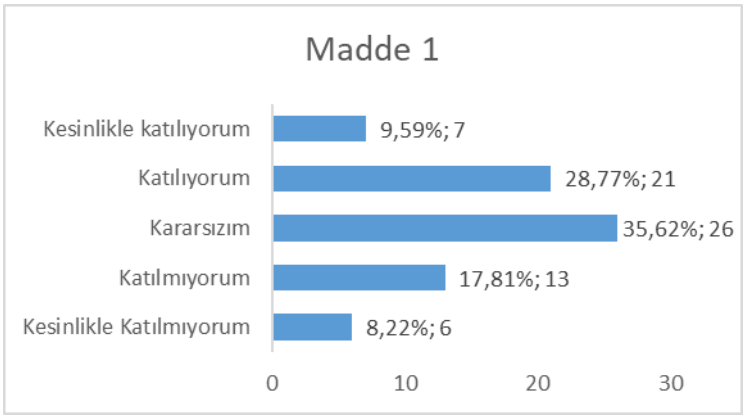
Araştırmada kullanılan anketin birinci bölüm 9. maddesinde yer alan *Sürdürülebilirliğin kültürümüzün yaşatılması noktasında büyük öneme sahip olduğunu düşünüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %53,4'ünün (f=39) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %26,0'sının (f=19) *katılıyorum* seçeneğini, %16,4'ünün (f=12) *kararsızım* seçeneğini, %4,1'inin (f=3) *katılmıyorum* seçeneğini işaretlemiş olup, *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini hiçbir öğrencinin işaretlemediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçenekleri yüksek bir değere sahiptir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının çoğunluğu kültürümüzün yaşatılması noktasında sürdürülebilirliğin önemli olduğunu düşünmektedir.

4.2. "Sürdürülebilirlik Kavramı Hakkındaki Kişisel Tutumlarını Belirlemeye Yönelik Görüşler" Bölümüne İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Anketin ikinci bölümü olan "Sürdürülebilirlik Kavramı Hakkındaki Kişisel Tutumlarını Belirlemeye Yönelik Görüşler" toplamda 7 maddeden oluşmaktadır. Öğretmen adaylarının bu maddelere vermiş olduğu cevaplar ayrı ayrı grafikler halinde aşağıda açıklanmıştır.

Grafik 10

Kişisel Tutumları Belirlemeye Yönelik Görüşler- 1

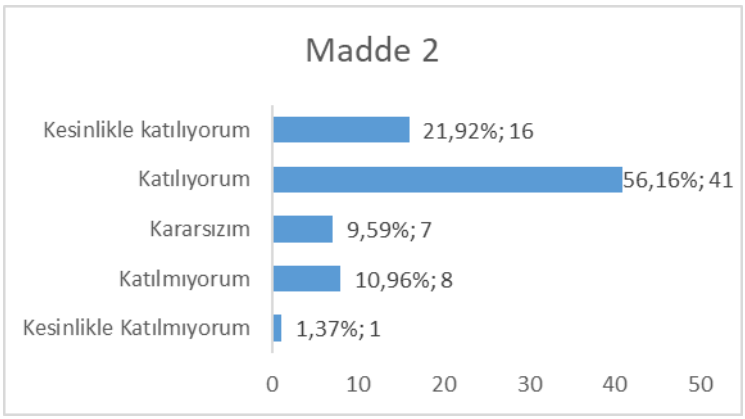

Günlük yaşamımda tüketim alışkanlıklarımı sürdürülebilirlik açısından düzenlemiyorum.

Araştırmada kullanılan anketin ikinci bölüm 1. maddesinde yer alan *Günlük yaşamımda tüketim alışkanlıklarımı sürdürülebilirlik açısından düzenlemiyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %9,59'unun (f=7) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %28,77'sinin (f=21) *katılıyorum* seçeneğini, %35,62'sinin (f=26) *kararsızım* seçeneğini, %17,81'inin (f=13) *katılmıyorum* seçeneğini ve %8,22'sinin (f=6) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en yüksek değerin *kararsızım* seçeneğinde olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının çoğunluğunun günlük yaşamlarındaki tüketim alışkanlıklarında istikrarlı bir düzenleme söz konusu değildir.

Grafik 11

Kişisel Tutumları Belirlemeye Yönelik Görüşler- 2

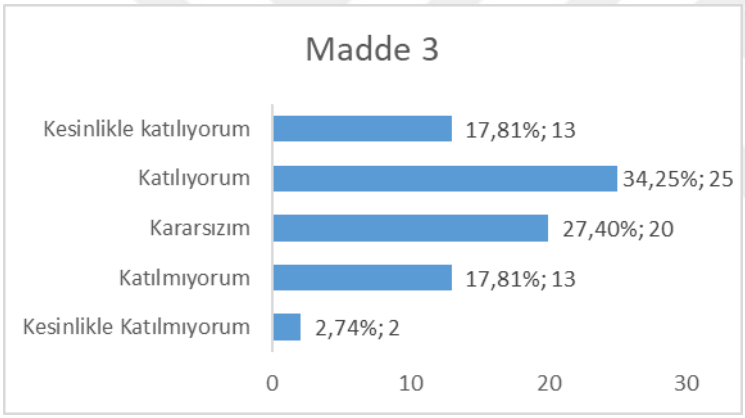

Oluşan atık malzemelerimi azaltmak için farklı amaçlarla değerlendiririm.

Araştırmada kullanılan anketin ikinci bölüm 2. maddesinde yer alan *Oluşan atık malzemelerimi azaltmak için farklı amaçlarla değerlendiririm* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %21,92'sinin (f=16) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %56,16'sının (f=41) *katılıyorum* seçeneğini, %9,59'unun (f=7) *kararsızım* seçeneğini, %10,96'sının (f=8) *katılmıyorum* seçeneğini ve %1,37'sinin (f=1) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçeneklerinin toplamı değerlendirildiğinde ortaya olumlu yönde yüksek bir değer çıkmaktadır. Bu sonuçlar ile öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu atık malzemeleri kullanarak hem sürdürülebilirliğe hem de yaratıcı fikirlerin oluşmasına katkı sağladığı düşünülmektedir.

Grafik 12

Kişisel Tutumları Belirlemeye Yönelik Görüşler- 3

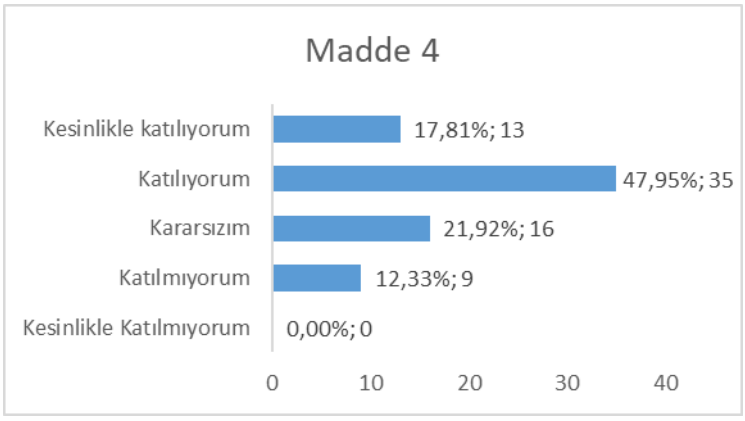

Üniversite eğitimim süresince sürdürülebilir konulara daha fazla hâkim olduğumu düşünüyorum.

Araştırmada kullanılan anketin ikinci bölüm 3. maddesinde yer alan *Üniversite eğitimim süresince sürdürülebilir konulara daha fazla hâkim olduğumu düşünüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %17,81'inin (f=13) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %34,25'inin (f=25) *katılıyorum* seçeneğini, %27,40'ının (f=20) *kararsızım* seçeneğini, %17,81'inin (f=13) *katılmıyorum* seçeneğini ve %2,74'ünün (f=2) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçenekleri çoğunlukta olsa da belirgin bir fark görülmemektedir. Bu bağlamda öğrencilerin üniversite eğitimi sürecinin başından anketi cevaplandırdıkları güne kadar geçen zamanda anlamlı bir fark oluşturmadığı düşünülmektedir.

Grafik 13

Kişisel Tutumları Belirlemeye Yönelik Görüşler- 4

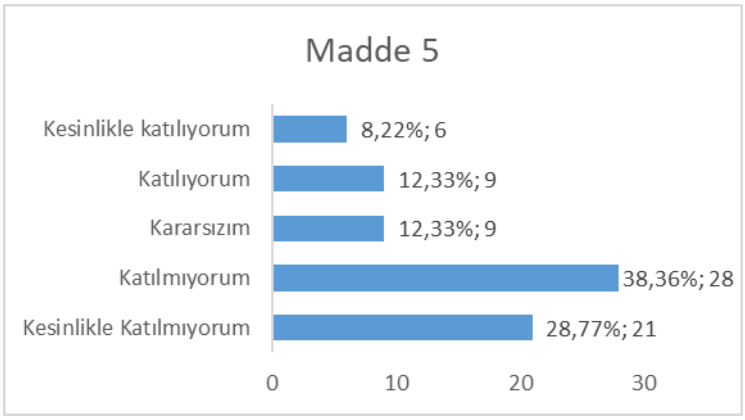

Günlük yaşamımda sürdürülebilirlik ile ilgili kişisel tavırlar sergiliyorum.

Araştırmada kullanılan anketin ikinci bölüm 4. maddesinde yer alan *Günlük yaşamımda sürdürülebilirlik ile ilgili kişisel tavırlar sergiliyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %17,81'inin (f=13) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %47,95'inin (f=35) *katılıyorum* seçeneğini, %21,92'sinin (f=16) *kararsızım* seçeneğini, %12,33'ünün (f=9) *katılmıyorum* seçeneğini işaretlemiş olup, *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini hiçbir öğrencinin işaretlemediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçenekleri toplamda yüksek bir değer oluşturmaktadır. Bu sonuçlara bakıldığında öğretmen adaylarının çoğunluğu günlük yaşamlarında tutum ve davranışları ile sürdürülebilirliği destekledikleri düşünülmektedir.

Grafik 14

Kişisel Tutumları Belirlemeye Yönelik Görüşler- 5

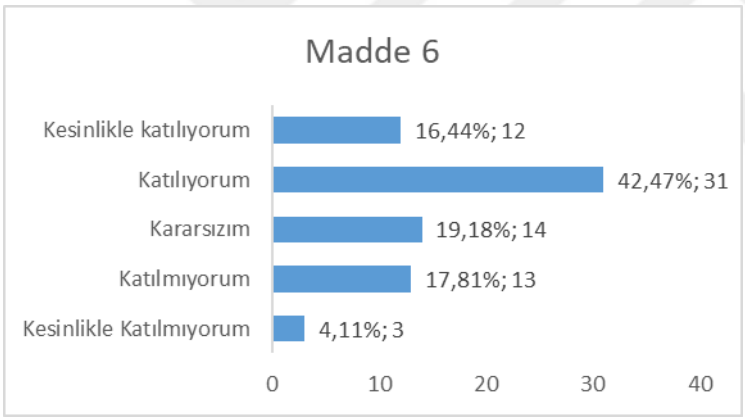

Günlük yaşamımda sürdürülebilirlik için almış olduğum kişisel önlemlerin insanlık adına bir katkısı olduğunu düşünmüyorum.

Araştırmada kullanılan anketin ikinci bölüm 5. maddesinde yer alan *Günlük yaşamımda sürdürülebilirlik için almış olduğum kişisel önlemlerin insanlık adına bir katkısı olduğunu düşünmüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %8,22'sinin (f=6) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %12,33'ünün (f=9) *katılıyorum* seçeneğini, %12,33'ünün (f=9) *kararsızım* seçeneğini, %38,36'sının (f=21) *katılmıyorum* seçeneğini ve %28,77'sinin (f=21) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş oldukları yanıtlar incelendiğinde *katılmıyorum* ve *kesinlikle katılmıyorum* seçenekleri yüksek bir değer oluşturmaktadır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının, her birey elinden geldiğince önlem alınması gerektiğini ve bu önlemlerin katkı sağlayabileceğini düşünmektedir. Bu madde olumsuz bir yapıda oluşmasına rağmen verilen cevapların bilinçli bir biçimde gerçekleştiğini göstermektedir.

Grafik 15

Kişisel Tutumları Belirlemeye Yönelik Görüşler- 6

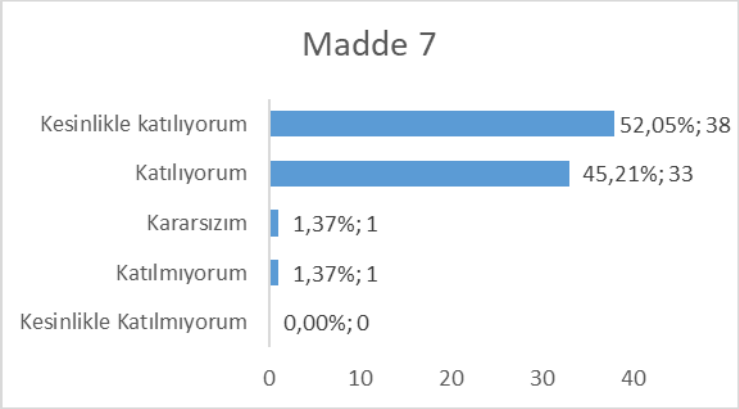

Çevremdeki insanları daha sürdürülebilir bir yaşam için bilgilendiriyorum.

Araştırmada kullanılan anketin ikinci bölüm 6. maddesinde yer alan *Çevremdeki insanları daha sürdürülebilir bir yaşam için bilgilendiriyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %16,44'ünün (f=12) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %42,47'sinin (f=31) *katılıyorum* seçeneğini, %19,18'inin (f=14) *kararsızım* seçeneğini, %17,81'inin (f=13) *katılmıyorum* seçeneğini ve %4,11'inin (f=3) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *katılıyorum* seçeneği yüksek bir değer oluşturmaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin diğer bireyleri de bilgilendirmesi sürdürülebilir bir yaşam düşüncesinin yaygınlaşması noktasında katkı sağladığı düşünülmektedir.

Grafik 16

Kişisel Tutumları Belirlemeye Yönelik Görüşler- 7

Sürdürülebilirlik ile ilgili daha fazla bilgi edinmeye açığım.

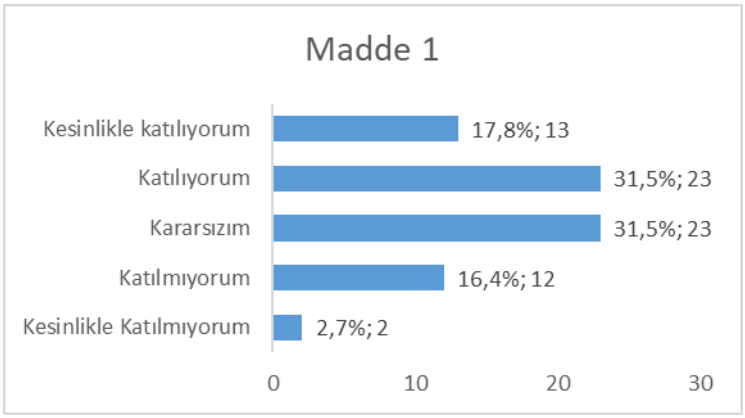
Araştırmada kullanılan anketin ikinci bölüm 7. maddesinde yer alan *Sürdürülebilirlik ile ilgili daha fazla bilgi edinmeye açığım* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %52,05'inin (f=38) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %45,21'inin (f=33) *katılıyorum* seçeneğini, %1,37'sinin (f=1) *kararsızım* seçeneğini, %1,37'sinin (f=1) *katılmıyorum* seçeneğini işaretlemiş olup, *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini hiçbir öğrencinin işaretlemediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçeneklerinin dikkat çekici biçimde yüksek değere sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda katılımcıların %97,26'sının (f=71) sürdürülebilirlik ile ilgili konuları öğrenmeye istekli olduğunu göstermektedir.

4.3. "Sürdürülebilir Sanat Eseri Üretimlerinin Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler" Bölümüne İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Anketin üçüncü bölümü olan "Sürdürülebilir Sanat Eseri Üretimlerinin Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler" toplamda 7 maddeden oluşmaktadır. Öğretmen adaylarının bu maddelere vermiş olduğu cevaplar ayrı ayrı grafikler halinde aşağıda açıklanmıştır.

Grafik 17

Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler- 1

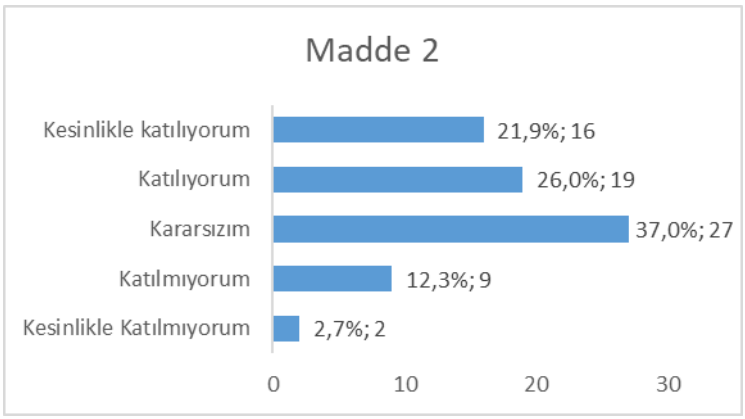

Atölye uygulamalarımda seçtiğim konuların sürdürülebilir olmasına dikkat ediyorum.

Araştırmada kullanılan anketin üçüncü bölüm 1. maddesinde yer alan *Atölye uygulamalarımda seçtiğim konuların sürdürülebilir olmasına dikkat ediyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %17,8'sinin (f=13) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %31,5'inin (f=23) *katılıyorum* seçeneğini, %31,5'inin (f=23) *kararsızım* seçeneğini, %16,4'ünün (f=12) *katılmıyorum* seçeneğini ve %2,7'sinin (f=2) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *katılıyorum* ve *kararsızım* seçeneğinin yüksek bir değere sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin atölye derslerinde sürdürülebilirliği dikkate aldıkları ancak bazı durumlarda konularını bu yönde seçmekte zorlandıkları düşünülmektedir.

Grafik 18

Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler- 2

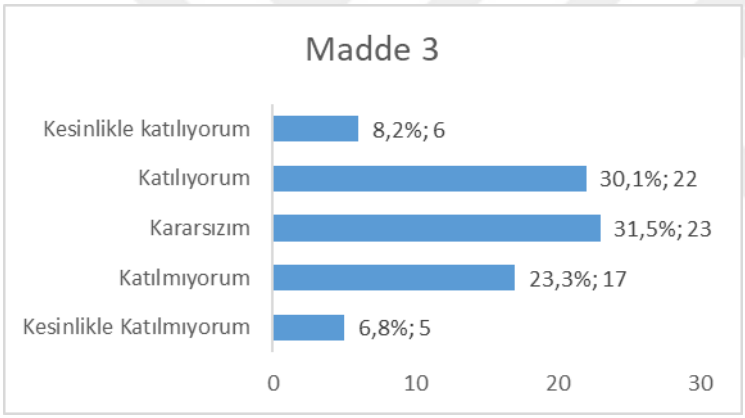

Sürdürülebilirlik ile ilgili fikirler sanat üretimlerime yön veriyor.

Araştırmada kullanılan anketin üçüncü bölüm 2. maddesinde yer alan *Sürdürülebilirlik ile ilgili fikirler sanat üretimlerime yön veriyor* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %21,9'unun (f=16) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %26,0'sının (f=19) *katılıyorum* seçeneğini, %37,0'sinin (f=27) *kararsızım* seçeneğini, %12,3'ünün (f=9) *katılmıyorum* seçeneğini ve %2,7'sinin (f=2) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *kararsızım* seçeneğinin yüksek bir değere sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin %47,9'u (f=35) sürdürülebilirliğe yönelik fikirlerin çalışmalarını yönlendirdiğini ifade etse de %37'sinin (f=27) sürdürülebilir fikirlere sahip olduğu ancak üretimlerine yansıtmakta zorlandıkları düşünülmektedir.

Grafik 19

Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler- 3

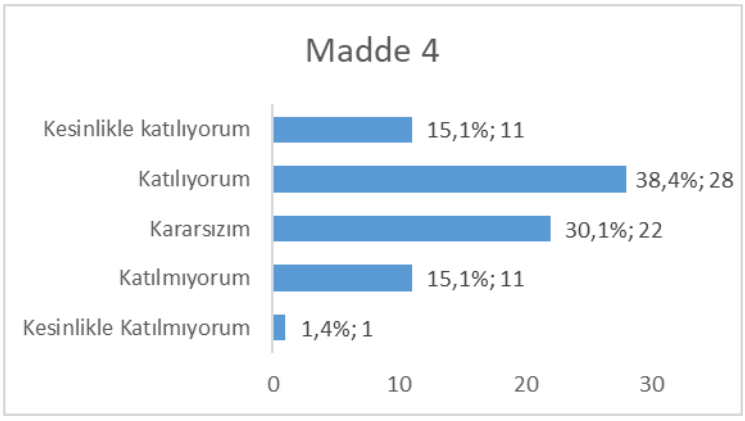

Sanat eserlerimi sürdürülebilirlik çerçevesinde tasarlamıyorum.

Araştırmada kullanılan anketin üçüncü bölüm 3. maddesinde yer alan *Sanat eserlerimi sürdürülebilirlik çerçevesinde tasarlamıyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %8,2'sinin (f=6) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %30,1'inin (f=22) *katılıyorum* seçeneğini, %31,5'inin (f=23) *kararsızım* seçeneğini, %23,3'ünün (f=17) *katılmıyorum* seçeneğini ve %6,8'inin (f=5) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en yüksek değerin kararsızım seçeneğine ait olduğu görülmektedir.

Grafik 20

Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler- 4

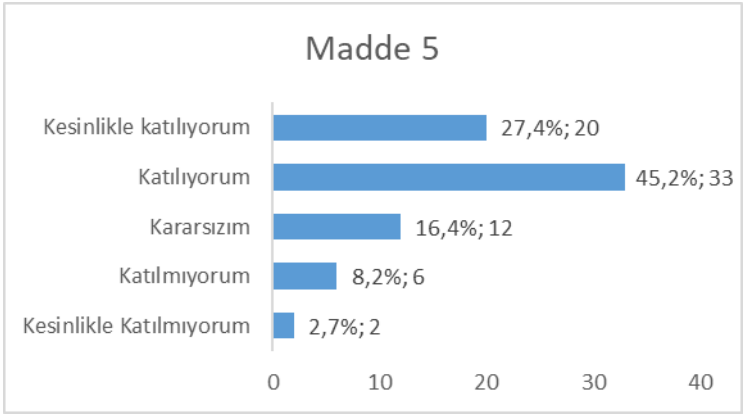

Atölye derslerinde doğayla etkileşim içinde olabilecek sanat eseri tasarımları yapmaya özen gösteriyorum.

Araştırmada kullanılan anketin üçüncü bölüm 4. maddesinde yer alan *Atölye derslerinde doğayla etkileşim içinde olabilecek sanat eseri tasarımları yapmaya özen gösteriyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %15,1'inin (f=11) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %38,4'ünün (f=28) *katılıyorum* seçeneğini, %30,1'inin (f=22) *kararsızım* seçeneğini, %15,1'inin (f=11) *katılmıyorum* seçeneğini ve %1,4'ünün (f=1) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en yüksek sonucun *katılıyorum* seçeneğine ait olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin çoğunluğunun tasarımlarında doğayı dikkate aldıkları, doğa ile ilişkili sanat üretimleri katılımcıları heyecanlandırdığı düşünülmektedir.

Grafik 21

Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler- 5

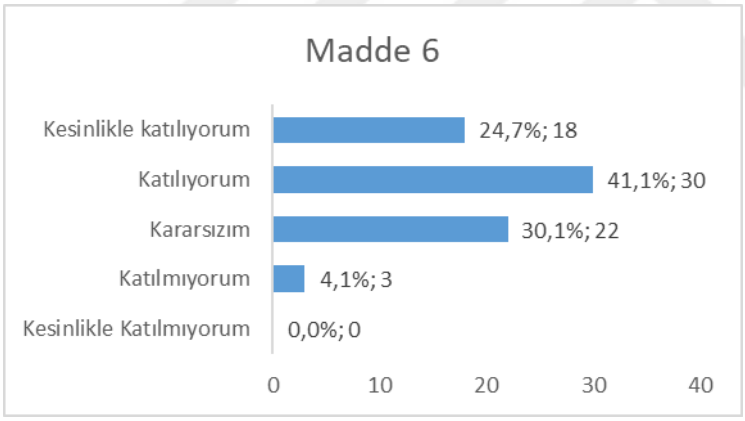

Sanatsal faaliyetlerimi gerçekleştirirken oluşan atık malzemeleri tekrar değerlendirmek için farklı stratejiler geliştiriyorum.

Araştırmada kullanılan anketin üçüncü bölüm 5. maddesinde yer alan *Sanatsal faaliyetlerimi gerçekleştirirken oluşan atık malzemeleri tekrar değerlendirmek için farklı stratejiler geliştiriyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %27,4'ünün (f=20) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %45,2'sinin (f=33) *katılıyorum* seçeneğini, %16,4'ünün (f=12) *kararsızım* seçeneğini, %8,2'sinin (f=6) *katılmıyorum* seçeneğini ve %2,7'sinin (f=2) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adayların vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en yüksek değerin *katılıyorum* seçeneğine ait olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin çoğunluğu atölye derslerindeki çalışmalarını gerçekleştirirken oluşan atık malzemeleri de değerlendirmeleri sürdürülebilirliği dikkate aldıklarını düşündürmektedir.

Grafik 22

Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler- 6

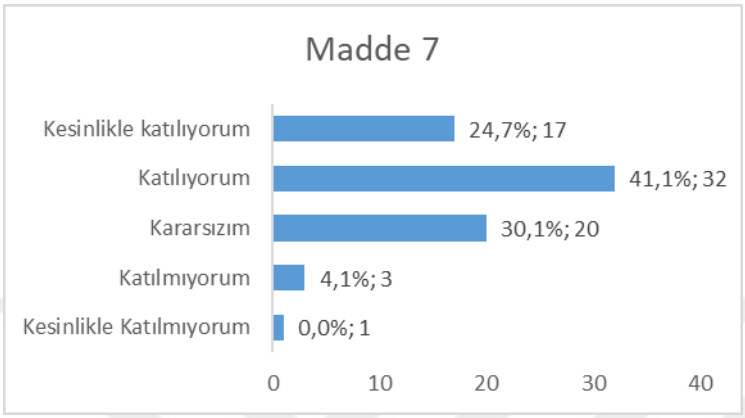
Atölye uygulamalarında malzemelerin çeşitlendirilmesinde sürdürülebilir yöntem geliştirebileceğimi düşünüyorum.

Araştırmada kullanılan anketin üçüncü bölüm 6. maddesinde yer alan *Atölye uygulamalarında malzemelerin çeşitlendirilmesinde sürdürülebilir yöntem geliştirebileceğimi düşünüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %24,7'sinin (f=18) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %41,1'inin (f=30) *katılıyorum* seçeneğini, %30,1'inin (f=22) *kararsızım* seçeneğini, %4,1'inin (f=3) *katılmıyorum* seçeneğini işaretlemiş olup, *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini hiçbir öğrencinin işaretlemediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en yüksek *katılıyorum* seçeneğini işaretledikleri

görülmüştür. Bu cevaplar ile atölye derslerinde kullanılacak malzemelerin çeşitliliği, sürdürülebilirliğe katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Grafik 23

Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler- 7

Atölye uygulamalarında öğretim elemanlarının yapmış olduğu eleştirileri sürdürülebilir bağlamda geliştirebileceğimi düşünüyorum.

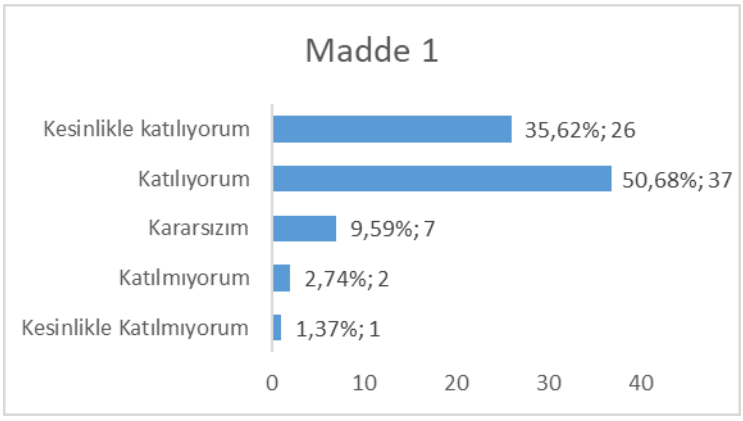
Araştırmada kullanılan anketin üçüncü bölüm 7. maddesinde yer alan *Atölye uygulamalarında öğretim elemanlarının yapmış olduğu eleştirileri sürdürülebilir bağlamda geliştirebileceğimi düşünüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %24,7'ünün (f=17) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %41,1'inin (f=32) *katılıyorum* seçeneğini, %30,1'ünün (f=20) *kararsızım* seçeneğini, %4,1'inin (f=3) *katılmıyorum* seçeneğini ve %1,4'ünün (f=1) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en yüksek *katılıyorum* seçeneğini işaretledikleri görülmektedir. Bu bağlamda öğretim elemanlarının yapmış olduğu eleştiriler daha açıklayıcı ve yönlendirici nitelikte olması öğrencilerin sürdürülebilirliğe yönelik daha iyi fikirler ve tasarımlar ortaya çıkarabileceği düşünülmektedir.

4.4. "Sürdürülebilir Sanat Üretimlerinin Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşleri" Bölümüne İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Anketin dördüncü bölümü olan "Sürdürülebilir Sanat Üretimlerinin Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşleri" toplamda 9 maddeden oluşmaktadır. Öğretmen adaylarının bu maddelere vermiş olduğu cevaplar ayrı ayrı grafikler halinde aşağıda açıklanmıştır.

Grafik 24

Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşler- 1

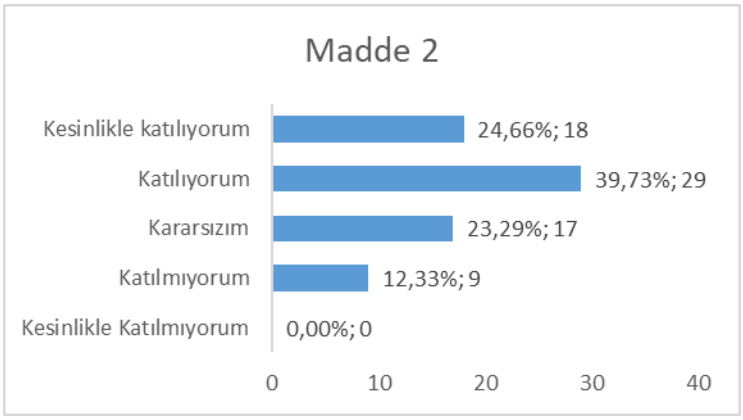

Sürdürülebilir tasarım prensiplerini atölye derslerinde uygulamak mümkündür.

Araştırmada kullanılan anketin dördüncü bölüm 1. maddesinde yer alan *Sürdürülebilir tasarım prensiplerini atölye derslerinde uygulamak mümkündür* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %35,62'sinin (f=26) kesinlikle katılıyorum seçeneğini, %50,68'inin (f=37) katılıyorum seçeneğini, %9,59'unun (f=7) kararsızım seçeneğini, %2,74'ünün (f=2) katılmıyorum seçeneğini ve %1,37'sinin (f=1) kesinlikle katılmıyorum seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçeneklerinin yüksek bir değere sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin büyük çoğunluğu atölye derslerinde tasarım prensiplerini uygulamada sürdürülebilirliğini sağlayabileceği düşünülmektedir.

Grafik 25

Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşler- 2

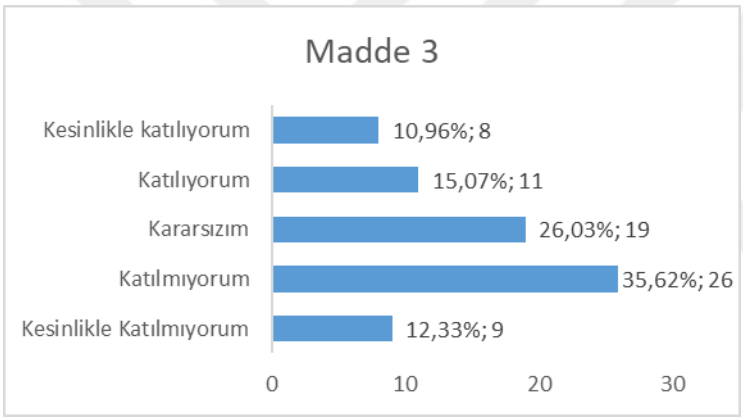

Sanat eserlerini tasarlarken doğaya ve çevreye uygun materyalleri kullanmaya önem veriyorum.

Araştırmada kullanılan anketin dördüncü bölüm 2. maddesinde yer alan *Sanat eserlerini tasarlarken doğaya ve çevreye uygun materyalleri kullanmaya önem veriyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %24,66'sının (f=18) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %39,73'ünün (f=29) *katılıyorum* seçeneğini, %23,29'unun (f=17) *kararsızım* seçeneğini, %12,33'ünün (f=9) *katılmıyorum* seçeneğini işaretlemiş olup, katılım sağlayan hiçbir öğrencinin *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlemediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en yüksek *katılıyorum* seçeneğini işaretlemiştir. Bu cevaplara bakıldığında öğrencilerin çalışmalarını tasarlarken materyal seçiminde sürdürülebilirliğe uygun davranışlar sergiledikleri düşünülmektedir.

Grafik 26

Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşler- 3

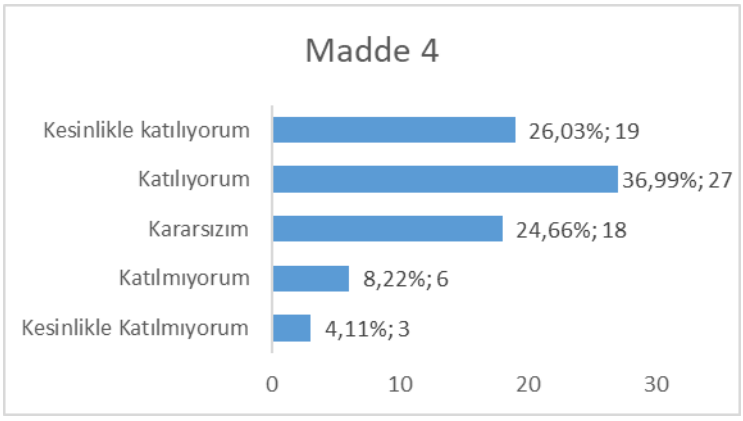

Sanat eserlerimde kullandığım malzemeleri seçerken sürdürülebilirliği dikkate almıyorum.

Araştırmada kullanılan anketin dördüncü bölüm 3. maddesinde yer alan *Sanat eserlerimde kullandığım malzemeleri seçerken sürdürülebilirliği dikkate almıyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %10,96'sının (f=8) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %15,07'sinin (f=11) *katılıyorum* seçeneğini, %26,03'ünün (f=19) *kararsızım* seçeneğini, %35,62'sinin (f=26) *katılmıyorum* seçeneğini ve %12,33'ünün (f=9) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *katılmıyorum* seçeneğinin en yüksek değere sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda çoğunluğun malzeme seçimini sürdürülebilirliğe uygun gerçekleştirdiği düşünülmektedir.

Grafik 27

Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşler- 4

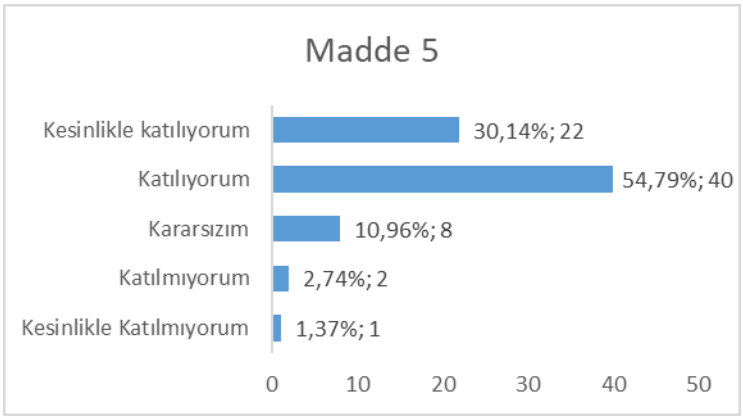

Sanat üretimlerimi gerçekleştirirken enerji kullanımına dikkat ediyorum.

Araştırmada kullanılan anketin dördüncü bölüm 4. maddesinde yer alan *Sanat üretimlerimi gerçekleştirirken enerji kullanımına dikkat ediyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %26,03'ünün (f=19) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %36,99'unun (f=27) *katılıyorum* seçeneğini, %24,66'sının (f=18) *kararsızım* seçeneğini, %8,22'sinin (f=6) *katılmıyorum* seçeneğini ve %4,11'inin (f=3) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *katılıyorum* seçeneğinin en yüksek değere sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda katılımcıların çoğunluğu enerji tasarrufunu ve enerji tüketimini azaltacak yöntemler uyguladıkları düşünülmektedir.

Grafik 28

Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşler- 5

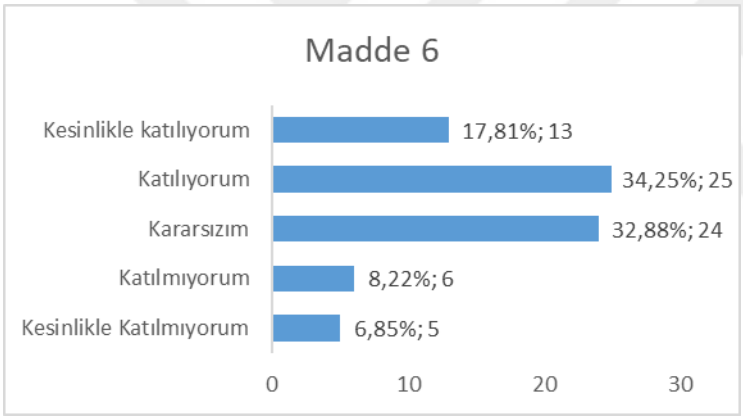

Sanat üretimlerimi gerçekleştirirken oluşan atık maddeleri de değerlendiriyorum.

Araştırmada kullanılan anketin dördüncü bölüm 5. maddesinde yer alan *Sanat üretimlerimi gerçekleştirirken oluşan atık maddeleri de değerlendiriyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %30,14'ünün (f=22) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %54,79'unun (f=40) *katılıyorum* seçeneğini, %10,96'sının (f=8) *kararsızım* seçeneğini, %2,74'ünün (f=2) *katılmıyorum* seçeneğini ve %1,37'sinin (f=1) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *katılıyorum* seçeneğinin en yüksek değere sahip olduğu görülmüştür. Bu bağlamda öğrencilerin, oluşan atık malzemeleri değerlendirerek çevreye verilen zararı engellemek veya en az seviyeye indirerek sürdürülebilir çevreye katkı sağladığı düşünülmektedir.

Grafik 29

Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşler- 6

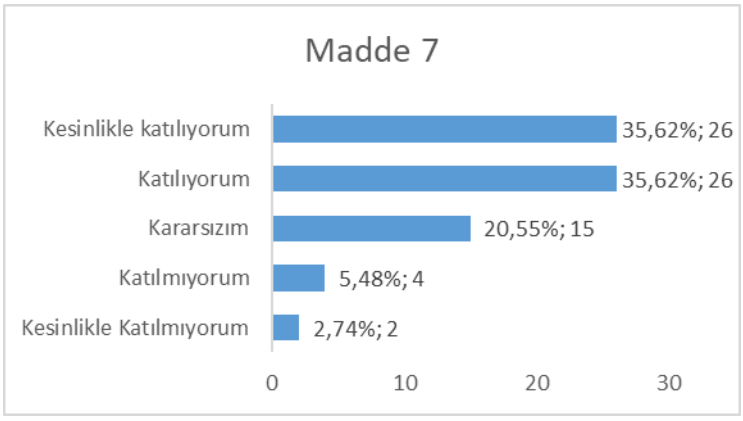

Sürdürülebilir sanat bağlamında materyal bulmakta zorluk çekmiyorum.

Araştırmada kullanılan anketin dördüncü bölüm 6. maddesinde yer alan *Sürdürülebilir sanat bağlamında materyal bulmakta zorluk çekmiyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %17,81'inin (f=13) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %34,25'inin (f=25) *katılıyorum* seçeneğini, %32,88'inin (f=24) *kararsızım* seçeneğini, %8,22'sinin (f=6) *katılmıyorum* seçeneğini ve %6,85'inin (f=5) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *katılıyorum* seçeneği en yüksek değere sahip olduğu görülmektedir. Bu cevaplar ile katılımcıların çoğunluğu doğada var olan malzemeleri kullandıkları ve atık malzemelerin geri dönüşüm, ileri dönüşüm ve aşağı dönüşüm biçiminde değerlendirdikleri düşünülmektedir.

Grafik 30

Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşler- 7

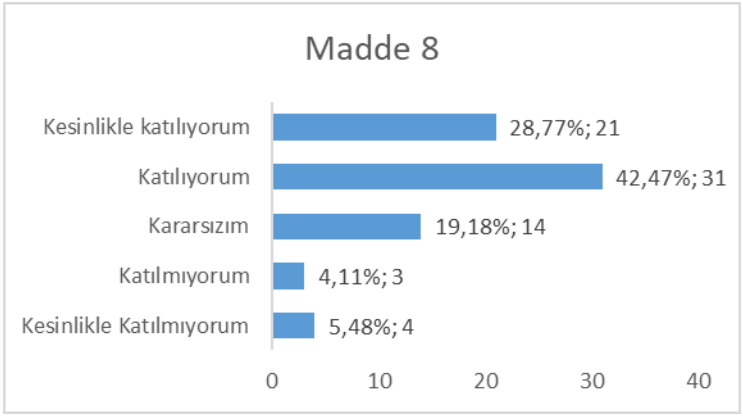

Atık malzemeleri kullanarak eser ortaya çıkarmak beni heyecanlandırır.

Araştırmada kullanılan anketin dördüncü bölüm 7. maddesinde yer alan *Atık malzemeleri kullanarak eser ortaya çıkarmak beni heyecanlandırır* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %35,62'sinin (f=26) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %35,62'sinin (f=26) *katılıyorum* seçeneğini, %20,55'inin (f=15) *kararsızım* seçeneğini, %5,48'inin (f=4) *katılmıyorum* seçeneğini ve %2,74'ünün (f=2) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçenekleri dikkat çeken yüksek değere sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda atık malzemeler kullanarak çalışmalar yapılması katılımcıların çoğunluğunu heyecanlandırmakta ve üretim sürecini keyifli hale getirdiği düşünülmektedir.

Grafik 31

Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşler- 8

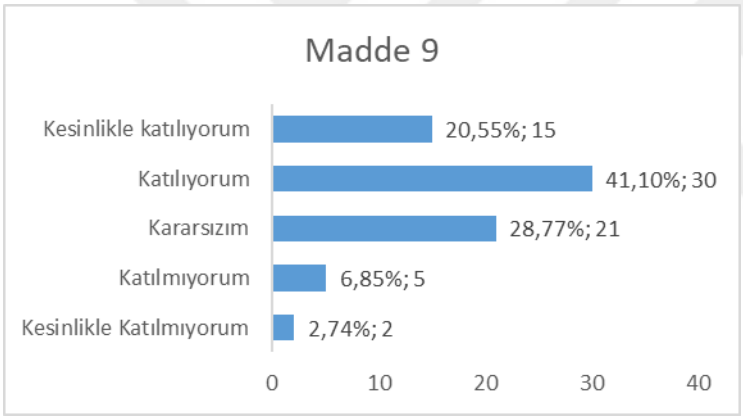

Atölye ortamında sanat üretimlerimi yaparken enerji tasarrufuna dikkat ediyorum.

Araştırmada kullanılan anketin dördüncü bölüm 8. maddesinde yer alan *Atölye ortamında sanat üretimlerimi yaparken enerji tasarrufuna dikkat ediyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %28,77'sinin (f=21) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %42,47'sinin (f=31) *katılıyorum* seçeneğini, %19,18'inin (f=14) *kararsızım* seçeneğini, %4,11'inin (f=3) *katılmıyorum* seçeneğini ve %5,48'inin (f=4) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde katılımcıların çoğunluğu *katılıyorum* seçeneğini işaretlemiştir. Bu bağlamda öğrencilerin çoğunluğu atölye derslerinde enerji tüketimine dikkat ederek çalışmalarını gerçekleştirmeleri sürdürülebilir sanat eğitimine ve atölye eğitimine katkı sağladığı düşünülmektedir.

Grafik 32

Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşler- 9

Sanat üretimlerimi düşündüğümde sürdürülebilirliğe uygun hareket ettiğimi fark ettim.

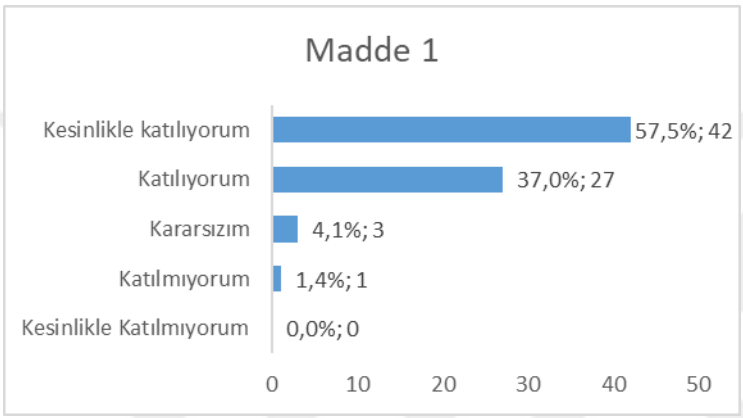
Araştırmada kullanılan anketin dördüncü bölüm 9. maddesinde yer alan *Sanat üretimlerimi düşündüğümde sürdürülebilirliğe uygun hareket ettiğimi fark ettim* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %20,55'inin (f=15) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %41,10'unun (f=30) *katılıyorum* seçeneğini, %28,77'sinin (f=21) *kararsızım* seçeneğini, %6,85'inin (f=5) *katılmıyorum* seçeneğini ve %2,74'ünün (f=2) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en çok *katılıyorum* seçeneği işaretlenmiştir. Bu bağlamda anketin ilk bölümünden bu maddeye kadar katılımcılar vermiş olduğu yanıtları değerlendirdiklerinde bilinçli veya farkında olmadan sürdürülebilirlik düşüncesi ile hareket ettikleri düşünülmektedir.

4.5. "Atölye Derslerinde Sürdürülebilirliğin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşleri" Bölümüne İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Anketin beşinci bölümü olan "Atölye Derslerinde Sürdürülebilirliğin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşleri" toplamda 15 maddeden oluşmaktadır. Öğretmen adaylarının bu maddelere vermiş olduğu cevaplar ayrı ayrı grafikler halinde aşağıda açıklanmıştır.

Grafik 33

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 1

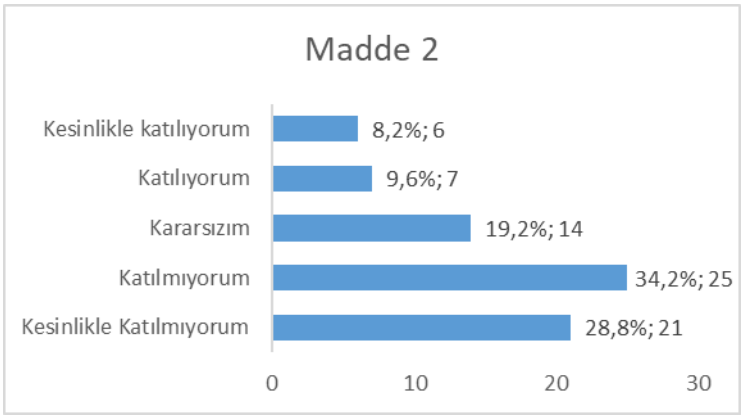

Sürdürülebilir sanat üretimlerimin ileride öğretmenlik mesleği açısından önemli olduğunu düşünüyorum.

Araştırmada kullanılan anketin beşinci bölüm 1. maddesinde yer alan *Sürdürülebilir sanat üretimlerimin ileride öğretmenlik mesleği açısından önemli olduğunu düşünüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %57,5'inin (f=42) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %37,0'sinin (f=27) *katılıyorum* seçeneğini, %4,1'inin (f=3) *kararsızım* seçeneğini, %1,4'ünün (f=1) *katılmıyorum* seçeneğini işaretlemiş olup, *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini hiçbir öğretmen adayının işaretlemediği görülmüştür. Katılımcıların vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en çok *kesinlikle katılıyorum* seçeneği işaretlenmiştir. Bu bağlamda atölye derslerinde yapmış oldukları çalışmaların ve edindikleri tecrübelerin mesleki yaşamlarında katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Grafik 34

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 2

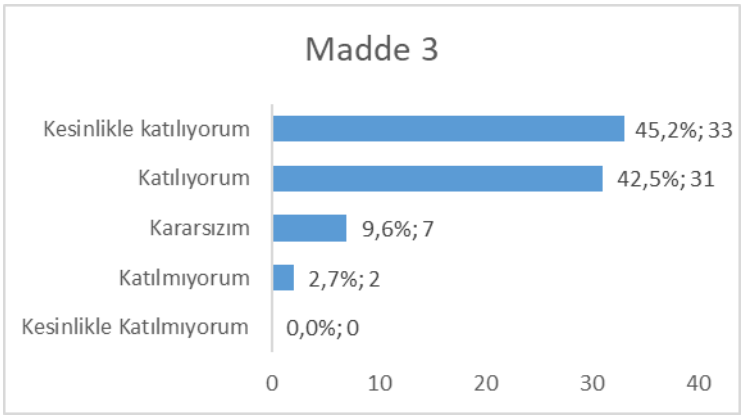

Öğretmenlik mesleğini yaparken sürdürülebilir eğitim anlayışı içerisinde hareket edeceğimi düşünmüyorum.

Araştırmada kullanılan anketin beşinci bölüm 2. maddesinde yer alan *Öğretmenlik mesleğini yaparken sürdürülebilir eğitim anlayışı içerisinde hareket edeceğimi düşünmüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %8,2'sinin (f=6) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %9,6'sının (f=7) *katılıyorum* seçeneğini, %19,2'sinin (f=14) *kararsızım* seçeneğini, %34,2'sinin (f=25) *katılmıyorum* seçeneğini ve %28,8'inin (f=21) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en yüksek değer *katılmıyorum* seçeneğine aittir. Bu cevaplar ile katılımcıların çoğunluğu mesleki yaşamlarında sürdürülebilirlik düşüncesi ile hareket edecekleri ve bunu gelecek kuşaklara aktaracakları düşünülmektedir.

Grafik 35

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 3

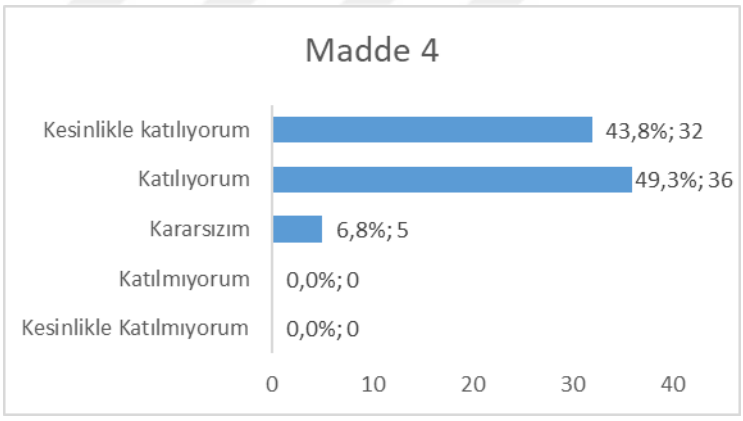

Atölye derslerimdeki sanat üretimlerimi ileride öğrencilerime çevresel sorunlara dikkat çekerek bilinç oluşturmak için kullanılabilirim.

Araştırmada kullanılan anketin beşinci bölüm 3. maddesinde yer alan *Atölye derslerimdeki sanat üretimlerimi ileride öğrencilerime çevresel sorunlara dikkat çekerek bilinç oluşturmak için kullanılabilirim* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %45,2'sinin (f=33) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %42,5'inin (f=31) *katılıyorum* seçeneğini, %9,6'sının (f=7) *kararsızım* seçeneğini, %2,7'sinin (f=2) *katılmıyorum* seçeneğini işaretlemiş olup, hiçbir öğrencinin *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlemediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde dikkat çekici bir biçimde en yüksek değer *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçeneklerine aittir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının yüksek çoğunluğu atölye derslerinde edindikleri tecrübeleri mesleki yaşamlarında kullanarak kendi öğrencilerinin sürdürülebilir sanat eğitimi perspektifinde öğrencilerinde çevreye karşı bir farkındalık oluşturarak bilinçli bireyler yetiştirebileceği düşünülmektedir.

Grafik 36

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 4

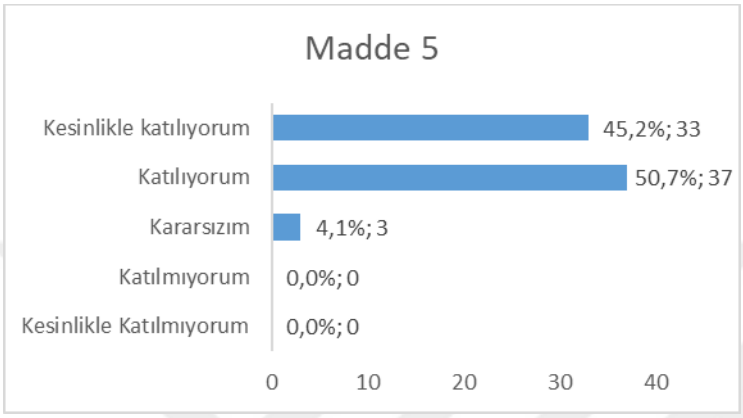
Atölye derslerinde edindiğim sürdürülebilirlik tecrübelerimi öğrencilerime aktarabileceğimi düşünüyorum.

Araştırmada kullanılan anketin beşinci bölüm 4. maddesinde yer alan *Atölye derslerinde edindiğim sürdürülebilirlik tecrübelerimi öğrencilerime aktarabileceğimi düşünüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %43,8'inin (f=32) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %49,3'ünün (f=36) *katılıyorum* seçeneğini, %6,8'inin (f=5) *kararsızım* seçeneğini işaretlemiş olup, *katılmıyorum* seçeneğini ve *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini hiçbir katılımcının işaretlemediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar

incelendiğinde dikkat çekici bir biçimde *katılıyorum* ve *kesinlikle katılıyorum* seçenekleri işaretlenmiştir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının yüksek çoğunluğu atölye derslerinde edindikleri sürdürülebilirlik tecrübelerini öğrencilerine aktarabileceklerini düşünmektedirler.

Grafik 37

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 5

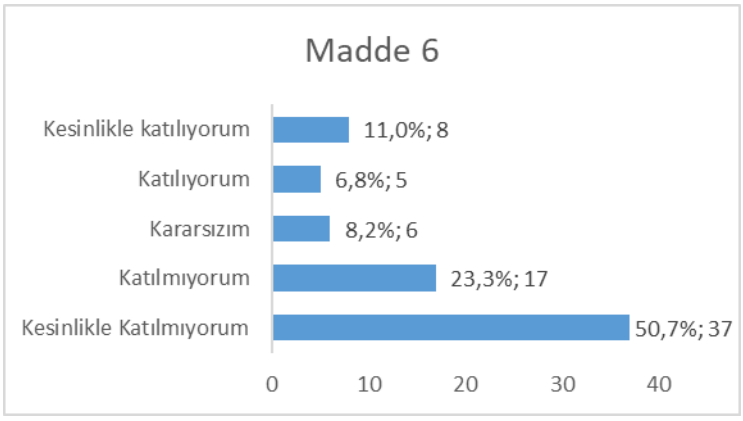

Atık malzemeleri azaltarak tekrar kullanımını sağlamak için öğrencilerimi bilinçlendireceğimi düşünüyorum.

Araştırmada kullanılan anketin beşinci bölüm 5. maddesinde yer alan *Atık malzemeleri azaltarak tekrar kullanımını sağlamak için öğrencilerimi bilinçlendireceğimi düşünüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %45,2'sinin (f=33) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %50,7'sinin (f=37) *katılıyorum* seçeneğini, %4,1'inin (f=3) *kararsızım* seçeneğini işaretlemiş olup, *katılmıyorum* seçeneğini ve *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini hiçbir katılımcının işaretlemediği görülmüştür. Katılımcıların vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde *katılıyorum* ve *kesinlikle katılıyorum* seçenekleri yüksek değerde işaretlenmiştir. Bu cevaplar ile öğretmen adaylarının mesleki yaşamlarında öğrencilerini atıkları azaltma ve tekrar kullanımını sağlama noktasında bilinçlendirecekleri ve sürdürülebilirliğe katkı sağlayacakları düşünülmektedir.

Grafik 38

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 6

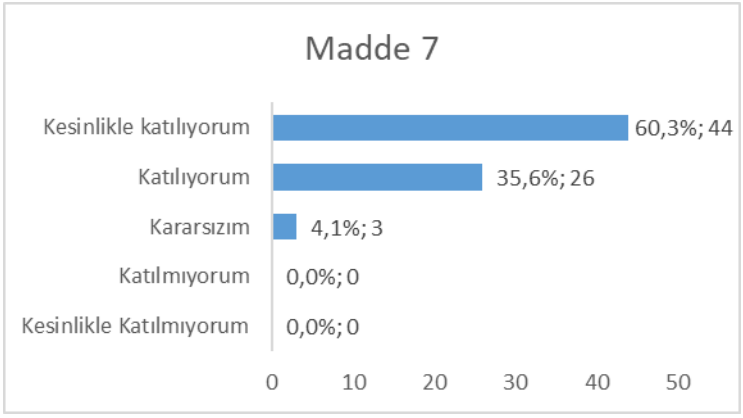

Öğretmenlik mesleği sürdürülebilirlik bağlamında önemli bir yere sahip değildir.

Araştırmada kullanılan anketin beşinci bölüm 6. maddesinde yer alan *Öğretmenlik mesleği sürdürülebilirlik bağlamında önemli bir yere sahip değildir* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %11,0'inin (f=8) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %6,8'inin (f=5) *katılıyorum* seçeneğini, %8,2'sinin (f=6) *kararsızım* seçeneğini, %23,3'ünün (f=17) *katılmıyorum* seçeneğini ve %50,7'sinin (f=37) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en yüksek değerin *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğine ait olduğu görülmektedir. Bu bağlamda katılımcıların büyük çoğunluğu öğretmenlik mesleğinin sürdürülebilirlik kavramını gelecek kuşaklara aktarılmasında ve bireylerin bilinçlendirilmesinde önemli bir konumda olduğu bilincinde oldukları anlaşılmaktadır.

Grafik 39

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 7

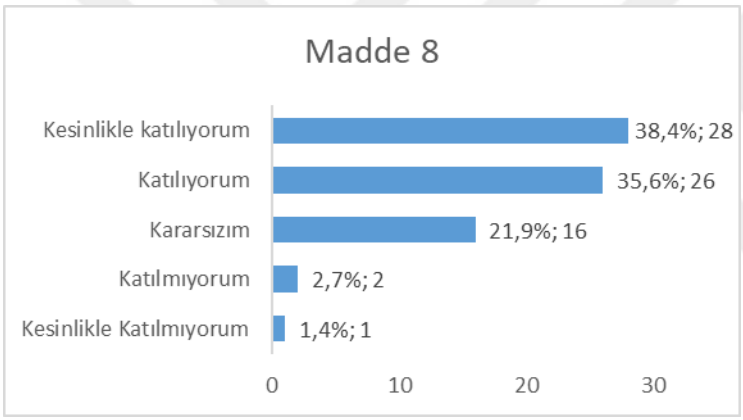

Öğretmenlik mesleği sürdürülebilirliğin kuşaktan kuşağa aktarılmasını kolaylaştırır.

Araştırmada kullanılan anketin beşinci bölüm 7. maddesinde yer alan *Öğretmenlik mesleği sürdürülebilirliğin kuşaktan kuşağa aktarılmasını kolaylaştırır* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %60,3'ünün (f=44) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %35,6'sının (f=26) *katılıyorum* seçeneğini, %4,1'inin (f=3) *kararsızım* seçeneğini işaretlemiş olup, *katılmıyorum* seçeneğini ve *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini hiçbir öğrencinin işaretlemediği görülmüştür. Katılımcıların vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en yüksek değer *kesinlikle katılıyorum* seçeneğine aittir. Bu bağlamda katılımcıların, branş fark etmeksizin öğretmenlik mesleğinin sürdürülebilirlik anlayışını kuşaktan kuşağa aktaran en önemli mesleklerden biri olduğu inancına sahiptir.

Grafik 40

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 8

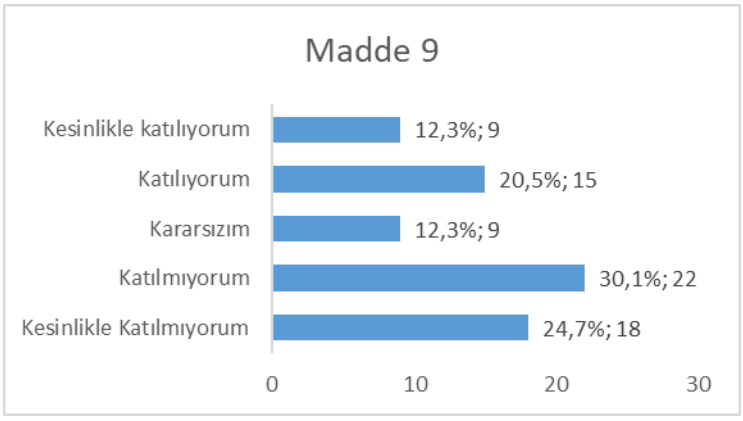

Öğretmenlik mesleğini yapacağım zaman sürdürülebilirlik konularında etkin bir rol oynayacağımı düşünüyorum.

Araştırmada kullanılan anketin beşinci bölüm 8. maddesinde yer alan *Öğretmenlik mesleğini yapacağım zaman sürdürülebilirlik konularında etkin bir rol oynayacağımı düşünüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %38,4'ünün (f=28) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %35,6'sının (f=26) *katılıyorum* seçeneğini, %21,9'unun (f=16) *kararsızım* seçeneğini, %2,7'sinin (f=2) *katılmıyorum* seçeneğini ve %1,4'ünün (f=1) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en yüksek *kesinlikle katılıyorum* seçeneği işaretlenmiştir. Bu bağlamda katılımcıların çoğunluğu mesleki yaşamlarında ders ve okul etkinliklerinde sürdürülebilirlik anlayışıyla hareket edecekleri düşünülmektedir.

Grafik 41

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 9

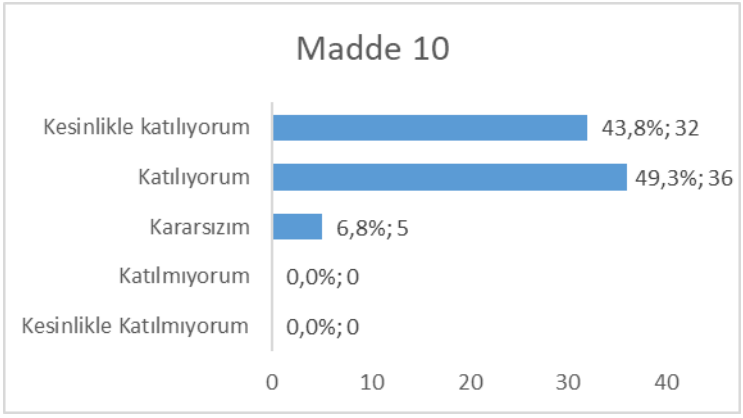

İlerde öğrencilerimin edinmesi gereken kazanımları sürdürülebilir bağlamda planlamayı düşünmüyorum.

Araştırmada kullanılan anketin beşinci bölüm 9. maddesinde yer alan *İlerde öğrencilerimin edinmesi gereken kazanımları sürdürülebilir bağlamda planlamayı düşünmüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %12,3'ünün (f=9) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %20,5'inin (f=15) *katılıyorum* seçeneğini, %12,3'ünün (f=9) *kararsızım* seçeneğini, %30,1'inin (f=22) *katılmıyorum* seçeneğini ve %24,7'sinin (f=18) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Katılımcıların vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en çok *katılmıyorum* seçeneği işaretlenmiştir. Bu maddede yanıtların bariz farklar oluşturmadığı görülmektedir. Katılımcıların kazanımlar ve planlama noktasında çok fazla bilgi sahibi olmadıkları düşünülmektedir.

Grafik 42

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 10

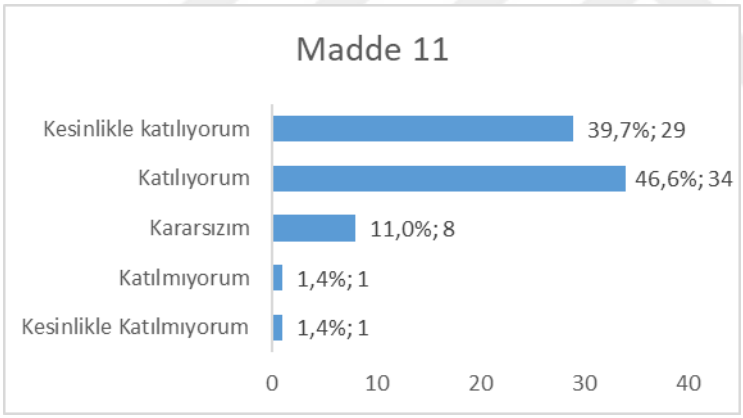

İlerde öğrencilerimin kültürel mirasımızı koruması için sürdürülebilir eğitim anlayışının katkı sağlayacağını düşünüyorum.

Araştırmada kullanılan anketin beşinci bölüm 10. maddesinde yer alan *İlerde öğrencilerimin kültürel mirasımızı koruması için sürdürülebilir eğitim anlayışının katkı sağlayacağını düşünüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %43,8'inin (f=32) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %49,3'ünün (f=36) *katılıyorum* seçeneğini, %6,8'inin (f=5) *kararsızım* seçeneğini işaretlemiş olup, katılmıyorum seçeneğini ve *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğinin hiçbir katılımcı tarafından işaretlenmediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en çok *katılıyorum* seçeneği işaretlenmiştir. Bu bağlamda katılım sağlayan öğretmen adaylarının yüksek çoğunluğu ülkemizin tarihi zenginliklerini öğrencilerine tanıtması ve korunması noktasında katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Grafik 43

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 11

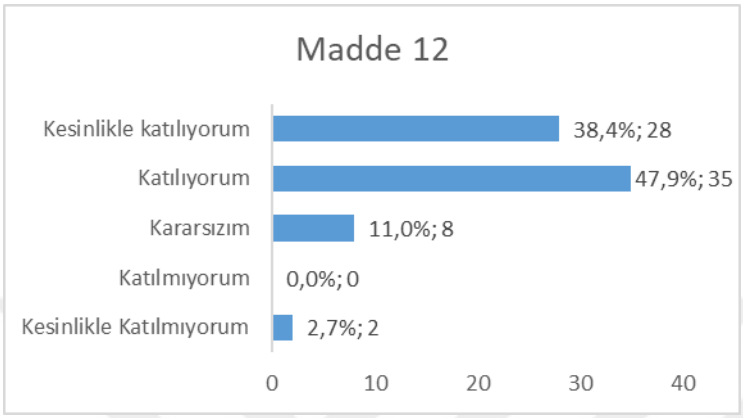
İlerde öğrencilerime sürdürülebilir eleştirel bir bakışla estetik anlayışı kazandırabileceğimi düşünüyorum.

Araştırmada kullanılan anketin beşinci bölüm 11. maddesinde yer alan *İlerde öğrencilerime sürdürülebilir eleştirel bir bakışla estetik anlayışı kazandırabileceğimi düşünüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %39,7'sinin (f=29) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %46,6'sının (f=34) *katılıyorum* seçeneğini, %11,0'inin (f=8) *kararsızım* seçeneğini, %1,4'ünün (f=1) *katılmıyorum* seçeneğini ve %1,4'ünün (f=1) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Ankete katılım sağlayan öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en çok *katılıyorum* seçeneği işaretlenmiştir. Bu bağlamda katılımcıların büyük çoğunluğu ileride mesleki yaşamlarında öğrenme

alanlarından biri olan sanat eleştirisi ve estetiği sürdürülebilirlik noktasında öğrencilerine kazandırabilecekleri düşünülmektedir.

Grafik 44

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 12

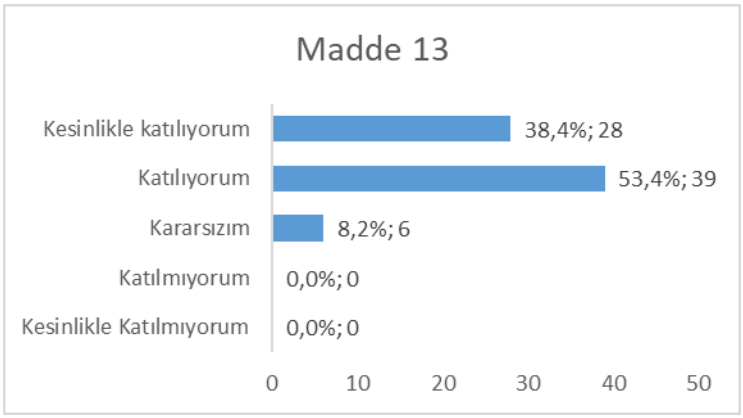

Öğretmenliğin gerektirdiği mesleki becerilerin sürdürülebilirliğini sağlayacağımı düşünüyorum.

Araştırmada kullanılan anketin beşinci bölüm 12. maddesinde yer alan *Öğretmenliğin gerektirdiği mesleki becerilerin sürdürülebilirliğini sağlayacağımı düşünüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %38,4'ünün (f=28) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %47,9'unun (f=35) *katılıyorum* seçeneğini, %11,0'inin (f=8) *kararsızım* seçeneğini işaretlemiş, *katılmıyorum* seçeneğini hiçbir katılımcı işaretlememiş olup, %2,7'sinin (f=2) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Katılım sağlayan öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en çok *katılıyorum* seçeneği işaretlenmiştir. Bu cevaplar katılımcıların, ileride mesleki yaşamlarında mesleki becerilerini geliştirebilecekleri ve çağın gerektirdiği koşullara uygun güncel eğitim anlayışını sürdürülebilir biçimde benimseyecekleri düşünülmektedir.

Grafik 45

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 13

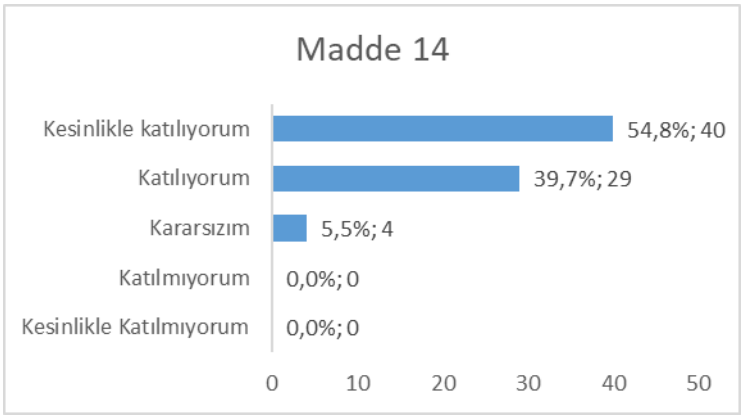

Öğretmenliğin gerektirdiği mesleki tutum ve değerlerin sürdürülebilirliğini sağlayacağımı düşünüyorum.

Araştırmada kullanılan anketin beşinci bölüm 13. maddesinde yer alan *Öğretmenliğin gerektirdiği mesleki tutum ve değerlerin sürdürülebilirliğini sağlayacağımı düşünüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %38,4'ünün (f=28) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %53,4'ünün (f=39) *katılıyorum* seçeneğini, %8,2'sinin (f=6) *kararsızım* seçeneğini işaretlemiş olup, *katılmıyorum* ve *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini hiçbir katılımcının işaretlemediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en çok *katılıyorum* seçeneği işaretlenmiştir. Bu bağlamda katılımcıların öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği tutum ve değerlerinin sürdürülebilirliğini sağlayacağı düşünülmektedir.

Grafik 46

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 14

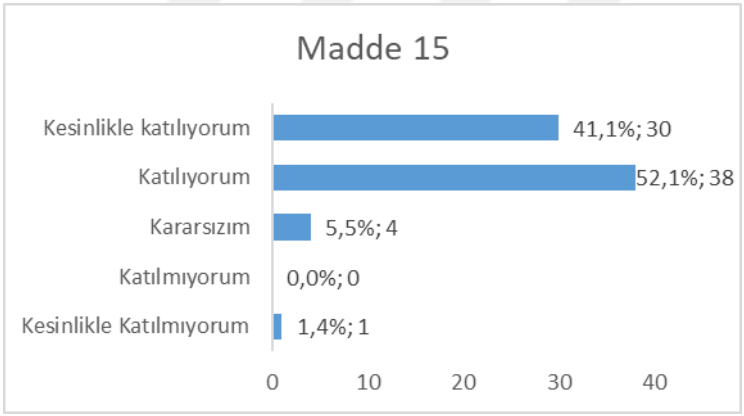

İlerde öğrencilerimi milli ve manevi değerlere saygılı, evrensel değerlere açık bireyler olarak yetişmelerinde sürdürülebilirliği sağlayacağımı düşünüyorum.

Araştırmada kullanılan anketin beşinci bölüm 14. maddesinde yer alan *İlerde öğrencilerimi milli ve manevi değerlere saygılı, evrensel değerlere açık bireyler olarak yetişmelerinde sürdürülebilirliği sağlayacağımı düşünüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %54,8'inin (f=40) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %39,7'sinin (f=29) *katılıyorum* seçeneğini, %5,5'inin (f=4) *kararsızım* seçeneğini işaretlemiş olup, *katılmıyorum* seçeneğini ve *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini hiçbir katılımcının işaretlemediği görülmüştür. Katılım sağlayan öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde en yüksek değer *kesinlikle katılıyorum* seçeneğine aittir. Bu bağlamda katılımcıların ileride mesleki yaşamlarında öğrencilerine milli ve manevi değerlerimize saygılı birer birey olarak yetişmelerini sağlayacağı düşünülmektedir. Evrensel değerleri sahiplenen, açık görüşlü ve çağın getirmiş olduğu yeniliklere uyum sağlayan bireylerin yetişmesine katkı sağlayacakları düşünülmektedir.

Grafik 47

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşler- 15

Görsel sanatlar öğretiminde güncel eğilimler ve sorunlara odaklanma noktasında sürdürülebilirliği sağlayacağımı düşünüyorum.

Araştırmada kullanılan anketin beşinci bölüm 15. maddesinde yer alan *Görsel sanatlar öğretiminde güncel eğilimler ve sorunlara odaklanma noktasında sürdürülebilirliği sağlayacağımı düşünüyorum* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin %41,1'inin (f=30) *kesinlikle katılıyorum* seçeneğini, %52,1'inin (f=38) *katılıyorum* seçeneğini, %5,5'inin (f=4) *kararsızım* seçeneğini işaretlemiş, *katılmıyorum* seçeneğini hiçbir öğrenci

işaretlememiş olup, %1,4'ünün (f=1) *kesinlikle katılmıyorum* seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtları incelendiğinde en yüksek değer *katılıyorum* seçeneğine aittir. Bu bağlamda katılımcıların mesleki yaşamlarında kendi branşları ile ilgili yenilikleri ve dünyada yaşanan güncel sorunları yakından takip eden öğretmenler olacakları düşünülmektedir.

5. BÖLÜM
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde, görsel sanatlar öğretmen adaylarının atölye uygulamalarında sürdürülebilirlik kavramı hakkındaki farkındalıklarına ve kişisel tutumlarına yönelik görüşlerini belirlemek ve bu bağlamda ileride görsel sanatlar öğretmenliği mesleğine yönelik görüşlerini ortaya koymak amaçlandığı bu araştırmada, elde edilen bulgular ve yorumlar doğrultusunda sonuçlara yer verilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına yönelik ilgili araştırmalar ile tartışmaya gidilmiş ve çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

5.1.1. "Sürdürülebilirlik Kavramının Farkındalığını Belirlemeye Yönelik Görüşler" Bölümüne ilişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmada kullanılan anketin birinci bölüm 1. maddesinde yer alan *Sürdürülebilirlik kavramının tanım olarak ne ifade ettiğini biliyorum* ifadesi için, 2. maddesinde yer alan *Sürdürülebilirlik kavramının çok farklı alanları içinde barındırdığını düşünüyorum* ifadesi için, 4. maddesinde yer alan *Sürdürülebilirliğin insan ve toplum açısından faydalı olduğunu düşünüyorum* ifadesi için ve 7. maddesinde yer alan *Sürdürülebilir sanatın iklim değişikliği, biyoçeşitlilik ve su kaynakları gibi çevresel sorunların çözümüne katkı sağladığını düşünüyorum* ifadesi için öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçeneklerini işaretlediği görülmüştür. Alişan Erdem (2023) çalışmasında, teknoloji ve tasarım dersinin öğretim programı içeriğinde öğrencilerin, sürdürülebilirlik kavramına yönelik farkındalık oluşturacak yapıda düzenlendiği sonucuna varmıştır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının farkındalıklarının olması, ortaokulda eğitimini aldıkları teknoloji ve tasarım dersi programında yer alan sürdürülebilirliğin katkısının olabileceği sonucuna varılmıştır.

Anketin birinci bölüm 8. maddesinde yer alan *Geçmişte yapılmış olan sanat eserlerinin günümüzde halen varlığını devam ettirmesi sürdürülebilirliği yansıttığını düşünüyorum* ifadesi için ve 9. maddesinde yer alan *Sürdürülebilirliğin kültürümüzün yaşatılması noktasında büyük öneme sahip olduğunu düşünüyorum* ifadesi için ankete katılım sağlayan öğretmen adaylarının yüksek seviyede *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçeneklerini işaretleyerek olumlu yönde görüş bildirdikleri görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu cevaplara bakıldığında sürdürülebilirlik kavramı, bir milletin kültürünü, değerlerini yaşatması ve bunu gelecek nesillere aktarmasında gereklilik arz ettiği bilincinde oldukları görülmüştür.

Anketin birinci bölüm 3. maddesinde yer alan *Sürdürülebilirlik ile ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip değilim* ifadesi için yanıtlar incelendiğinde öğretmen adaylarının yüksek seviyede *kararsızım* seçeneğini işaretledikleri görülmüştür. Öğretmen adaylarının diğer maddelere verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde bu madde de kararsız kalmaları bir bakıma sürdürülebilirlik kavramı hakkında bilgi sahibi olduklarını ancak bu bilgilerin yeterli olup olmadığına karar veremedikleri sonucuna varılmıştır.

Anketin birinci bölüm 5. maddesinde yer alan *Sürdürülebilir sanatın gerekli olduğuna inanmıyorum* ifadesi için ve 6. maddesinde yer alan *İnsan haklarına saygı, eşitlik, sağlık gibi konular sürdürülebilirlik kavramı içerisinde değerlendirilmez* ifadesi için katılım sağlayan öğretmen adaylarının yüksek seviyede *katılmıyorum* ve *kesinlikle katılmıyorum* seçeneklerini işaretleyerek olumsuz yönde görüşlerini bildirdikleri görülmüştür. Bu maddeler amaçlı bir şekilde olumsuz sorulmuştur. Öğretmen adaylarının anketi okuyarak ve bilinçli bir şekilde cevap verdiklerini göstermektedir. Bu anlamda önceki faydalı olduğunu düşündükleri diğer maddelerle karşılaştırdığımızda olumsuz olan maddelere katılmamaları diğer cevaplarını desteklemekte olup, sürdürülebilir sanatın gerekli olduğunu ifade ettikleri sonucuna varılmıştır.

5.1.2. "Sürdürülebilirlik Kavramı Hakkındaki Kişisel Tutumlarını Belirlemeye Yönelik Görüşler" Bölümüne İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmada kullanılan anketin ikinci bölüm 2. maddesinde yer alan *Oluşan atık malzemelerimi azaltmak için farklı amaçlarla değerlendiririm* ifadesi için, 4. maddesinde yer alan *Günlük yaşamımda sürdürülebilirlik ile ilgili kişisel tavırlar sergiliyorum* ifadesi için ve 6. maddesinde yer alan *Çevremdeki insanları daha sürdürülebilir bir yaşam için bilgilendiriyorum* ifadesi için öğretmen adaylarının yüksek seviyede *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçeneklerini işaretledikleri görülmüştür. H. Ateş (2018) yaptığı araştırmada, fen bilgisi ve sosyal bilgiler bölümlerinde eğitim gören öğretmen adaylarının yeterli seviyede sürdürülebilir davranışlar sergiledikleri ve sürdürülebilirlik kavramına yönelik bilgi sahibi olduğu sonucuna varmıştır. Araştırmacının diğer alanlarla yapmış olduğu çalışmadan elde ettiği sonuçlar, görsel sanatlar öğretmen adaylarının vermiş olduğu cevaplar ile örtüşmektedir.

Anketin ikinci bölüm 3. maddesinde yer alan *Üniversite eğitimim süresince sürdürülebilir konulara daha fazla hâkim olduğumu düşünüyorum* ifadesi için ve 7. maddesinde yer alan *Sürdürülebilirlik ile ilgili daha fazla bilgi edinmeye açığım* ifadesi için katılım sağlayan öğretmen adaylarının yüksek seviyede *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçeneklerini işaretleyerek olumlu yönde katılım sağladıkları görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplara bakıldığında çoğunluğunun günlük yaşamlarında sürdürülebilir tutum ve

davranışlar sergiledikleri ve aynı zamanda bildiklerini yeterli görmeyim daha fazla bilgiye açık ve istekli olduklarını göstermektedir. Bu durum, öğretmen adaylarının anketin birinci bölüm 3. maddesinde "kararsızım" seçeneğinin yüksek çıkması bu maddeleri de desteklemektedir.

Anketin ikinci bölüm 1. maddesinde yer alan *Günlük yaşamımda tüketim alışkanlıklarımı sürdürülebilirlik açısından düzenlemiyorum* ifadesi için katılım sağlayan öğretmen adaylarının yüksek seviyede *kararsızım* seçeneğini işaretledikleri görülmüştür. Öğretmen adaylarının çoğunluğunun bu madde için verdikleri cevap, diğer maddelere vermiş oldukları cevaplar ile karşılaştırıldığında tüketim alışkanlıklarını düzenlemekten ziyade tüketim sonucunda oluşan atıkları daha çok değerlendirdikleri düşünülmektedir.

Anketin ikinci bölüm 5. maddesinde yer alan *Günlük yaşamımda sürdürülebilirlik için almış olduğum kişisel önlemlerin insanlık adına bir katkısı olduğunu düşünmüyorum* ifadesi için katılım sağlayan öğretmen adaylarının yüksek seviyede *katılmıyorum* ve *kesinlikle katılmıyorum* seçeneklerini işaretleyerek olumsuz yönde katılım sağladıkları görülmüştür. Öğretmen adaylarının bu madde için verdikleri cevap, diğer maddelere verdikleri cevapları desteklemektedir. Sonuç değerlendirildiğinde günlük yaşamlarını sürdürülebilirlik bağlamında düzenlemelerini önemsedikleri ve gelecek nesillere daha yaşanılabilir bir dünya bırakmak için çaba gösterdikleri sonucuna varılmıştır.

5.1.3. "Sürdürülebilir Sanat Eseri Üretimlerinin Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler" Bölümüne İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmada kullanılan anketin üçüncü bölüm 4. maddesinde yer alan *Atölye derslerinde doğayla etkileşim içinde olabilecek sanat eseri tasarımları yapmaya özen gösteriyorum* ifadesi için, 5. maddesinde yer alan *Sanatsal faaliyetlerimi gerçekleştirirken oluşan atık malzemeleri tekrar değerlendirmek için farklı stratejiler geliştiriyorum* ifadesi için, 6. maddesinde yer alan *Atölye uygulamalarında malzemelerin çeşitlendirilmesinde sürdürülebilir yöntem geliştirebileceğimi düşünüyorum* ifadesi için ve 7. maddesinde yer alan *Atölye uygulamalarında öğretim elemanlarının yapmış olduğu eleştirileri sürdürülebilir bağlamda geliştirebileceğimi düşünüyorum* ifadesi için katılım sağlayan öğretmen adaylarının yüksek seviyede *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçeneklerini işaretleyerek olumlu yönde katılım sağladıkları görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplara bakıldığında çoğunluğunun sanat üretimlerini gerçekleştirmeden önce ve süreç aşamasında sürdürülebilir yöntemler geliştirebildikleri ve bu perspektifte fikirlerini oluşturdukları söylenebilir. Var (2023) grafik tasarım ders kitabının sürdürülebilirlik ile ilişkilendirilebilir yönlerini araştırdığı çalışmasında, ders kitabının etkinliklerinde, kazanımlarında ve konularında belirgin bir şekilde

"sürdürülebilirlik" terim olarak yer almasa da teknolojiyi, toplumsal konuları ve gündemi takip eden, tasarı sürecinde yaratıcılığı benimseyebilen, tasarımlarında malzeme seçimini bilinçli gerçekleştirebilen öğrencilerin yetiştirilmesinin hedeflendiği sonucuyla benzerlik göstermektedir.

Anketin üçüncü bölüm 1. maddesinde yer alan *Atölye uygulamalarımda seçtiğim konuların sürdürülebilir olmasına dikkat ediyorum* ifadesi için, 2. maddesinde yer alan *Sürdürülebilirlik ile ilgili fikirler sanat üretimlerime yön veriyor* ifadesi için ve 3. maddesinde yer alan *Sanat eserlerimi sürdürülebilirlik çerçevesinde tasarlamıyorum* ifadesi için katılım sağlayan öğretmen adaylarının yüksek seviyede *kararsızım* seçeneğini işaretledikleri görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplara bakıldığında 1. maddeye yönelik konu seçiminde atölye öğretim elemanlarının konuları belirlemiş olabileceği ve öğrencilerin bu anlamda etkili olmadıkları düşünülmektedir. Ancak Tosun (2024) sürdürülebilirlik kavramına yönelik yapmış olduğu araştırmasının bir bölümünde öğretim elemanlarının görüşlerine de başvurmuştur. Bu araştırmasında elde ettiği bulgularda katılımcı bir öğretim elemanının atölye dersinde öğrencilerine doğrudan bir konu vermediğini, her öğrencinin kendi anlatım biçimine göre ve sevdiği yöntemler ile çalışmalarına çözümler üretmeleri noktasında teşvik ettiğini ifade etmiştir. Katılımcı öğretim elemanının bu yaklaşımı öğretmen adaylarına daha özgür bir atölye ortamı sunmakta ve yaratıcı fikirler geliştirmesi bağlamında katkı sunmaktadır.

5.1.4. "Sürdürülebilir Sanat Üretimlerinin Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşleri" Bölümüne İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmada kullanılan anketin dördüncü bölüm 1. maddesinde yer alan *Sürdürülebilir tasarım prensiplerini atölye derslerinde uygulamak mümkündür* ifadesi için, 2. maddesinde yer alan *Sanat eserlerini tasarlarken doğaya ve çevreye uygun materyalleri kullanmaya önem veriyorum* ifadesi için öğretmen adayları olumlu yönde görüş belirtmişleridir. Dördüncü bölüm 5. maddesinde yer alan *Sanat üretimlerimi gerçekleştirirken oluşan atık maddeleri de değerlendiriyorum* ifadesi için, 6. maddesinde yer alan *Sürdürülebilir sanat bağlamında materyal bulmakta zorluk çekmiyorum* ifadesi için öğretmen adayları olumlu yönde görüş belirtmişlerdir. Löküncü Yavuz'un (2024) araştırmasın katılımcıların malzeme konusundaki görüşleriyle benzerlik göstermektedir. Dördüncü bölüm 7. maddesinde yer alan *Atık malzemeleri kullanarak eser ortaya çıkarmak beni heyecanlandırır* ifadesi için ve 9. maddesinde yer alan *Sanat üretimlerimi düşündüğümde sürdürülebilirliğe uygun hareket ettiğimi fark ettim* ifadesi için katılım sağlayan öğretmen adaylarının yüksek seviyede *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçeneklerini işaretleyerek olumlu yönde katılım sağladıkları

görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu cevaplara bakıldığında çoğunluğunun atölye derslerinde sürdürülebilirlik perspektifinde hareket ettikleri ve çalışmalarını yaparken bu durumun kendilerini sınırlamadığı sonucuna varılmıştır. Çağdaş Ören (2019) yeni bir teknik olan ecoprint üzerine yaptığı çalışmasında, öğretmen adaylarının sürdürülebilir tekniklere ve farklı malzemelere karşı olumlu tavır sergilediklerini, farklı uygulamalara karşı açık olduklarını ve heyecan verici bulduklarını ifade etmişlerdir. Çalışmada elde edilen bulgular ve sonuçların bu araştırmadaki sonuçlar ile örtüştüğü görülmüştür. Öğretmen adaylarının atölye derslerinde farklı teknik ve malzemeler ile edindikleri tecrübeler mesleki yaşamlarında öğrencilerine aktarmaları ve sürdürülebilirliği sağlamaları açısından önem taşımaktadır.

Anketin dördüncü bölüm 4. maddesinde yer alan *Sanat üretimlerimi gerçekleştirirken enerji kullanımına dikkat ediyorum* ifadesi ve 8. maddesinde yer alan *Atölye ortamında sanat üretimlerimi yaparken enerji tasarrufuna dikkat ediyorum* ifadesi için öğretmen adaylarının yüksek seviyede *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçeneklerini işaretleyerek olumlu yönde katılım sağladıkları görülmüştür. Öğretmen adaylarının sanat üretimleri sırasında ve atölye ortamındaki sanat üretimlerinde enerji kullanımına yönelik benzer yönergelerde sonucun aynı çıkması, öğretmen adaylarının sanat üretimlerini hangi ortamda gerçekleştiriyor olurlarsa olsun enerji tasarrufuna dikkat ettikleri sonucuna varılmıştır.

Anketin dördüncü bölüm 3. maddesinde yer alan *Sanat eserlerimde kullandığım malzemeleri seçerken sürdürülebilirliği dikkate almıyorum* ifadesi için katılım sağlayan öğretmen adaylarının yüksek seviyede *katılmıyorum* ve *kesinlikle katılmıyorum* seçeneklerini işaretleyerek olumsuz yönde katılım sağladıkları görülmüştür. Öğretmen adaylarının bu madde için verdikleri cevap, diğer maddelere verdikleri cevapları desteklemektedir. Sonuç değerlendirildiğinde malzeme seçimini doğaya zarar vermeyecek şekilde ve atıkları tekrar kullanarak sanat eserleri ürettikleri düşünülmektedir.

5.1.5. "Atölye Derslerinde Sürdürülebilirliğin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşleri" Bölümüne İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmada kullanılan anketin beşinci bölüm 1. maddesinde yer alan *Sürdürülebilir sanat üretimlerimin ileride öğretmenlik mesleği açısından önemli olduğunu düşünüyorum* ifadesi için, 3. maddesinde yer alan *Atölye derslerimdeki sanat üretimlerimi ileride öğrencilerime çevresel sorunlara dikkat çekerek bilinç oluşturmak için kullanılabilirim* ifadesi için ve 4. maddesinde yer alan *Atölye derslerinde edindiğim sürdürülebilirlik tecrübelerimi öğrencilerime aktarabileceğimi düşünüyorum* ifadesi için, öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlarda *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçeneklerinin yüksek bir değere sahip olduğu

görülmüştür. Öğretmen adaylarının atölye derslerindeki sanatsal faaliyetlerini gerçekleştirirken ileride öğrencileri için uygun olup olmadığı, hangi yaş gruplarına uygulayabileceği, tehlikeli tarafları var ise bunu nasıl engelleyeceği veya çevresel durumları göz önünde bulundurarak uygulanabilirliği bakımından bir perspektif oluşturması beklenmektedir.

Anketin beşinci bölüm 5. maddesinde yer alan *Atık malzemeleri azaltarak tekrar kullanımını sağlamak için öğrencilerimi bilinçlendireceğimi düşünüyorum* ifadesi için öğretmen adayları olumlu yönde görüş belirtmişlerdir. Okumuş Kuz'un (2024) araştırmasındaki bulgular ile örtüşmektedir. Beşinci bölüm 7. maddesinde yer alan *Öğretmenlik mesleği sürdürülebilirliğin kuşaktan kuşağa aktarılmasını kolaylaştırır* ifadesi için ve 8. maddesinde yer alan *Öğretmenlik mesleğini yapacağım zaman sürdürülebilirlik konularında etkin bir rol oynayacağımı düşünüyorum* ifadesi için öğretmen adayları dikkat çekici bir oranda *kesinlikle katılıyorum* seçeneğine yönelik görüş belirtmiştir. Malzeme kullanımı en yoğun olan branşlardan birinin görsel sanatlar dersi olmasından dolayı öğrencileri atık malzemelerin geri dönüşümü, ileri dönüşümü gibi konularda bilinçlendirmeleri kolaylık sağlamaktadır. Öğretmen adaylarının da bu bağlamda uygun hareket edecekleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

Anketin beşinci bölüm 10. maddesinde yer alan *İleride öğrencilerimin kültürel mirasımızı koruması için sürdürülebilir eğitim anlayışının katkı sağlayacağını düşünüyorum* ifadesi için ve 11. maddesinde yer alan *İleride öğrencilerime sürdürülebilir eleştirel bir bakışla estetik anlayışı kazandırabileceğimi düşünüyorum* ifadesi için katılım sağlayan öğretmen adayları dikkat çekici bir değerde *kesinlikle katılıyorum* yönünde görüş bildirmiştir. Elde edilen sonuçlar, Korkut Demir'in (2023) araştırmasındaki görüşler ile örtüşmektedir.

Anketin beşinci bölüm 12. maddesinde yer alan *Öğretmenliğin gerektirdiği mesleki becerilerin sürdürülebilirliğini sağlayacağımı düşünüyorum* ifadesi için, 13. maddesinde yer alan *Öğretmenliğin gerektirdiği mesleki tutum ve değerlerin sürdürülebilirliğini sağlayacağımı düşünüyorum* ifadesi için öğretmen adaylarının yüksek çoğunluğu *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçeneklerini işaretlediği görülmüştür. Sonuçlar değerlendirildiğinde beşinci bölümün 14. maddesine verilen cevaplar bu maddelerin sonuçlarını desteklemektedir. Öğretmen adaylarının ileride mesleki yaşamlarında görsel sanatlar dersini etkili bir biçimde planlayabileceği, atölye ortamını güvenli hale getirip, uygun materyaller hazırlayabileceği sonucuna varılmaktadır. Sürdürülebilir bağlamda öğrencilerin gelişimine, mesleki ve kişisel gelişimine, eğitimde yer alan diğer paydaşlar ile iş birliğine yönelik katkı sağlayabileceği sonucuna varılmıştır.

Anketin beşinci bölüm 14. maddesinde yer alan *İleride öğrencilerimi milli ve manevi değerlere saygılı, evrensel değerlere açık bireyler olarak yetişmelerinde sürdürülebilirliği*

sağlayacağımı düşünüyorum ifadesi için ve 15. maddesinde yer alan *Görsel sanatlar öğretiminde güncel eğilimler ve sorunlara odaklanma noktasında sürdürülebilirliği sağlayacağımı düşünüyorum* ifadesi için katılım sağlayan öğretmen adaylarının yüksek seviyede *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* seçeneklerini işaretleyerek olumlu yönde katılım sağladıkları görülmüştür. Öğretmen adaylarının vermiş olduğu cevaplara bakıldığında çoğunluğunun ileride mesleki yaşamlarında sürdürülebilirliği dikkate alarak hareket edecekleri ve öğrencilerini bu bilinçle yetiştirme arzusu içinde oldukları sonucuna varılabilir. Anketin birinci bölüm 2. maddesinde yer alan *Sürdürülebilirlik kavramının çok farklı alanları içinde barındırdığını düşünüyorum* ifadesi için verdikleri cevaplar, bu bölümün maddeleri için verdikleri cevapları destekler niteliktedir. Bu sonuca bağlı olarak öğretmen adaylarının lisans eğitimleri sürecinde sürdürülebilirlik kavramına hakimiyetleri ne kadar yüksek olursa mesleki yaşamlarında öğrencilerine aktarmaları daha mümkün olmakta ve öğrencilerinin de sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıklarının olmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

Anketin beşinci bölüm 2. maddesinde yer alan *Öğretmenlik mesleğini yaparken sürdürülebilir eğitim anlayışı içerisinde hareket edeceğimi düşünmüyorum* ifadesi için, 6. maddesinde yer alan *Öğretmenlik mesleği sürdürülebilirlik bağlamında önemli bir yere sahip değildir* ifadesi için ve 9. maddesinde yer alan *İleride öğrencilerimin edinmesi gereken kazanımları sürdürülebilir bağlamda planlamayı düşünmüyorum* ifadesi için katılım sağlayan öğretmen adaylarının yüksek seviyede *katılmıyorum* ve *kesinlikle katılmıyorum* seçeneklerini işaretleyerek olumsuz yönde katılım sağladıkları görülmüştür. Öğretmen adaylarının bu maddeler için verdikleri cevaplar, diğer maddelere verdikleri cevapları desteklemektedir. Sonuç değerlendirildiğinde, katılımcıların yüksek çoğunluğu öğretmenlik mesleğinin sürdürülebilirlik konusunda önemli bir yere sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Sürdürülebilirlik bağlamda öğretmen adaylarının eğitimleri sürecinde edindikleri tecrübeleri, mesleki yaşamlarında öğrencilerinin edinmesi gereken kazanımları, malzeme seçimleri ve çeşitliliği, tasarım ve yaratıcılıkları noktasında katkı sağlayacakları sonucuna ulaşılmaktadır. Korkut Demir (2023) "Görsel sanatlar öğretmenlerinin sürdürülebilirlik kavramını kazandırmaya yönelik görüşleri" adlı çalışmasında sürdürülebilirlik kavramını, görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin kazanımlar yoluyla öğrencilerin edinebileceği sonucuna varmıştır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının vermiş olduğu yanıtlar bu çalışma ile örtüşmektedir.

Bu araştırmada sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, ankete katılım sağlayan öğretmen adaylarının sürdürülebilirlik kavramına hâkim, farkındalıklarının yüksek olduğu görülmüş olup, sürdürülebilirliğe yönelik daha fazla bilgi edinmeye açık ve istekli oldukları anlaşılmıştır. Sürdürülebilirlik kavramının çok farklı alanlara hitap ettiğini bildikleri, çevresel

sorunlara karşı duyarlı oldukları, insan haklarına saygılı, kültürümüzün yaşatılması ve sanatın sürdürülebilirliğinin gerekli olduğunu destekledikleri görülmüştür. Öğretmen adaylarının sanat üretimleri için fikirler geliştirirken çevreyle uyumlu, doğayla etkileşim içinde olan ve atık malzemeleri tekrar kullanabilecekleri stratejiler geliştirdikleri sonucuna varılmıştır. Atölye derslerinde enerji kullanımına, malzeme seçimlerinde sürdürülebilirliği dikkate aldıkları ve bunu yaparken zorlanmadıkları sonucuna varılmıştır. Atölye derslerinde edindikleri tecrübeleri mesleki yaşamlarında öğrencilerine aktaracakları sonucuna varılmıştır. Öğretmenlik mesleğinin sürdürülebilirlik bağlamında çok önemli bir yeri ve sürdürülebilirlik kavramını nesilden nesile aktarılabilmesini kolaylaştırdığı bilincinde oldukları sonucuna varılmıştır. Öğretmen adaylarının, ilerde görsel sanatlar dersi öğretmenliğini yaparken eğitimin sürdürülebilirliğine ve sürdürülebilirlik konularında etkin roller alacakları sonucuna varılmıştır. Öğrencilerini yetiştirirken, kültürel mirasımızın yaşatılması, milli ve manevi değerlerimize saygılı, güncel eğilimler ve sorunlara odaklanma noktasında sürdürülebilirliği sağlayacakları sonucuna varılmıştır.

5.2. Öneriler

Bu araştırmanın amacına yönelik elde edilen bulgular ve sonuçlar doğrultusunda çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

- Bu araştırma Marmara Bölgesi ile sınırlı tutulmuştur. Ancak sonraki araştırmalarda daha genelleyici sonuçlara ulaşabilmek adına Türkiye'nin bütün bölgelerini kapsayacak bir araştırma yapılabilir.
- Bu araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılarak veriler toplanmıştır. Benzer araştırmalarda karma veya nitel araştırma yöntemleri kullanılarak uygulanabilir.
- Sürdürülebilir sanat eğitimi bağlamında yurt dışındaki atölye dersleri ile karşılaştırmalı araştırmalar yürütülebilir.
- Bu araştırmanın veri toplama aracı (anket) maddelerinin sonuçlarına bakılarak öğretmen adaylarının aşırı olumlu veya aşırı olumsuz görüş belirtmelerinin nedenleri üzerine nitel araştırma yöntemi kullanılarak bir araştırma yapılabilir.
- Öğretmenlere ve öğretmen adaylarına yönelik sürdürülebilir sanat ve sürdürülebilir sanat eğitimi hakkında kapsamlı eğitim seminerleri verilebilir.
- Öğretim elemanlarının destekleriyle, öğretmen adayları atölyeleri daha aktif bir biçimde kullanarak sürdürülebilir sanat çalışmaları için teknikler geliştirerek deneyim kazanabilirler. Bu deneyimlerini ileride mesleki yaşamlarında öğrencileri ile paylaşarak dersin içeriğini zenginleştirebilirler.

- Öğretmen ve öğretmen adaylarına sürdürülebilirliğin; eğitim, sanat, tasarım gibi yönlerinin yer aldığı bir kılavuz kitap oluşturulabilir.

KAYNAKÇA

Akdemir, İ. ve Korkmaz, F. D. (2021). Sürdürülebilir Bağlamda Moda ve Sanat İlişkisi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, (INIJOSS), 10*(1), 191-207. http://dergipark.gov.tr/inijoss

Alagöz, M. (2004). Sürdürülebilir Kalkınmanın Paradigması. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 4*(8), 1-23. https://dergipark.org.tr/tr/pub/susead/issue/28434/302878 dan alınmıştır.

Alım, M. (2006). Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Türkiye'de Çevre ve İlköğretimde Çevre Eğitimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 14*(2), 599-616.

Alişan Erdem, E. (2023). *Teknoloji ve Tasarım Derslerinde Sürdürülebilirlik Uygulama Örnekleri* [Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ den alınmıştır.

Arıkan, H. (2021). İnsan ve Doğa Ekseninde Ekolojik Sanat. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi, 7,* 76-87. doi:10.22252/ijca.878968

Artut, K. (2013). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Anı Yayıncılık.

Aslan, T. (2022). Sürdürülebilir tüketim davranışları üzerine sürdürülebilir sanat. *Yıldız Journal of Art Design, 9*(2), 104-114. doi:10.47481/yjad.1209116

Ata, E. (2023). Üniversite Öğrencilerinin Yaratıcılık Öz Yeterlik Algılarının Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED), 9*(2), 477-493. https://doi.org/10.31592/aeusbed.1308193

Ateş, H. (2018). Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sürdürülebilir Tüketim Davranışlarının ve Bilgi Düzeylerinin Araştırılması. *Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31*(2), 507-531. https://doi.org/10.19171/uefad.505608

Ateş, S. (2023). *Türk Çağdaş Sanatında Sürdürülebilirlik Temelinde Atığın Nesnel Dönüşümü* [Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ den alınmıştır.

Aydın, İ. ve Zümrüt, Y. (2013). Doğa ve Sanat Ekseninde Farklı Yaklaşımlar. *Sanat ve Tasarım Dergisi, 4*(4), 53-78. https://dergipark.org.tr/tr/pub/sanattasarim/issue/20648/220297#article_cite adresinden alınmıştır.

Bansal, P. (2005). Evolving Sustainabley: A Longitudinal Study of Corporate Sustainable Development. *Strategic Management Journal, 26*(3), 197-218.

Bilgili, M.Y. (2017). Ekonomik, Ekolojik ve Sosyal Boyutlarıyla Sürdürülebilir Kalkınma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10*(49), 559-569. doi:10.17719/jisr.2017.1608

Bilir, A. (2014). Plastik Sanatlar Eğitiminde Çevresel Sanat Uygulamaları. *Sanat ve Tasarım Dergisi, 6*(6), 20-41. https://doi.org/10.20488/austd.94841

Bozlağan, R. (2004). Birleşmiş Milletler Uygulamaları ve Yerel Yönetimler. *Öneri Dergisi, 6*(22), 229-235. https:/doi.org/10.14783/maruoneri.678806

Bozlağan, R. (2010). Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı. *Journal of Social Policy Conferences,* (50), 1011-1028. https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusskd/issue/891/9943 dan alınmıştır.

Bulut, B. ve Çakmak, Z. (2018). Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi ve Öğretim Programlarına Yansımaları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 7*(4), 2680-2697. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/623591 den alınmıştır.

Bulut, Y. ve Polat, Ö. (2019). Erken Çocukluk Eğitiminde Sürdürülebilirlik Kavramının İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 3* (2), 35-51.

Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2020). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi: Eğitimin her kademesine yönelik yöntem ve tekniklerle (7. Baskı)*. Pegem Akademi.

Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket Geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3*(2), 133-151.

Cineviz, M. (2024). *Seramik Üretimin Süreçlerinin Sürdürülebilirlik Kapsamında İncelenmesi ve Dönüşümünün İmkanları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Coşkun Onan, B. (2017). Çağdaş Sanat Eğitimi Kuramcıları Bağlamında Sanat Eğitiminde Yeni Eğilimler ve Çeşitli Uygulama Önerileri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 30*(1), 291-319. http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm

Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni*. (Çev. Selçuk Beşir Demir). Eğiten Kitap

Çağdaş Ören, N. (2019). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Sürdürülebilirlik Bağlamında Ecoprint Çalışmalarının Değerlendirilmesi (Pamukkale Üniversitesi Örnekleminde)* [Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ den alınmıştır.

Çakıroğlu, E. (2022). Antroposen Çağında Ekolojik Sanat: David Buckland, Terike Haapoja ve Mel Chin'in Ekolojik Sanat Projeleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 23*(1), 24-39. doi:10.17494/ogusbd.985661

Çımrın, K.F. (2014). Kapitalizm, Çevre ve Çok Uluslu Şirketler. *Elektronik Sosyal Bilimler*

Dergisi, 13(50), 175-187.

Dilmaç, O. ve Gülüm, B. (2017). Kamusal Alanda Atık Malzemelerle Yapılan Sanatsal Çalışmaların Sürdürülebilir Kent Hayatına Katkıları. *Sanat ve Tasarım Dergisi,* (18), 77-95. https://dergipark.org.tr/tr/pub/sanatvetasarim/issue/40193/478510#article_cite den alınmıştır.

Ebussuutoğlu, E. Y. (2024). *Heykel Sanatında Sürdürülebilirlik Kavramı ve Bir Sergi: "Müll"* [Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ den alınmıştır.

Ekiz, D. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Anı Yayıncılık.

Erikan, D. (2020). *Sanat Eğitiminde Görsel Kültür Kuramı ve Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi Bağlamında Bir Eylem Araştırması* [Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ den alınmıştır.

Erikan, D. ve Yayan, G. H. (2022). Sanat Eğitimi Yoluyla Çevre Sorunlarına Farkındalık Kazandırma: Bir Ders Planı Önerisi. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9*(32), 1-20. doi:10.29228/TIDSAD.55765

Eşkinat, R. (2016). Binyıl Hedeflerinden Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2*(3), 267-282.

Gedik, Y. (2020). Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma. *İnternational Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences, 3*(3), 196-215. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijephss/issue/54205/722850 dan alınmıştır.

Gladwin, T. N., Kennelly, J. J., ve Krause, T. S. (1995). Shifting Paradigms for Sustainable Development: Implications for Management Theory and Research. *The Academy of Management Review, 20*(4), 874-907. https://doi.org/10.2307/258959

Güler, A., Halıcıoğlu, M. B. Ve Taşkın, S. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırmalar (2. Baskı)*. Seçkin yayıncılık.

Harris, J. M. (2000). Basic Principles of Sustainable Development. *Global Development and Environment Institute Working Paper:* 00-04, Tufts University, USA. 30.10.2024 tarihinde https://www.eolss.net/sample-chapters/c13/e1-46b-01-00.pdf adresinden alınmıştır.

İstanbul Kültür Sanat Vakfı'nın İksv Türkiye'de Sanat Eğitimini (Yeniden) Düşünmek Aralık 2014, *https://www.iksv.org/tr/raporlar/turkiye-de-sanat-egitimini-yeniden-dusunmek* adresinden 03.03.2025 tarihinde erişilmiştir.

İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği, (2016). 100 Maddede Sürdürülebilirlik Rehberi. İstanbul: SKD Türkiye https://www.skdturkiye.org/files/yayin/100-Maddede-Surdurulebilirlik-Rehberi.pdf 15.10.2024 tarihinde erişim sağlanmıştır.

İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği, (2024). Sürdürülebilir İş Rehberi. İstanbul: SKD Türkiye https://www.skdturkiye.org/yayin/surdurulebilir-is-rehberi adresinden 15.10.2024 tarihinde erişim sağlanmıştır.

Johnston, M. (2017). *Education for a Sustainable Future: A Multi-Stakeholder Action Research Study for One International School to Contribute to Global Sustainable Education* (Order No. 10616465). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (1980832452). https://www.proquest.com/dissertations-theses/education-sustainable-future-multi-stakeholder/docview/1980832452/se-2

Karataş, T. (2020). Çevresel Sanat Uygulamalarının Sürdürülebilirliğe Katkısı ve Biyomimikri. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* (24), 721-744. https://dergipark.org.tr/tr/pub/igdirsosbilder/issue/66831/1045320 den alınmıştır.

Kartopu, S. ve Duran, S. Ş. (2023). Tasarım Atölye Eğitiminde Disiplinlerarası Uygulamalar. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi, 5*(1), 93-118. doi:10.51119/ereegf.2023.27

Kaya, F. M. (2022). Çağdaş Sanatta Sürdürülebilirlik Teması Bağlamında Arılarla Oluşturulan İş Birliği. *Malatya Turgut Özal Üniversitesi İnsanat: Sanat Tasarım ve Mimarlık Araştırmaları Dergisi, 2*(1), 62-81. https://dergipark.org.tr/tr/pub/insanat/-issue/71067/1093440 adresinden alınmıştır.

Kaya, F. ve Ek, H. N. (2021). Kalkınmanın Çevre Sorunları Üzerine Etkisi: Sürdürülebilir Kalkınma Kavramına Bütüncül Bir Bakış. *Şehir Sağlığı Dergisi, 2*(2), 79-84.

Kayahan, Z. ve Çevik, N. (2021). Çevre Bilinci Bağlamında Sürdürülebilir Sanatsal Dil. *Akademik Sanat Tasarım Ve Bilim Dergisi,14,* 1-11. doi:10.34189/asd.2021.14.001

Kayıran, M. (1998). Atatürkçü Düşünce Işığında: Çağdaş Eğitim. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 14*(42), 780-830. https://dergipark.org.tr/en/pub/aamd/issue/61129/909314 adresinden alınmıştır.

Kılıç, S. (2012). Sürdürülebilir Kalkınma Anlayışının Ekonomik Boyutuna Ekolojik Bir Yaklaşım. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 47,* 201-226.

Korkut Demir, C. (2023). *Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Sürdürülebilirlik Kavramını Kazandırmaya Yönelik Görüşleri* [Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ den alınmıştır.

Koşar, S. T. A., Gezicioğlu, F. Y., ve Yalçın, M. B. (2021). Üniversitelerin Tekstil ve Moda Tasarımı Öğretim Programında Artan/Artık/Atık Malzemenin Geri Kazanımı ve Sürdürülebilirliği Üzerine Bir Araştırma. *Turkish Studies, 16*(2), 719-741. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.49880

Köybaşı Şemin, F. (2022). *Sürdürülebilir Eğitim.* Anı Yayıncılık.

Löküncü Yavuz, D. (2024). Görsel Sanatlar Eğitiminde Öğretmen Adaylarına Çevre Bilinci ve Sürdürülebilirlik Temelli Öğretim Uygulamaları ve Öğrenme Deneyimleri [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Mamur, N. (2010). Görsel Sanatlar Eğitiminde Ölçme ve Değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28*(28), 175-188. https://dergipark.org.tr/tr/pub/pauefd/issue/11115/132917 den alınmıştır.

Mamur, N. (2017a). Ekolojik Sanat: Çevre eğitimi İle Sanatın Kesişme Noktası. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13*(3), 1000-1016. http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.316297

Mamur, N. (2017b). Sanat Eğitiminde Sürdürülebilirlik ve Çevre Eğitimi Üzerine Bir Çalışma. *Ege Eğitim Dergisi, 18*(2), 774-794. https://doi.org/10.12984/egeefd.315404

Mamur, N. ve Köksal, N. (2016). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi Bağlamında İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5*(3), 732-747. Doi: 10.14686/buefad.v5i3.5000197591

Morelli, J. (2011). Environmental Sustainability: A Definition for Environmental Professionals. *Journal of Environmental Sustainability, 1*(1). doi:10.14448/jes.01.0002

Nartgün, Ş. S. ve Demirer, S. (2015). Okul Yöneticilerinin Örgütsel Yaratıcılık ve Öz-Yeterlik Düzeylerine İlişkin Görüşleri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, 2*(4), 170-199. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/562657 den alınmıştır.

Nas, E. (2022). Ürün Tasarımında Kültürel Sürdürülebilirlik ve Özgün Değer. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24*(Özel sayı), 81-99. http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil.1190378

Ocak, G. (2019). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri.* Pegem Akademi.

Odabaşı, S. (2016). *Sürdürülebilir Moda Döngüsünde Moda Tasarımcısının Rolü* [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ den alınmıştır.

Oğuz, A., Şahin, Ç., Ocak, G., Boyraz, S., Ocak, İ., Eğmir, E., Olur, B., Hocaoğlu, N., Akkaş

Baysal, E., Karakuş, G., Kocaman, B., Kutlu Kalender, D., ve Tepe, M. E. (2019). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.

Oğuz, D. (2015). Sanat Perspektifinden Çevre Sorunları. *Sanat ve Tasarım Dergisi, 5*(8), 48-61. https://doi.org/10.20488/www-std-anadolu-edu-tr.220239

Okumuş Kuz, T. (2024). *İlköğretim 6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Atık Malzeme Uygulamasıyla Çevre Bilincinin Kazandırılması.* [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp adresinden alınmıştır.

Okur Berberoğlu, E. ve Uygun, S. (2016). Evaluation of Tubitak 4004 Projects in Terms of "Environmental Education for Sustainable Development". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13*(2).

Ozmehmet, E. (2008). Dünyada ve Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları. *Yaşar Üniversitesi E- Dergisi, 3*(12), 1853-1876. http://doi.org/10.19168/jyu.48930

Özcan, K. G. (2019). *Sürdürülebilir Kalkınmanın Başarısızlığı, Sürdürülebilir Kalkınmaya Eleştiriler Ve Hakim Çevre Anlayışına Alternatif Yaklaşımlar* [Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ den alınmıştır.

Özdağ, U. (2011). Sessiz Bahar'dan Sonra Ses Getiren Elli Yıl: Kadın, Çevre, Sağlık. *Edebiyat Fakültesi Dergisi, 28*(2), 179- 199.

Özdemir, O. (2007). Yeni Bir Çevre Eğitimi Perspektifi: "Sürdürülebilir Gelişme Amaçlı Eğitim". *Eğitim ve Bilim Dergisi, 32*(145), 23-38.

Özsoy, V. (2015). *Görsel Sanatlar Eğitimi: Resim- iş eğitiminin tarihsel ve düşünsel temelleri (3. Baskı)*. Pegem Akademi.

Özsoy, V. ve Mamur, N. (2019). *Görsel Sanatlar Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımları.* Pegem Akademi Yayıncılık.

Öztürk, M. (2017). Sürdürülebilir Gelişme Odaklı Eğitim: Kuramsal Çerçeve, Tarihsel Gelişim ve Uygulamaya Dönük Öneriler. *İlköğretim Online, 16*(4), 1-11. doi:10.17051/ilkonline.2017.342997

Öztütüncü, S. (2016). Disiplinlerarası Atölye Dersleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Akdeniz Sanat Dergisi, 9*(19). https://dergipark.org.tr/tr/pub/akdenizsanat/issue/27666/291641 den alınmıştır.

Pazarlıoğlu Bingöl, M. (2023). Çağdaş Sanatta Doğanın İzlerine Dair Bireysel Söylemler. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 13*(1), 136-154. https://orcid.org/0000-0002-9979-2604

Peşkircioğlu, N. (2016). Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri: Küresel Verimlilik Hareketine Doğru. *Anahtar Dergisi, 28*(355), 4-9.

Russell, J. L. (2010). *A Case Study of Sustainable Educators: "What needs do teachers, with a desire to be sustainable educators, have that would allow them to assume this role?"* (Order No. 1483595). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (822181651). https://www.proquest.com/dissertations-theses/case-study-sustainable-educators-what-needs-do/docview/822181651/se-2

Sakalasooriya, N. (2021). Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınmanın Kavramsal Analizi. *Açık Sosyal Bilimler Dergisi, 9,* 396-414. doi:10.4236/jss.2021.93026

Salman, Ş. C. (2023). Arazi Sanatının En Önemli Eserlerinden Spiral Jetty'nin Eser-Doğa İlişkisinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Ideart Uluslararası Tasarım ve Sanat Dergisi, 1*(2), 89-98. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3233686 den alınmıştır.

San, İ. (2008). *Sanat ve Eğitim: Yaratıcılık temel sanat kuramları sanat eleştirisi yaklaşımları (4. Baskı)*. Ütopya Yayınevi.

Saygı, S. (2016). Çağdaş Sanatta Doğa Algısı ve Ekolojik Farkındalık. *Sanat- Tasarım Dergisi, 7,* 7-13. doi:10.17490/Sanat.xxx

Selamet, S. (2012). Sürdürülebilirlik ve Grafik Tasarım. *ZKU Journal of Social Sciences, 8*(15), 125-148. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijmeb/issue/54849/751076 alınmıştır.

Seydioğulları, H. S. (2013). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Yenilenebilir Enerji. *Planlama Dergisi, 23*(1), 19-25. doi:10.5505/planlama.2013.14633

Stefanko, T. (2023). *Sustainable Design Education An Investigation Into How Sustainability Can Be Integrated Into the Scaffolding of Post-Secondary Design Education Programs* (Order No. 31019055). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2902842617). https://www.proquest.com/dissertations-theses/strong-sustainable-design-education-investigation/docview/2902842617/se-2

Sterling, S. (2004). Higher education, sustainability, and the role of systemic learning. In Corcoran PB & Wals, AEJ (Eds.), *Higher education and the challenge of sustainability* (pp.49-70). https://www.researchgate.net/publication/227291244 adresinden erişim sağlanmıştır.

Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2013). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri (2. Baskı).* Anı Yayıncılık.

Tan, Y. (2022). Doğanın Sanata Yansımaları ve Ekolojik Sanat. *Malatya Turgut Özal Üniversitesi İnsanat: Sanat Tasarım ve Mimarlık Araştırmaları Dergisi, 2*(2), 21-41.

Taşbaş Pangız, Ş. (2024). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Sürdürülebilir Yaşam İçin Tasarım Odaklı Düşünme Yaklaşımı: Bir Durum Çalışması* [Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ den alınmıştır.

Teksöz, G. (2014). Geçmişten Ders Almak: Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitim. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi,31*(2), 73-97.

The United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development. United Nations General Assembly Resolution (*A/RES/70/1). https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/ docs/globalcompact/ARES701E.pdf 20.11.2024 tarihinde erişilmiştir.

Tıraş, H. H. (2012). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre: Teorik Bir İnceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2*(2), 57-73. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksuiibf/issue/10265/125901 den alınmıştır.

Turan, İ., Şimşek, Ü. Ve Aslan, H. (2015). Eğitim Araştırmalarında Likert Ölçeği ve Likert-Tipi Soruların Kullanımı ve Analizi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* (30), 186-203.

Tosun, D. (2024). *Özgün Baskı Atölye Eğitiminde Sürdürülebilir Odaklı Yaratıcılığın Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması* [Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ den alınmıştır.

Tutar, H. ve Erdem, A. T. (2022). *Örnekleriyle Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Spss Uygulamaları (2. Baskı)*. Seçkin Yayıncılık.

Türe, C. (2014). Küresel İklim Değişikliğinin Toplumsal Algısında Görsel Sanatların Rolü. *Sanat ve Tasarım Dergisi, 6*(6), 224-239. https://doi.org/10.20488/austd.88679

Türkmen, N. (2009). *Tekstil ve Moda Tasarımı Açısından Sürdürülebilirlik ve Dönüşüm* [Sanatta Yeterlilik Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ den alınmıştır.

World Commission on Environment and Development (1987). https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf 06.11.2024 tarihinde erişim sağlanmıştır.

Var, E. (2023). *Güzel Sanatlar Liselerinde Okutulan Grafik Tasarım Dersinde Sürdürülebilirlik* [Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ den alınmıştır.

Yalçın, K. (2022). *Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Eğitim Programına İlişkin Öğrenci Algıları* [Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ den alınmıştır.

Yalçın, K. ve Köybaşı Şemin, F. (2024). Sürdürülebilir Gelişme ve Sürdürülebilir Eğitime İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 44*(1), 171- 207. https://doi.org/10.17152/gefad.1187974

Yaman, H. ve Esen, M. (2021). Yükseköğretimde Yaratıcı Düşünme ve İnovasyon Eğitimi: İşletme Lisans Programları Bağlamında Bir İnceleme. *Üniversite Araştırmaları Dergisi, 4*(3), 262-278.

Yanılmaz, Z. ve Tavşan, F. (2021). Sürdürülebilir Eğitim Yapılarında Konfor Koşullarına İlişkin Kullanıcı Görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 12*(2), 240- 254. https://doi.org/10.29048/makufebed.928538

Yeni, O. (2014). Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma: Bir Yazın Taraması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16*(3), 181-208.

Yıldırım, G. (2020). Sürdürülebilirlik Konusundaki Eğitim Araştırmalarının Tematik Olarak İncelenmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi, 14*(33), 70-106. https://doi.org/10.29329/mjer.2020.272.4

Yıldız, S. (2017). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Karbon Vergisi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 10*(3), 367-384.

Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* Seçkin Yayıncılık.

Young, A. (2024). *Sustainable Design: Postcards for Learning Delivered* (Order No. 31147021). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (3064896139). https://www.proquest.com/dissertations-theses/sustainable-design-postcards-learning-delivered/docview/3064896139/se-2

Yurtkulu, E. ve Yavlak, G. (2022). Sürdürülebilir Eğitim Materyallerinde İllüstratif Yaklaşımlar ve Bir Öneri. *Art- E Sanat Dergisi, 15*(29), 265-283. https://doi.org/10.21602/sduarte.1063577

Görsel 1. Sürdürülebilirliğin Boyutları. https://www.semtrio.com/blog/surdurulebilirkalkinma-tanimi-ve-boyutlari adresinden 22.11.2024 tarihinde erişilmiştir.

Görsel 2. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri. https://www.kureselamaclar.org adresinden 24.10.2024 tarihinde erişilmiştir.

Görsel 3. Robert Smithson, Büyük Tuz Gölü, Utah, 1970. https://tr.wikipedia.org/wiki/Robert_Smithson 22.02.2025 tarihinde erişilmiştir.

Görsel 4. Joseph Beuys, “7000 Oaks” (7000 Meşe), Kassel, 1982. https://allartisquiteuseful.wordpress.com/wp-content/uploads/2012/10/joseph1.jpg adresinden 22.02.2025 tarihinde erişilmiştir.

Görsel 5. Hans Haacke, Grass Grows (Çim Büyür), 1967-1969. https://flash---art.com/article/hans-haacke-new-museum-new-york/ adresinden 23.02.2025 tarihinde erişilmiştir.

Görsel 6. Eva Hesse, Genişletilmiş Genişleme, Guggenheim Müzesi, New York, 1969. https://www.guggenheim.org/artwork/1648 adresinden 23.02.2025 tarihinde erişilmiştir.

Görsel 7. Buster Simpson, Houdson Nehri Arındırma Projesi, 1983-1991. https://www.artandpoliticsnow.com/2013/08/buster-simpson-surveyor/ adresinden 23.12.2024 tarihinde erişilmiştir.

Görsel 8. David Buckland, Geleceğin İndirimi, 2005-2009. https://www.bucklandart.com/art/ice-texts/discount-future/ adresinden 22.10.2024 tarihinde erişilmiştir.

Görsel 9. Néle Azevedo. https://www.artupon.com/blog/nele-azevedo/ adresinden 18.12.2024 tarihinde erişilmiştir.

Görsel 10. Subodh Gupta, Ray, Stainless Steel and Stainless Steel Utensils, 2012. https://naturemorte.com/artists/subodhgupta/ adresinden 22.12.2024 tarihinde erişilmiştir.

Görsel 11. Khalil Chishtee, Out of the Frying Pan, 2016. https://tr.pinterest.com/pin/plastic-bag-sculptures-khalil-chishtee-10--289919294763429059/ adresinden 23.12.2024 tarihinde erişilmiştir.

Görsel 12. Andy Goldsworthy, 2018. https://tillyengland.wordpress.com/2018/05/13/andy-goldsworthy-and-mosaic-work/ adresinden 22.12.2024 tarihinde erişilmiştir.

Görsel 13. Artur Bordalo, Plastik Anne ve Bebek Maymunlar, Amerika, 2021. https://www.latamarte.com/pt/artists/4g5Z/ adresinden 24.12.2024 tarihinde erişilmiştir.

Görsel 14. Deniz Sağdıç, Remade Serisi Hazır Denim Üzerinde Kot Parçaları, 2021. https://im.haberturk.com/2021/03/26/3018381_25dd5db6d62dd08dfe2e9c4cc477d9a2.jpg adresinden 22.12.2024 tarihinde erişilmiştir.

Görsel 15. SKH’nin dördüncü hedefi. https://www.kureselamaclar.org adresinden 24.10.2024 tarihinde erişilmiştir.

Görsel 16. Julia Lohmann ve stüdyosu. https://www.aalto.fi/en/contemporary-design/professor-julia-lohmann adresinden 23.02.2025 tarihinde erişilmiştir.

EKLER

EK 1: Anket Formu

Tarih: … / … / 2024

ANKET FORMU

Değerli Öğretmen Adayı;

Bu anket formu "Görsel *Sanatlar Öğretmen Adaylarının Atölye Derslerinde Sürdürülebilirlik Kavramının Sanat Üretimi ve Öğretmenlik Mesleği Açısından Görüşleri*" başlıklı Yüksek Lisans Tezi araştırması için hazırlanmıştır. Ankette isim yer almayacak ve kim tarafından yanıtlandığı bilinmeyecektir. Araştırmanın amacına ulaşması için **vereceğiniz cevapların samimi ve objektif olması** büyük önem arz etmektedir. Anketi yanıtlama süresi ortalama 6 dakikadır.

Bilime sağladığınız katkılar ve anketin cevaplandırılmasında göstereceğiniz duyarlılık için şimdiden teşekkür ederim.

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Resim- İş Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Programı

Ahmet Cihan

Cinsiyetiniz?	**Kadın ( ) Erkek ( )**
Yaşınız?	**18-20 Arası ( ) 21-23 Arası ( ) 24 Yaş ve Üstü ( )**
Lisans Düzeyi Kaçıncı Sınıf?	**1. Sınıf ( ) 2. Sınıf ( ) 3. Sınıf ( ) 4. Sınıf ( )**
Ana Sanat Atölyeniz?	**Temel Tasarım ( ) Resim ( ) Heykel ( ) Grafik ( ) Fotoğraf ( ) Seramik ( ) Tekstil ( ) Özgün Baskı ( )**

Sürdürülebilirlik Kavramının Farkındalığını Belirlemeye Yönelik Görüşler	**Kesinlikle Katılıyorum**	**Katılıyorum**	**Kararsızım**	**Katılmıyorum**	**Kesinlikle Katılmıyorum**
Sürdürülebilirlik kavramının tanım olarak ne ifade ettiğini biliyorum.					
Sürdürülebilirlik kavramının çok farklı alanları içinde barındırdığını düşünüyorum.					

Sürdürülebilirlik ile ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip değilim.					
Sürdürülebilirliğin insan ve toplum açısından faydalı olduğunu düşünüyorum.					
Sürdürülebilir sanatın gerekli olduğuna inanmıyorum.					
İnsan haklarına saygı, eşitlik, sağlık gibi konular sürdürülebilirlik kavramı içerisinde değerlendirilmez.					
Sürdürülebilir sanatın iklim değişikliği, biyoçeşitlilik ve su kaynakları gibi çevresel sorunların çözümüne katkı sağladığını düşünüyorum.					
Geçmişte yapılmış olan sanat eserlerinin günümüzde halen varlığını devam ettirmesi sürdürülebilirliği yansıttığını düşünüyorum.					
Sürdürülebilirliğin kültürümüzün yaşatılması noktasında büyük öneme sahip olduğunu düşünüyorum.					
Sürdürülebilirlik Kavramı Hakkındaki Kişisel Tutumlarını Belirlemeye Yönelik Görüşler	**Kesinlikle Katılıyorum**	**Katılıyorum**	**Kararsızım**	**Katılmıyorum**	**Kesinlikle Katılmıyorum**
Günlük yaşamımda tüketim alışkanlıklarımı sürdürülebilirlik açısından düzenlemiyorum.					
Oluşan atık malzemelerimi azaltmak için farklı amaçlarla değerlendiririm.					
Üniversite eğitimim süresince sürdürülebilir konulara daha fazla hâkim olduğumu düşünüyorum.					
Günlük yaşamımda sürdürülebilirlik ile ilgili kişisel tavırlar sergiliyorum.					
Günlük yaşamımda sürdürülebilirlik için almış olduğum kişisel önlemlerin insanlık adına bir katkısı olduğunu düşünmüyorum.					

Çevremdeki insanları daha sürdürülebilir bir yaşam için bilgilendiriyorum.					
Sürdürülebilirlik ile ilgili daha fazla bilgi edinmeye açığım.					
Sürdürülebilir Sanat Eseri Üretimlerinin Fikir Boyutunu Belirlemeye Yönelik Görüşler	**Kesinlikle Katılıyorum**	**Katılıyorum**	**Kararsızım**	**Katılmıyorum**	**Kesinlikle Katılmıyorum**
Atölye uygulamalarımda seçtiğim konuların sürdürülebilir olmasına dikkat ediyorum.					
Sürdürülebilirlik ile ilgili fikirler sanat üretimlerime yön veriyor.					
Sanat eserlerimi sürdürülebilirlik çerçevesinde tasarlamıyorum.					
Atölye derslerinde doğayla etkileşim içinde olabilecek sanat eseri tasarımları yapmaya özen gösteriyorum.					
Sanatsal faaliyetlerimi gerçekleştirirken oluşan atık malzemeleri tekrar değerlendirmek için farklı stratejiler geliştiriyorum.					
Atölye uygulamalarında malzemelerin çeşitlendirilmesinde sürdürülebilir yöntem geliştirebileceğimi düşünüyorum.					
Atölye uygulamalarında öğretim elemanlarının yapmış olduğu eleştirileri sürdürülebilir bağlamda geliştirebileceğimi düşünüyorum.					
Sürdürülebilir Sanat Üretimlerinin Atölye Uygulamalarına Yönelik Görüşleri	**Kesinlikle Katılıyorum**	**Katılıyorum**	**Kararsızım**	**Katılmıyorum**	**Kesinlikle Katılmıyorum**
Sürdürülebilir tasarım prensiplerini atölye derslerinde uygulamak mümkündür.					
Sanat eserlerini tasarlarken doğaya ve çevreye uygun materyalleri kullanmaya önem veriyorum.					

Sanat eserlerimde kullandığım malzemeleri seçerken sürdürülebilirliği dikkate almıyorum.					
Sanat üretimlerimi gerçekleştirirken enerji kullanımına dikkat ediyorum.					
Sanat üretimlerimi gerçekleştirirken oluşan atık maddeleri de değerlendiriyorum.					
Sürdürülebilir sanat bağlamında materyal bulmakta zorluk çekmiyorum.					
Atık malzemeleri kullanarak eser ortaya çıkarmak beni heyecanlandırır.					
Atölye ortamında sanat üretimlerimi yaparken enerji tasarrufuna dikkat ediyorum.					
Sanat üretimlerimi düşündüğümde sürdürülebilirliğe uygun hareket ettiğimi fark ettim.					
Atölye Derslerinde Sürdürülebilirliğin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşleri	**Kesinlikle Katılıyorum**	**Katılıyorum**	**Kararsızım**	**Katılmıyorum**	**Kesinlikle Katılmıyorum**
Sürdürülebilir sanat üretimlerimin ileride öğretmenlik mesleği açısından önemli olduğunu düşünüyorum.					
Öğretmenlik mesleğini yaparken sürdürülebilir eğitim anlayışı içerisinde hareket edeceğimi düşünmüyorum.					
Atölye derslerimdeki sanat üretimlerimi ileride öğrencilerime çevresel sorunlara dikkat çekerek bilinç oluşturmak için kullanılabilirim.					
Atölye derslerinde edindiğim sürdürülebilirlik tecrübelerimi öğrencilerime aktarabileceğimi düşünüyorum.					
Atık malzemeleri azaltarak tekrar kullanımını sağlamak için öğrencilerimi bilinçlendireceğimi düşünüyorum.					
Öğretmenlik mesleği sürdürülebilirlik bağlamında önemli bir yere sahip değildir.					

Öğretmenlik mesleği sürdürülebilirliğin kuşaktan kuşağa aktarılmasını kolaylaştırır.					
Öğretmenlik mesleğini yapacağım zaman sürdürülebilirlik konularında etkin bir rol oynayacağımı düşünüyorum.					
İleride öğrencilerimin edinmesi gereken kazanımları sürdürülebilir bağlamda planlamayı düşünmüyorum.					
İleride öğrencilerimin kültürel mirasımızı koruması için sürdürülebilir eğitim anlayışının katkı sağlayacağını düşünüyorum.					
İleride öğrencilerime sürdürülebilir eleştirel bir bakışla estetik anlayışı kazandırabileceğimi düşünüyorum.					
Öğretmenliğin gerektirdiği mesleki becerilerin sürdürülebilirliğini sağlayacağımı düşünüyorum.					
Öğretmenliğin gerektirdiği mesleki tutum ve değerlerin sürdürülebilirliğini sağlayacağımı düşünüyorum.					
İleride öğrencilerimi milli ve manevi değerlere saygılı, evrensel değerlere açık bireyler olarak yetişmelerinde sürdürülebilirliği sağlayacağımı düşünüyorum.					
Görsel sanatlar öğretiminde güncel eğilimler ve sorunlara odaklanma noktasında sürdürülebilirliği sağlayacağımı düşünüyorum.					

Anketimiz sona ermiştir. Katılımınız için teşekkür ederim.

EK 2: Etik Kurul İzni

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULLARI
(Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu)
TOPLANTI TUTANAĞI

OTURUM TARİHİ	OTURUM SAYISI
23 ŞUBAT 2024	2024-02

KARAR NO 35: Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nden alınan Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı öğretim üyelerinden Prof. Dr. Gonca ERİM'in danışmanlığında Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Ahmet CİHAN'ın "Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Atölye Derslerinde Sürdürülebilirlik Kavramının Sanat Üretimi ve Öğretmenlik Mesleği Açısından Görüşleri" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak ölçek sorularının değerlendirilmesine geçildi.

Yapılan görüşmeler sonunda; Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı öğretim üyelerinden Prof. Dr. Gonca ERİM'in danışmanlığında Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Ahmet CİHAN'ın "Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Atölye Derslerinde Sürdürülebilirlik Kavramının Sanat Üretimi ve Öğretmenlik Mesleği Açısından Görüşleri" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak ölçek sorularının fikri, hukuki cezai ve idari bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğu başvurucuya ait olmak üzere uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi. Sorulara verilecek cevaplar ceza kanunları bakımından suç teşkil etmesi durumunda ilgili makamlara bildirme yükümlülüğü ilgili araştırmacılara (sorumlu, yardımcı, danışman ve diğerleri) aittir.

EK 3: Araştırma İzinleri

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-16110545-302.08.01-793719 14.05.2024
Konu : Ahmet CİHAN'ın Araştırma İzni

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Görükle Kampüsü PK:16059
NİLÜFER/BURSA

İlgi : 03.05.2024 tarihli ve E-94390400-044-160540 sayılı yazınız

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünden alınan 02.05.2024 tarih ve 15947 sayılı yazıda; Resim-İş Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ahmet CİHAN'ın "Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Atölye Derslerinde Sürdürülebilirlik Kavramının Sanat Üretimi ve Öğretmenlik Mesleği Açısından Görüşleri" konulu tez çalışmasını Üniversitemiz Atatürk Eğitim Fakültesi'nde yapması uygun görülmüştür.
Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Mustafa KURT
Rektör

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu :BS58DYJVVH Pin Kodu :97603 Belge Takip Adresi : https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5709&eD=BS58DYJVVH&eS=793719

Adres:Marmara Üniversitesi Göztepe Yerleşkesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı
34722 Kadıköy / İSTANBUL
Telefon:0216 777 1200 Faks:0216 777 1201
e-Posta:ogrenciisleri@marmara.edu.tr Elektronik Ağ:http://oidb.marmara.edu.tr
Kep Adresi:marmarauniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: MELİSA BURAK
Unvanı: Hizmetli (Ş)
Tel No: (216) 777 12 23

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-93130991-302.08.01-2400121770 14.05.2024
Konu : Araştırma İzni (Ahmet CİHAN)

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 03.05.2024 tarihli ve E-94390400-044- 160540 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ahmet CİHAN'ın, **"Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Atölye Derslerinde Sürdürülebilirlik Kavramının Sanat Üretimi ve Öğretmenlik Mesleği Açısından Görüşleri"** konulu tez çalışması kapsamında Üniversitemiz Eğitim Fakültesinde araştırma yapma istemi Eğitim Fakültesi Bilimsel Araştırmaları Değerlendirme Kurulu tarafından incelenmiş ve uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Ramazan Cüneyt ERENOĞLU
Rektör

Ek: Eğitim Fakültesi Dekanlığı'nın yazısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu: MMMMFAA Belge Takip Adresi: dogrulama.comu.edu.tr

Adres: Terzioğlu Yerleşkesi Rektörlük Binası B Blok Zemin Kat
Telefon No: (0 286) 2180018
e-Posta:
Kep Adresi: comu@hs01.kep.tr
Faks No:
İnternet Adresi: https://www.comu.edu.tr
Bilgi için :
Telefon No:
Direkt Hat:
Hülya Ulaş
Bilgisayar İşletmeni
(0 286) 2180018 - 10028

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı	Ahmet CİHAN		
Yabancı Diller	İngilizce		
Eğitim Durumu	**Başlama**	**Bitiş**	**Kurum Adı**
Lise	2005	2009	Diyarbakır Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi
Lisans	2010	2014	Bursa Uludağ Üniversitesi
Yüksek Lisans	2022	2025	Bursa Uludağ Üniversitesi
Çalıştığı Kurum	**Başlama**	**Ayrılma**	**Çalışılan Kurumun Adı**
1.	2023	-	Yahya Kemal Beyatlı Ortaokulu Yıldırım/ Bursa
2.	2022	2023	Ömer Osman Çağlayan Ortaokulu İnegöl/ Bursa
3.	2019	2022	Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi Merkez/Batman
4.	2015	2019	Hasankeyf Ortaokulu Hasankeyf/ Batman
Yayınlar			
Diğer			
		TARİH **İMZA** **ADI SOYADI**	…/ …/ 2025 Ahmet CİHAN